

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

147375

GELİBOLU VADİSİ VE ÇEVRESİNİN ARKEOLOJİK ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: EVRİM GÜNER

147375

DANIŞMAN: PROF.DR. ADNAN DİLER

MUĞLA - 2004

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

GELİBOLU VADİSİ VE ÇEVRESİNİN ARKEOLOJİK ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: EVRİM GÜNER

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :

Tezin Sözlü Savunma Tarihi :

Tez Danışmanı

: Prof.Dr. Adnan DİLER

Jüri Üyesi

: Prof.Dr. Abdullah YAYLALI

Jüri Üyesi

: Prof.Dr. Mustafa ŞAHİN

Enstitü Müdürü

Prof.Dr. Nihal ÖREN

MUĞLA - 2004

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Gelibolu Vadisi ve Çevresinin Arkeolojik Araştırması” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Evrim GÜNER

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR

Soyadı : GÜNER

Adı : Evrim

Kayıt No :

TEZİN ADI

Türkçe : Gelibolu Vadisi ve Çevresinin Arkeolojik Araştırması

İngilizce : Archeological Research of Gelibolu Valley and Vicinity

TEZİN TÜRÜ :   **Yüksek Lisans**   **Doktora**   **Sanatta Yeterlilik**

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Üniversitesi

Fakülte : Fen Edebiyat Fakültesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlanan

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : Diler, Adnan

Ünvanı : Prof.Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI :

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Gelibolu Vadisinin Arkeolojik Araştırması
2. Çetibeli Köyü'nün Arkeolojik Araştırması
3. Kızılyaka Köyü'nün Arkeolojik Araştırması

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELEER :

- 1.Hellenistik
- 2.Rhodos Peraiası
- 3.Kallipolis

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELEER : (Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstrakt ve thesaurus'ları kullanınız.

1. Hellenistic
2. Rhodian Peraea
3. Callipolis

- 1-Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum
- 2-Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir
- 3-Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir

Yazarın İmzası :

Tarih : ...../...../.....

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ...../...../..... tarih ve ..... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ..... maddesine göre, Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Evrim GÜNER'in "Gelibolu Vadisi ve Çevresinin Arkeolojik Araştırması" adlı tezini incelemiş ve aday 16.07.2014 tarihinde saat 11.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan savunmasından sonra 90... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin başarı... olduğuna ... ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Adnan DİLER

Üye
Prof.Dr. Abdullah YAYLALI

Üye
Prof.Dr. Mustafa ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

Önsöz	I
Özet	III
Summary	IV
Haritaların Listesi	V
Planların Listesi	VI
Çizimlerin Listesi	VII
Levhaların Listesi	VIII
Kısaltmalar	XIII
I.GİRİŞ	
A) Çalışma Alanı, Kapsamı ve Amacı	1
B) Karya'nın Coğrafi Durumu ve Tarihsel Gelişimi	3
C) Rhodos Peraiasi'nin Tarihsel Gelişimi	11
II.BÖLGENİN ARAŞTIRMA TARİHİ	14
III.BÖLGEDEKİ ARKEOLOJİK YERLEŞME VE KALINTILAR	
A) Çamlı Kezbel Tepe	17
B) Çamlı Kızılbaşı Tepe	18
C) Çamlı Yanikkale Tepe	20
D) Çamlı Ören Tepe	22
E) Çamlı Sandal Tepe	23
F) Çamlı Kale Tepe	25
G) Çamlı Amphora Atölyesi	25
H) Çetibeli Asar Tepe	26
İ) Çetibeli Kızılasar Tepe	29
J) Duran Çiftlik Kale Tepe	31
K) Duran Çiftlik Mevkii (Kutsal Alan)	32
L) Kızılyaka Asar Tepe	32
M) Kızılyaka Kurşuncuk Tepe	33
N) Sedir Adası (Kedreai)	34
IV.SONUÇ	36
V.BİBLİYOGRAFYA	40
KATALOG	45
HARİTALAR	
PLANLAR	
ÇİZİMLER	
LEVHALAR	
ÖZGEÇMİŞ	

ÖNSÖZ

Doğu ve batı uygarlıkları arasında köprü görevi üstlenen Anadolu, sahip olduğu eşsiz coğrafi konumuyla her dönemde zengin kültürlerin doğup gelişmesine de kaynaklık etmiştir. Uygarlıkların yarattığı yerleşmeler, insanların bir araya gelerek, aralarında ekonomik, sosyal, dinsel ve siyasal bağların kurulduğu, yerleşik ve fiziksel donanımların yer aldığı oluşumlardır. Anadolu'nun değişik bölgelerinde, insanların verimli topraklar ve su kaynaklarını ortak kullanma zorunluluğu, topluluklar oluşturarak, coğrafi ve iklimsel nedenlerle farklı yerlerde konumlanmalarını ve öncelikle küçük birlikler ve daha sonra büyük kentler kurmalarını sağlamıştır. Günümüze kadar ulaşan bu yerleşmelere ait izler, araştırmacılara geçmiş dönemlere ait bilgi edinme olanağı vermiştir.

Ülkemizin kültür envanterinin henüz tamamlanmamış olması ve kültürel değerleri koruma bilincinin uzun bir süreçte yerleşiyor olması, zengin uygarlık ve kültür odağı olan Anadolu'daki eserlerde önlenemez bir tahribatı da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle daha önce gerçekleşen bilinçsiz ve bilimsellikten uzak yöntemler, bazı değerlerin günümüze kadar ulaşmasını engellemiştir. Diğer bir açıdan baktığımızda; antik dönemde de şimdi olduğu gibi, iklim, topografya, jeomorfoloji ve ulaşım açısından yerleşime elverişli yerler seçilmekteydi. Bu anlamda antik kentler, günümüz modern kentleri ile üst üste çakışmak zorunda kalmış ve modern yaşamın getirdiği koşullar nedeniyle tahrip olmuştur.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan, Rhodos Peraiası'ndaki Çamlı-Gelibolu Vadisi, Çetibeli ve Kızılyaka Köyü'ndeki kalıntılar, daha çok ulaşması zor savunma kalelerinden oluşması nedeniyle insan tahribatından ciddi şekilde etkilenmeyerek günümüze kadar ulaşabilmişlerdir. Buna karşın gözlemlerimiz, deniz seviyesine yakın ve alçak düzeyde yerleşik kalıntıların ise daha çok tahrip olduğunu göstermiştir. Araştırmaya konu olan Kallipolis kentinin lokalizasyonu konusunda farklı görüşler bulunması, Rhodos Peraiası içindeki konumu ve yakın çevresiyle ilişkisi üzerinde daha kapsamlı durmamıza neden olmuştur.

Zorlu, doğal engellerle dolu arazi çalışmasına dayalı tez çalışmasının bazı sorulara açıklık getirememesi, kalıntıların büyük ölçüde tahrip olmasından ve günümüze kadar ulaşamamasından kaynaklanmaktadır. Ancak daha önce yapılan çalışmaların irdelenmesi ve tarafımdan gerçekleştirilen arazi incelemeleri, çalışma alanında yer alan yerleşimlerin Rhodos Peraiası içerisindeki konumları konusunda bazı önemli sonuçlara ulaşmamızı sağlamıştır. Bu çalışmada kullanılan tüm çizimler ve fotoğraflar tarafımdan hazırlanmıştır.

Tez çalışması boyunca bilimsel yönlendirmeleri ve değerli katkıları ile bana yardımcı olan hocam Prof. Dr. Adnan Diler'e, temin edemediğim bazı yayınları sağlayan ve desteklerini esirgemeyen hocalarım Doç.Dr. Zeynep Enlil'e ve Yrd.Doç.Dr. Şakir Çakmak'a en içten duygularıyla teşekkür ederim. Ayrıca ilk günden bu yana büyük bir sabırla, olağanüstü çabaları ile maddi ve manevi destek olan canım aileme ve özellikle arazi çalışmalarımda benimle birlikte büyük özveriyle çalışan babama sonsuz teşekkür ve minnet duygularımı belirtmek isterim.

ÖZET

Araştırma konumuzu oluşturan bölge, Muğla-Marmaris İlçesi, Çamlı Köyü-Gelibolu Vadisi ile bu vadinin kuzeyinde Çetibeli Köyü, Gökova Körfezinin doğusunda yerleşik Ferek Ovası ve Kızılyaka Köyünü kapsamaktadır. Bölge; antik çağda Rhodos Peraiası olarak adlandırılan Rhodos'un hakimiyeti altındaki alanda yer almaktadır. Rhodos Peraiası antik çağda Knidos ve Kaunos arasındaki Datça ve Bozburun Yarımadası'nı kapsamaktadır. Tez konusunu oluşturan bölgede en kapsamlı çalışma G.E.Bean ve J.M.Cook tarafından 1957 yılında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca G.E.Bean ve P.M.Fraser Rhodos Peraiası'nda incelemeler yapmış, Rhodos ve Rhodos'un etkisi altında olan bölge arasındaki ilişkiye değinmişlerdir.

Bu çalışmada Kedreai, Euthena ve Idyma kentlerinin çevrelediği üçgen alan içerisindeki arkeolojik yerleşme ve kalıntılar ile lokalizasyonu konusunda farklı görüşler bulunan Kallipolis kentinin konumu çalışmada ayrıntısıyla değerlendirilmiştir. Çalışma alanı içerisinde tespit edilen arkeolojik yerleşme ve kalıntılar üç ana bölgede toplanmaktadır. Bunlar; Çamlı Köyü-Gelibolu Vadisi, Çetibeli Köyü ve Kızılyaka Köyü-Durañiftlik Mevkii olarak belirlenmiştir. Çamlı Köyü-Gelibolu Çayının batısında ve doğusundaki tepelerde beş adet kule ve ortaçağa ait bir adet kale yer almaktadır. Ayrıca Çamlı Köyü-Taşbükü Mevkiinde Kedreai kentine ait nekropol alanı bulunmaktadır. Çetibeli Köyü'nün kuzeyindeki yüksek tepelerden biri olan Asar Tepe'de Hellenistik Dönem'e ait bir kale konumlanmaktadır. Çetibeli Asarı'nın zirvesinden görünen manzara Gelibolu Vadisi'nin orta kısmını, güneyde Euthena ve doğuda Idyma yolunu kapsamaktadır. Çetibeli Köyü'nün kuzeyinde yer alan diğer bir kale ise Kızılasar Tepe doruğunda konumlanmaktadır. Bu kalenin Idyma Ovası ile Gökova Körfezi'ne hakim konumu önemli ve stratejiktir. Kızılyaka Köyü, Durañiftlik Mevkiinde ise kutsal alan konumlanmaktadır.Kutsal alanın batısındaki Kale Tepe zirvesinde ise bir kule yer alır. Kutsal alanda E.Hulo-E.Szanto tarafından 1893 yılında ele geçen bir yazıt ile Kallipolisli bir kişi tarafından imparatoriçe Domitia'ya bir adakta bulunulduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Kızılyaka Köyü'nün kuzeyinde yer alan Asar Tepe zirvesinde bir kule kalıntısı ve birkaç sandık mezar ile tonozlu oda mezar yerleşiktir.

SUMMARY

The research area in this thesis includes Çamlı Village-Gelibolu Valley and Çetibeli Village to the north of this valley, Ferek plain and Kızılyaka Village situated to the east of Gökova Gulf within the boundaries of Marmaris County, Province of Muğla. The area of study, known as the Peraea of the Rhodos in the ancient age, was under the domination of Rhodes. In the ancient age, Peraea of Rhodos included Datça-Bozburun Peninsula, which is located between the ancient settlements of Knidos and Kaunos. The most comprehensive research in the area which is the subject matter of this thesis was undertaken by G.E.Bean and J.M.Cook in 1957. G.E.Bean and P.M.Fraser also studied the Peraea of Rhodos and referred to the connection between Rhodes and the areas under its domination.

Depending upon the archeological ruins within the triangular area defined by Cedrae, Euthena and Idyma, this research attempts to identify the settlement of Callipolis, the exact location of which is a matter of debate. The archeological settlements and ruins that are identified within the scope of this thesis are located in three main areas. These areas are Çamlı Village-Gelibolu Valley, Çetibeli Village and the Ward of Durançiftlik in Kızılyaka Village. There are five towers and a medieval fort on the hills which are at the east and west of the River. Also, the necropolis of Cedrae is in the Taşbükü Ward of Çamlı Village. A fortress dating back to the Hellenistic times is situated on the top of the Asar Hill, which is one of the highest hills at the north of the Çetibeli Village. The view from the summit of Asar Hill includes the middle of the plain of Gelibolu, the road of Euthena to the south and the road of Idyma to the east. Another fortress in the area is located to the north of the Çetibeli Village on the summit of a hill named Kızılasar. It has a strategic location overlooking the plain of Idyma and Gulf of Gökova. An ancient sanctuary is situated in Durançiftlik Ward of Kızılyaka Village. There is a tower on the hill named Kale which is at the west of the sanctuary. An inscription discovered by E.Hulo and E.Szanto in 1893 indicates that it is dedicated by a citizen of Callipolis to Empress Domitia. Other ruins studied in this research are remains of a tower on Asar Hill to the north of Kızılkaya Village and a few of ancient tombs.

HARİTALARIN LİSTESİ

- Har. 1: Çalışma Alanının Çevresindeki Antik Kentlerle İlişisini Gösteren
1/50.000 Ölçekli Fiziki Haritası
- Har. 2: Karya Bölgesi G.E. Bean, Eski Çağda
Menderes'in Ötesi.
- Har. 3: Karya Bölgesi Sınırları Bölgesel Arkeoloji, Orman Genel
Müd. Milli Parklar Dairesi.
- Har. 4: Karya Bölgesi Oro-Hidrografik Haritası H. N. Pamir - C.Erentöz,
"1/500 000 ölçekli Türkiye
Jeoloji Haritası".
- Har. 5: Karya Bölgesi Tektonik Haritası H. N. Pamir - C.Erentöz,
"1/500 000 ölçekli Türkiye
Jeoloji Haritası".
- Har. 6: Rhodos ve Karya Bölgesi Asia Minor
- Har. 7: Rhodos ve Karya Kıyıları
- Har. 8: Rhodos'un M.Ö.188-167 yılları
arasında genişlediği bölge G.E.Bean- P.M.Fraser, The
Rhodian Peraea and Islands.
- Har. 9: Rhodos Periaisi G.E.Bean- P.M.Fraser, The
Rhodian Peraea and Islands.
- Har. 10a : Rhodos Periaisi ve Rhodos'a bağlı
demeler RE, XIX, 1.
- Har. 10b : Rhodos Periaisi içinde Kallipolis R.Descat, "Les Forteresses De
Théra Et De Kallipolis De
Carie".
- Har. 11: Çalışma Alanının Çevresindeki Antik Kentlerle Birlikte 1/100.000
Ölçekli Fiziki Haritası
- Har. 12: Çamlı Köyü-Gelibolu Vadisi 1/25000 Ölçekli Fiziki Harita
- Har. 13: Çetibeli Köyü 1/25000 Ölçekli Fiziki Harita
- Har. 14: Kızılyaka Köyü 1/25000 Ölçekli Fiziki Harita

PLANLARIN LİSTESİ

Plan 1 :	a-Çamlı-Kezbel Tepe, Kule b-Çamlı-Kızılbaşı Tepe, Sivil Yerleşim
Plan 2 :	a-Çamlı-Yanikkale Tepe, Kule b-Çamlı-Ören Tepe, Kule
Plan 3 :	Çamlı-Sandal Tepe, Kule
Plan 4 :	Çetibeli-Asar Tepe, Kale
Plan 5 :	Duran Çiftlik-Kale Tepe, Kule
Plan 6 :	Kızılyaka-Asar Tepe
Plan 7 :	Kızılyaka-Kurşuncuk Tepe
Plan 8 :	Kedreai Kent Planı
Plan 9 :	Kedreai Tiyatro ve Sur Duvarı
Plan 10 :	Kedreai Nekropol Alanı Kalıntıları

ÇİZİMLERİN LİSTESİ

Çiz.1a :	Kezbel Kule Planı
b :	Kezbel Kule Güney Cephe Görünüş
c :	Kezbel Kule Batı Cephe Görünüş
Çiz.2a :	Kızılbaşı Kule Planı
b :	Kızılbaşı Kule Doğu Cephe Görünüş
Çiz.3a :	Yanikkale Kule Planı
b :	Yanikkale Kule Batı Cephe Görünüş
c :	Yanikkale Kule Güney Cephe Görünüş
Çiz.4a :	Ören T. Kule Planı
b :	Ören T. Kule Güney Cephe Görünüş
c :	Ören T. Kule Batı Cephe Görünüş
Çiz.5a :	Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntu
b :	Çamlı-Yanikkale Tepe'den Seramik Buluntu
Çiz.6 :	Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntular
a :	Kat.3
b :	Kat.4
c :	Kat.5
Çiz.7 :	Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntular
a :	Kat.6
b :	Kat.7
Çiz.8a:	Çamlı-Amphora Kulpları
b :	Çamlı-Amphora Dipleri
c :	Çamlı-Amphora Ağız Kenarları
Çiz.9 :	Çetibeli-Asar Tepe'den Seramik Buluntular
a :	Kat.8
b :	Kat.9
Çiz.10	Çetibeli-Kızılasar Tepe'den Seramik Buluntular
a :	Kat.10
b :	Kat.11
c :	Kat.12
Çiz.11 :	Durañçiftlik-Kale Tepe'den Seramik Buluntular
a :	Kat.13
b :	Kat.14
Çiz. 12a :	Kızılyaka Kurşuncuk T. Oda Mezar Planı
b :	Kızılyaka Kurşuncuk T. Oda Mezar Kesiti
c :	Kızılyaka Kurşuncuk T. Oda Mezar Güney Cephe Görünüş

LEVHALARIN LİSTESİ

Lev. 1a :	Çamlı Kezbel Kule genel görünüş
b :	Çamlı Kezbel Kule kuzey-batı görünüş
Lev. 2a :	Çamlı Kezbel Kule batı duvarı
b :	Çamlı Kezbel Kule doğu duvarı
Lev. 3a :	Çamlı Kezbel Kule kuzey duvarı
b :	Çamlı Kezbel Kule güney duvarı
Lev. 4a :	Kızılbaşı Tepeden Kedrai' ye bakış
b :	Kızılbaşı Tepeden Gelibolu Koyu'na bakış
Lev. 5a :	Kızılbaşı Kule doğu duvarı
b :	Kızılbaşı Kule güneydeki iç mekan
Lev. 6a :	Kızılbaşı Kule batı duvarı
b :	Kızılbaşı Kule batıdaki iç mekan detayı
Lev. 7 :	Kızılbaşı Kule güney bölüm
Lev. 8a :	Kızılbaşı Kule güneydeki iç mekan
b :	Kızılbaşı Kule doğu bölümü
Lev. 9 :	Çamlı Yanıkkale Tepe kuzey cephesi
Lev. 10a :	Çamlı Yanıkkale Kule batı duvarı
b :	Çamlı Yanıkkale Kule güney duvarı
Lev. 11 :	Çamlı Yanıkkale Tepe'den Gelibolu Vadisi'ne bakış
Lev. 12a :	Çamlı Ören Tepe Kule batı duvarı
b :	Çamlı Ören Tepe Kule güney duvarı
Lev. 13a :	Çamlı Ören Tepe Kule duvar detayı
b :	Çamlı Ören Tepe Kule yüzeyindeki seramik buluntular
Lev. 14a :	Çamlı Sandal Tepe Kule batı duvarı
b :	Çamlı Sandal Tepe Kule doğu duvarı ve giriş kapısı
Lev. 15a :	Çamlı Sandal Tepe Kule kuzey duvarı
b :	Çamlı Sandal Tepe Kule güney duvarı

- Lev. 16a : Çamlı Sandal Tepe'den Gelibolu Koyu'na bakış
b : Çamlı Sandal Tepe Kule üst yüzeyindeki yıkıntı taşlar
- Lev. 17a : Çamlı Sandal Tepe Kule iç mekan batı bölümü
b : Çamlı Sandal Tepe Kule iç mekanda doğu girişi
- Lev. 18a : Çamlı Kale kuzey-batı cephesi
b : Çamlı Kale güney-batı cephesi
- Lev. 19a : Çamlı Kale kuzey-batı cepheden genel görünüm
b : Çamlı Kale güney-doğu cephesi
- Lev. 20 : Çetibeli Kalesi doğuda yer alan dış sur duvarı
- Lev. 21 : Çetibeli Kalesi doğuda yer alan dış sur duvarı
- Lev. 22 : Çetibeli Kalesi doğuda yer alan duvar detayı
- Lev. 23 : Çetibeli Kalesi'nden Çamlı-Gelibolu Vadisine bakış
- Lev. 24 : Çetibeli Kalesi güney duvarı örgüsü mazgal aralığı
- Lev. 25 : Çetibeli Kalesi doğu cephesinde yer alan kapı
- Lev. 26a : Çetibeli Kızılasar Tepe güney yamacı
b : Çetibeli Kızılasar Kalesi güney sur duvarı
- Lev. 27a : Çetibeli Kızılasar Kalesi kuzey-batı sur duvarı
b : Çetibeli Kızılasar Tepe güney-batı yamaçtaki kesme blok taş kalıntıları
- Lev. 28a : Çetibeli Kızılasar Kalesi doğu sur duvarı
b : Çetibeli Kızılasar Kalesi içinde yer alan yapı kalıntısı
- Lev. 29a : Çetibeli Kızılasar Kalesi güney sur duvarı iç kısım detayı
b : Çetibeli Kızılasar Kalesi batı sur duvarı
- Lev. 30 : Çetibeli Kızılasar Kalesi güney dış sur duvarı
- Lev. 31 : Çetibeli Kızılasar Kalesi'nden Idyma Kenti ve Gökova Körfezi'ne bakış

- Lev. 32a : Duran iftlik Kulesi kuzey-doğu ke, sur duvarı
- b : Duran iftlik Kulesi kuzey sur duvarı
- Lev. 33a : Duran iftlik Kulesi güney sur duvarı
- b : Duran iftlik Kulesi doğu sur duvarı
- Lev. 34a : Duran iftlik, duvar kalıntısı
- b : Duran iftlik, duvar kalıntısı
- Lev. 35a : Duran iftlik, eski yapıda kullanılan ha işaretli taş
- b : Duran iftlik, sunak parçası
- Lev. 36a : Duran iftlik, sandık mezar
- b : Duran iftlik, sandık mezar
- Lev. 37a : Duran iftlik, mimari buluntular
- b : Duran iftlik, mimari buluntular
- Lev. 38a : Kızılyaka Asar Tepe, güneyden genel görünüm
- b : Kızılyaka Asar Tepe Akropol, güney alt yamacından
- Lev. 39a : Kızılyaka Asar Tepe, zirvede yer alan duvar kalıntısı
- b : Kızılyaka Asar Tepe doğusunda sandık mezar
- Lev. 40a : Kızılyaka Asar Tepe, zirvede yer alan yıkıntı ve seramik buluntular
- b : Kızılyaka Asar Tepe, zirvede kartal protomlu mermer adak
- Lev. 41a : Kızılyaka Asar Tepe, Akropol doğusunda tonozlu oda mezar, kuzeyden
- b : Kızılyaka Asar Tepe, Akropol doğusunda tonozlu oda mezar, cepheden
- Lev. 42 : Kızılyaka Asar Tepe, Akropol doğusunda tonozlu oda mezarın içi, solda kline

- Lev. 43a : Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar, cepheden
- b : Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezarın içi
- Lev. 44a : Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar, batı iç duvarı
- b : Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar, doğu iç duvarı
- Lev. 45a : Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, duvar kalıntısı
- b : Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar çevresinde, yüzeydeki seramik buluntular
- Lev. 46 : Çamlı-Yanıkkale Tepe'den Seramik Buluntular
- Lev. 47 : Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntular
- Lev. 48a : Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntular
- b : Durançiftlik-Kale Tepe'den Seramik Buluntular
- Lev. 49 : Çetibeli-Asar Tepe'den Seramik Buluntular
- Lev. 50 : Çetibeli-Kızılasar Tepe'den Seramik Buluntular
- Lev. 51a : Çamlı Kale, Kule Detayı
- b : Çamlı Kale Sur Detayı
- Lev. 52 : Kedreai Nekropolü-Sur Duvarı
- Lev. 53 : Kedreai Nekropolü-Sur Duvarı ve Kule Kalıntısı
- Lev. 54a : Sedir Adası (Kedreai)
- b : Sedir Adası (Kedreai)-Tiyatro
- Lev. 55 : Sedir Adası (Kedreai) ve Karşısındaki Anakaradaki Kedreai Nekropolü
- Lev. 56a : Kedreai Nekropolü- Lahit Kapağı ve Sur Duvarı
- b : Kedreai Nekropolü- Lahit Mezar
- Lev. 57a : Kedreai Nekropolü- Tonozlu Mezar
- b : Kedreai Nekropolü- Tonozlu Mezar İç Görünüş

Lev. 58a :	Kedreai Nekropolü- Oda Mezar
b :	Kedreai Nekropolü- Mimari Kalıntılar
Lev. 59a :	Kedreai Nekropolü- Mezar Kalıntısı
b :	Kedreai Nekropolü- Oda Mezar
Lev. 60a :	Kedreai Nekropolü- Oda Mezar
b :	Kedreai Nekropolü- Oda Mezar İç Görünüş

KISALTMALAR

Tez içerisinde dipnotlarda kullanılan kısaltmalar “Archaeologischer Anzeiger-1992, 743 vd.” yayınında belirtilen biçimde gösterilenler dışında aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır.

- Akarca Milas** A.Akarca, *Milas, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi* (1954).
- AST** Araştırma Sonuçları Toplantısı.
- Bean-Cook Carian Coast III** G.E.Bean–J.M.Cook, “The Carian Coast III”, *BSA* 52, 1957, 58-146.
- Bean-Fraser Rhodien Peraea** G.E.Bean– P.M.Fraser, *The Rhodian Peraea and Islands* (1954).
- Bean Menderes** G.E.Bean, *Eski Çağda Menderes'in Ötesi* (Çev. P. Kurtoğlu, 2000).
- Debord-Varinlioğlu 1999** P. Debord - E.Varinlioğlu, *Les Hautes Terres De Carie*, Ausonius-De Boccard, Bordeaux (1999).
- Descat Les Forteresses** R.Descat, “Les Forteresses De Théra Et De Kallipolis De Carie”, *REA*, 96, 1994, 204-214.
- Diler Akdeniz Bölgesi** A.Diler, “Akdeniz Bölgesi Antik Çağ Zeytin ve Üzüm Presleri”, Antik Çağ Tarım, Ekonomi ve Kültür Tarihini Araştıran Monografik Çalışma, 1993.
- Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996** E.Doğer-A.K.Şenol, “Rhodos Peraiası'nda İki Yeni Amphora Atölyesi”, *Arkeoloji Dergisi IV*, 1996, 59-73.
- Frei-Marek Kaunos 1998** P.Frei - C.Marek, “Die karisch-griechische Bilingue von Kaunos”, *Kadmos XXXVII*, 1998, 1-18.

Guidi Esplorazione in Caria

G.Guidi, "Viaggio di Esplorazione in Caria", *Annuario IV-V*, 1921-1922, 326 vd.

Held Loryma 1995

W.Held, "1995 Yılı Loryma Araştırmaları", *AST XIV-I*, 1996, 171-181.

KST

Kazı Sonuçları Toplantısı.

Malay 1983

H. Malay, "Batı Anadolu'nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, İzmir, 1983, 50-61.

Mansel 1984

A.M. Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara (1984).

Pamir – Erentöz Jeoloji

H.N.Pamir – C.Erentöz, *1/500 000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası-Denizli*, M.T.A. Enstitüsü, Ankara (1974).

Texier L'Asia Mineure III

Ch. Texier, *Description de L'Asia Mineure*, III (1849).

Umar 1982

B. Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi I*, İzmir (1982).

Umar 1993

B. Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İstanbul (1993).

Varinlioğlu Lelegian Cities

E.Varinlioğlu, "Lelegian Cities on the Halicarnassian Peninsula in the Athenian Tribute Lists", *Asia Minor Studien 8*, 1992, 17-22.

Varinlioğlu Pera 1990

Varinlioğlu E., "Pera'da Rhodos Yurttaşı Olmak", *AST VIII*, 1990, 223-225.

Diğer Kısaltmalar :

A.g.e	Adı geçen eser
Bkz	Bakınız
Çev.	Çeviren
Çiz.	Çizim
dn.	Dipnot
fig.	Figür
Har.	Harita
Kat.	Katalog
Lev.	Levha
M.Ö.	Milattan Önce
Nr.	Numara
Res.	Resim
vd.	ve devamı

I.GİRİŞ

A) Çalışma Alanı, Kapsamı ve Amacı:

İnsanın varoluşundan bugüne dek; ortak düşmana karşı kendini koruma isteği, su kaynaklarını ve verimli toprakları beraber kullanma zorunluluğu, avcılık-toplayıcılık ile geçinme, üretme ve dağıtma gibi bir takım dış koşullar, insanların büyük ve küçük topluluklar oluşturmasını ve bu toplulukların sosyo-ekonomik, coğrafi, iklimsel, jeomorfolojik ve doğal kaynakların varlığı gibi nedenlerle yer seçerek kent kurmalarını sağlamıştır. Kentler, insanların kümелendiği ve aralarında siyasal, dinsel, ekonomik ve toplumsal bağların kurulduğu, yerleşik ve fiziksel donanımların konumlandığı yerleşmelerdir. Anadolu'nun her bölgesinde, farklı dönemlerde farklı yerleşmeler oluşmuştur. Karya bölgesi, jeopolitik konumu, elverişli iklimi, deniz aşırı kültürler ile Anadolu kültürü arasında köprü vazifesi görmesi nedeniyle antik dönemde Geç Neolitik Çağdan itibaren yoğun iskan almıştır. Bu nedenle bölgede küçüklü büyüklü birçok yerleşmeler kurulmuş ve bunlara ilişkin arkeolojik kalıntılar günümüze kadar ulaşmıştır.

Konumuzu oluşturan, Muğla, Marmaris İlçesi, Çamlı Köyü-Gelibolu Çayının içinden geçtiği Gelibolu Vadisi ile vadinin kuzeyinde Çetibeli Köyü, Gökova Körfezinin doğusunda yerleşik Ferek Ovası ve Kızılyaka Köyünü kapsayan bölge (Har.1), çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu bölge, Kedreai, Euthena, Idyma kentlerinin çevrelediği üçgen içerisinde, yer yer tepeler, dağlar ve düzlük alanlardan oluşmaktadır. Gelibolu Vadisinde, Gelibolu Çayının doğu ve batı taraflarında olmak üzere karşılıklı tepeler vadiye dik uzanmaktadır. Gelibolu Koyu, Kedreai ve Idyma kentleri arasında, Gökova Körfezinin güney kıyısında oluşmuş küçük bir koydur. Gelibolu Vadisinin kuzeyinde yer alan Çetibeli Köyü oldukça dağlık ve eğimli bir topografyaya sahip olmasına karşın, körfezin doğusunda yer alan Ferek ovasına gelindiğinde arazide büyük bir düzlük başlar ve bu düzlük, doğuda Kızılyaka Köyüne kadar devam eder. Özellikle tepelerde yoğun bitki örtüsüyle kaplı olan bölge, ilk kez 17. ve 18. yüzyıldan itibaren gezgin ve araştırmacılar tarafından ziyaret edilmişse de, yakın zamanımıza kadar kapsamlı bilimsel çalışmalarla ele alınmamıştır.

Antik çağda Rhodos Peraiası olarak adlandırılan bölgede yer alan ve lokalizasyonu konusunda farklı görüşler bulunan Kallipolis kentinin konumu ve Gelibolu Vadisi ile ilişkisi konusuna açıklık getirilmesinden yola çıkılarak; bölgede yer alan antik kale ve kuleler, mezar kalıntıları, amphora atölyesi ve yüzey toprağı üzerinde görülen seramik kalıntılarının, bölgenin coğrafyasında detaylı bir şekilde gezilerek yapılan yüzey araştırmasıyla saptanarak tanımlanması ve bölgeyi ilk kez gezen araştırmacıların yayınlarından da faydalanılarak her türlü arkeolojik verinin fotoğraflanıp, çizimlerinin yapılarak, GPS ile koordinatlarının alınarak harita üzerine yerlerinin işaretlenmesi şeklinde tespitlerinin yapılması bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Antik çağda Rhodos Peraiası'nda önemli bir yerleşme olmayan Kallipolis kentini ve Gelibolu Vadisini; yakın komşuları olan ve Rhodos Peraiası'nın önemli demelerinden oldukları kabul edilen Kedreai, Euthena ve Idyma kentleri ile olan ilişkileri bakımından incelemek de çalışmaya farklı bir bakış açısı getirmektedir. Rhodos Peraiası üzerindeki çalışmalar özellikle son yıllarda yoğunlaşmıştır, bu konuda yapılan araştırmalar genellikle yüzey araştırması ve kısıtlı sayıda da olsa kazı çalışmaları şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma sırasında yapılan tüm arkeolojik tespitlerin ve toplanan bilimsel verilerin değerlendirilmesi, Rhodos Peraiası içinde Kallipolis kentinin gerçek konumunun belirlenerek, Peraia'nın tartışmalı bir bölümünün arkeolojisinin aydınlatılması ve bölge içindeki Gelibolu Vadisinin antik çağdaki işlevi ve öneminin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Konumuzu oluşturan alan içerisindeki yerleşmelerin türü, konumlarının önemli stratejik ve ticari geçiş yolları üzerinde yer alma sebepleri, birbirleri ile olan ilişkileri, işlevleri ve Rhodos Peraiası'ndaki rolleri saptanmaya çalışılmıştır. Lokalizasyonu tartışmalı olan Kallipolis kentinin Hellenistik ve Roma çağındaki yeri için Kızılyaka Köyü, buna karşın ortaçağdaki yeri için ise Gelibolu Vadisi'nin önerilmesi; araştırmalarımızın bu konular üzerinde yoğunlaştırılarak geliştirilmesinde önemli olmuştur. Çalışma alanı olarak saptanan bölgenin güney-batısındaki Çamlı Köyü'ndeki kalıntılardan başlayarak kuzey ve kuzey-doğuya doğru tüm tepe ve düzlük alanlar, yüzey çalışmalarıyla incelenmiş ve başta Kallipolis'in lokalizasyonu olmak üzere sorunlara açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

B) Karya'nın Coğrafi Durumu ve Tarihsel Gelişimi:

Bölgenin tarihsel sürecinin irdelenmesi, araştırma alanındaki verilerin sağlıklı değerlendirilebilmesi için önemlidir. Araştırma bölgesi kıyı Karya'nın denize dik inen dağ ve tepelerle bölünmüş körfez ve liman kıyı yerleşmelerinden farklı olmaması nedeniyle, bölgenin jeolojisi ve tarihi coğrafyası Karya Bölgesi'nin (Har.2) bütünü içerisinde ele alınabilir.

Kuzeyde Menderes Irmağı ve Vadisi, doğuda Babadağ, Honaz Dağı, güneyde Dalaman Çayı, batıda ise Ege Denizi ile çevrilen alan, eski çağda Karya Bölgesi olarak gösterilmektedir (Har.3). Karya Bölgesinin güneyini ve doğusunu, Toros silsilelerinin batı ucu olan ve Antalya Körfezinin batısından itibaren kuzeye doğru konkav bir kavisle Menderes kristalin masifini saran Teke silsileleri teşkil eder (Har.4). Bunlar doğuda kesin bir dirsekle "Batı Toroslar" diye adlandırılan dağlık bölgeye bağlanır. Menderes kristalin masifi, Büyük Menderes Ovası ile ikiye ayrılmış ve Ege Bölgesinde en bariz bir morfolojik elemandır¹. Menderes masifinin güneyi ve güneybatısı gerek jeolojisi ve gerek morfolojisi bakımından masiften çok farklı bir bölgedir. Bu bölge, Milas havzasına ve Büyük Menderes mansabına kadar devam eder. Bu alan üçgen şeklindedir ve üçgenin tabanını Gökova Körfezinin kıyıları, kuzeybatı kenarını Mandalya Körfezi, kuzeydoğu kenarını ise Menderes masifi oluşturmaktadır² (Har.5).

Karya Bölgesinin ekonomik durumuna baktığımızda, Menderes Ovasının bugün olduğu gibi antik çağda da verimli olduğunu görmekteyiz. Özellikle zeytin, üzüm ve incir, bölgenin karakteristik ürünlerindendi³. Anadolu'nun tüm bölgelerinde olduğu gibi Karya'da da iklimsel, doğal ve coğrafi kaynaklar kültürel ve ekonomik yaşamın gelişiminin en önemli faktörüydü. Tarımsal üretimler her dönemde iç Karya gibi kıyı Karya'da da kent ve insan gelişimlerinde etkili olmuştur. Nehir yatakları boyunca uzanan geniş bölgelerde hububat ve bu alanlarla ormanlar arasında kalan tepe ve yamaçlarda asma ve zeytin olmak üzere değişik ürünler yetiştiriliyordu. Kıyı ve iç Karya'nın tüm bölgelerinde yaklaşık 700 m. yüksekliğe kadar her alanda

¹ Pamir-Erentöz Jeoloji, 1 vd.

² Pamir-Erentöz Jeoloji, 5 vd.

³ Malay 1983, 52.

zeytin, 1000 m. yüksekliğe kadar ulaşan alanlarda ise asma yetiştirilebiliyordu⁴. Karya'da üretilen zeytinyağı M.Ö. IV. yüzyılda Atina'da tanınmaktaydı. Ayrıca zeytinyağı ve şarabın Euromos'tan ihraç edildiği, kuru incirin Mısır ve İtalya'ya büyük miktarda gönderildiği bilinmektedir⁵. Karya'nın dağlık bölgelerinde ekilebilir arazi son derece sınırlıydı ve üretim ancak yöre halkının gereksinimlerini karşılamaktaydı. Iasos'da halk geçimini Ege Denizinde balıkçılık yaparak, Halikarnassos ile Myndos'da şarap üreterek sağlardı⁶. Bölgenin diğer bir ihraç malı olan balın, M.Ö. III.yy.'da Theangela'dan deniz yolu ile Mısır'a bol miktarda gönderildiği bilinmektedir⁷. Antik çağda Myndos civarı tepelerdeki önemli gümüş madenleri, Aphrodisias, Mylasa, Iasos'da kırmızı- beyaz desenli mermer , Mylasa'nın batısındaki dağlarda çıkarılan beyaz kireçtaşı ve Alabanda'da çıkarılan hububatın ilaçlanmasında kullanılan bir tür kükürt ve siyah mermer, Miletos ve Latmos dağlarında demir, Hieropolis'de bakır, bölgenin önemli yer altı zenginlik kaynakları arasındaydı⁸.

Karya Bölgesinin batısında denize dik inen dağlar ve yüksek tepeler arasında sıkışan dar ve parçalı alanlarda oluşan kıyı yerleşmelerinde zaman içerisinde liman kentleri kurulmuş ve bunlar deniz ticareti ile gelişme göstermişlerdir (Har.6). Coğrafi koşulların sağladığı olanakların dışında doğal kaynakların da kültürlerin gelişiminde etkili olduğunu görmekteyiz.

19.yüzyıl sonlarından itibaren Newton, Paton, Myres ve Judeich gibi araştırmacılar tarafından Karia bölgesinde özellikle Leleg toplumu ve kültürel izlerine ait yapılan çalışmaları, 20.yüzyıl içinde bölgede uzun süreli araştırmalar yapmış olan G.E.Bean, J.M.Cook ve W.Radt gibi bilim adamları devam ettirmişlerdir⁹. Hellenlerce Leleges (Leleg'ler, Lelex'ler yada Leleg'in halkı, Lelex'in halkı) olarak çağrılan insanlar, Karia'da, Kar olarak anılan toplumun yanı sıra yerleşik bir halk olarak bilinmektedir. Leleg ismini açıklamak için çeşitli

⁴ Diler Akdeniz Bölgesi, 14 vd.

⁵ Malay 1983, 52.

⁶ Malay 1983, 52 vd.

⁷ Diler Akdeniz Bölgesi, 15 ; Malay 1983, 52.

⁸ Malay 1983, 56 vd.

⁹ Varinlioğlu Lelegian Cities, 17-22.

çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan en dikkat çekici olanı Luwice lulahe (barbar) ile bağdaştırılmasıdır¹⁰. Antik kaynaklarda, Karya'da yada başka bir yerde Karca olarak anılan dilin haricinde Leleg dilinde yazılmış herhangi bir yazıt bulunmamıştır. Bu durum Leleglerin de Karya diliyle konuştuğu ve Karya yazısı kullandıkları şeklinde yorumlanmaktadır¹¹. Bulunan az sayıdaki Karca yazıtın çözümlenmiş¹² olsa bile, henüz tam anlamıyla bilim çerçevesinde kabul edilmemiş olması, ilerde bu yazıtlarda Lelegler ile ilgili bilgilerin bulunması olasılığını içermektedir. Karya Bölgesini yurtlanan yerli halk olarak kabul edilen Karların konuştuğu ve yazdığı dil olan Karca ile ilgili bilgilerimiz daha çok son yıllarda toplanan ve araştırılan yazıtların artmasıyla belli bir noktaya gelebilmiştir. Karcanın çözümü üzerine yapılan dil araştırmalarının günümüze kadar sürdürülen bölümünde ortak kabul edilebilir bir sonuca ulaşılmasa da, yakın geçmişte, bir kıyı kenti olan Kaunos'ta ele geçen eski Yunanca ve Karca bir arada tanımlanmış bilingual yazıtın çözümü üzerine yapılan çalışmalar sonucunda, bugün artık Karcanın dil yapısında anahtar olarak kabul edilebilen verilere ulaşılabilmektedir¹³. Yeni yazıtlarla birlikte Karca artık, Anadolu'nun ölü dillerinden biri değil, okunabilir bir yazıtı olacaktır¹⁴.

Homeros'un aktardığına göre Troia savaşı esnasında Karyalılar'la birlikte Troia yandaşı olan Leleg kavmi, kralları Altes önderliğinde Troia'nın güneyinde Satnioeis nehri kıyısındaki Pedasos şehrinde yaşıyorlardı¹⁵. Antik belgelerde Troia savaşı sırasında ve sonrasında Karlarla birlikte anılan Lelegler, Karya Bölgesi'nde bugünkü Bodrum Yarımadasında 8 kent kurmuşlardır. Kurulan şehirlerden birisi de daha önce kuzeyde oturdukları Altes'in şehri Pedasos'un bir benzeri olarak Pedasa adını taşır¹⁶. Herodotos¹⁷, Kar ve Leleg halklarının aynı halk olduğunu belirtirken, Strabon, genelde Karları Leleglerden ayrı tutmakla¹⁸ birlikte bir yerde bunların aynı halk olduklarından bahseder¹⁹. Lelegler antik kaynaklarda bir halk, bir budun olarak

¹⁰ Bean Menderes, 3.

¹¹ Umar 1982, 111 vd.

¹² Frei-Marek Kaunos 1998, 1-18.

¹³ Frei-Marek Kaunos 1998, 1-18; B.Öğün-C.İşık-A.Diler, *Kaunos*, Antalya (2001) 14-20.

¹⁴ B.Öğün-C.İşık-A.Diler, *Kaunos*, Antalya (2001) 14-20.

¹⁵ Homeros, X, 428-429; Strabon, XIII.I, 49.

¹⁶ Bean Menderes, 3 ; Varinlioğlu Lelegian Cities, 17-22.

¹⁷ Herodotos, I, 171.

¹⁸ Strabon, XIII.I, 58.

¹⁹ Strabon, XIV, II, 27.

gösterilmesine karşın, bugüne kadar başta yoğun Leleg yerleşmelerini içeren Bodrum Yarımadası olmak üzere Leleglere ait yazıt ya da bir seramik türü bulunamamıştır. Lelegler ve Karlar arasındaki ilişki için bugün söyleyebileceğimiz, her iki halkın da deniz ile ilişkili, ortak bölge ve kültürün sahipleri olmasıdır²⁰. Antik kaynaklarda Lelegler ve Karlar hep bir arada geçmektedir²¹.

Köken konusunda Bilge Umar, Karya sözcüğünün dorukluk anlamına gelen “karuwa kar-uwa’dan” türediğini öne sürmektedir²². Strabon’a göre, Karya kelimesi “Miğferli Sorguç”tan gelmektedir²³.

Bölge halkı Karlar hakkındaki bilgiler çelişkilidir. Eski Yunan inancına göre Karyalılar Ege Adalarında yaşayan ve sonra Asya anakarasına göç eden bir topluluktu²⁴. Strabon da Karyalıların Dorlar ve İonlar tarafından Ege kıyılarına kovulduklarını söyler²⁵. Thukydides de onların adalı olduğu konusunda hemfikirdir ve hatta korsanlık yaptıklarından bahseder, fakat Karyalıları adadan Minos’un kovduğunu söyler²⁶. Karyalılar Minos tarafından Girit’ten kovulduktan sonra, Kiklad adalarında da yenilgiyle karşılaşmışlardır²⁷. Herodotos ise Karyalıların kendilerini her zaman anakarada yaşayan Karyalı olarak adlandırdıklarını söyler ve kanıt olarak da Mylasa’daki Zeus Karios tapınağını gösterir²⁸. Homeros’un İlyada’sında Karyalılar’dan, Troialıların müttefiği olarak söz edilir. Karyalıların Asya kökenli bir halk oldukları ve M.Ö. 3.binde adaların hakimi oldukları da söylenmektedir²⁹. Delos adasındaki “ss” ve “nd” takılı coğrafya isimleri ve Girit Mitoslarındaki bir takım şahıs adlarının Anadolu’daki isimlerle özdeş olmaları nedeniyle adanın ilk halklarının Anadolu kökenli oldukları savunulmaktadır³⁰. Homeros ve Herodotos onların Miletos ve Mykale dağı çevresinde yerleştiklerini söyler³¹. Herodotos’un

²⁰ Herodotos, I, 171.

²¹ Strabon, XIV,II,27 vd; Herodotos, I, 171 vd.

²² Umar 1993, 389.

²³ Strabon, XIV, II, 27.

²⁴ Bean Menderes, 1 vd; Akarca Milas, 54.

²⁵ Strabon, XIV, II, 27vd.

²⁶ Bean Menderes, 1 vd.

²⁷ Texier L’Asia Mineure III, 216.

²⁸ Herodotos, I, 171.

²⁹ Homeros, II, 867-871.

³⁰ Herodotos, I, 64 ; Mansel 1984, 20.

³¹ Bean Menderes, 2.

verdiği bilgilerden Karlar'ın paralı asker olarak çalıştıklarını da öğrenmekteyiz³². Karyalıların savaşçı, gözü kara bir ulus olmalarının yanında yağmacı oldukları da Yunan atasözlerinden öğrenilmektedir³³. Karyalıların, Hititlerin başkenti Hattuşaş'ta (Boğazköy) bulunan Hitit tabletlerinde adı geçen Luviler ile ilgili olup olmadıkları tartışma konusudur³⁴.

Karyalılar, Asya'ya Troia savaşlarından önce yerleşmişlerdi³⁵. Troia Savaşı'ndan sonra Aioller, İonlar ve Dorlar kabileler halinde Yunanistan'dan Asya'ya göç etmişlerdir. Dorlar en güneye inmişler ve Rhodos, Kos adaları ile anakaradaki Knidos ve Halikarnassos'u işgal etmişlerdir³⁶ (Har.7). Yunan kolonizasyonu sadece kıyılardaydı ve geriye kalan iç kısımlar ise Karyalılara aitti. M.Ö. 1. binden itibaren Hellen anakarasından Anadolu'nun batı sahillerine yapılan göçler sonucu yerli halk bölgenin iç kesimlerine doğru çekilmek zorunda kalmıştır³⁷. Karya köylerden oluşmaktaydı³⁸. Bu köylerden oluşan yerel federasyonlar bulunmaktaydı. Bölge halkı dağlık kesimde birbirine yakın köylere yerleşmiş ve aralarında koinon olarak isimlendirilen birlikler kurmuşlardır. Bu birliklerden en önemlisi ve bilineni Stratonikeia Köy Federasyonu'dur³⁹. Buna benzer bir birlik Bozburun Yarımadasındaki yerleşmelerde de gerçekleşmiştir⁴⁰. 6.yüzyıl'da bu küçük köyler gelişerek ulusal federasyon haline dönüştü. Federasyonun ortak kutsal alanı Mylasa'daki Zeus Karios tapınağıdır. Mylasa'da Zeus Karios tapınağında toplanan bu büyük koinon Karya Koinonu'dur⁴¹.

Karya bölgesi M.Ö. 6. yüzyıl boyunca Lidya hakimiyetinde kalmıştır ve M.Ö. 6. yüzyıl ortalarında, M.Ö.546 yılında Pers hakimiyetine girmiştir⁴². M.Ö. 480 yılında Atinalılar, Delos Birliği adıyla bilinen ve daha sonra bir Atina İmparatorluğu

³² Herodotos, II, 152.

³³ Akarca Milas, 55.

³⁴ Mansel 1984, 20 ; Umar 1993, 389.

³⁵ Texier L'Asia Mineure III, 217.

³⁶ Bean Menderes, 4.

³⁷ Akarca Milas, 55.

³⁸ Bean Menderes, 4 vd.

³⁹ Bean Menderes, 5 ; M. Ç. Şahin, *The Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria* (1976) 1 vd.

⁴⁰ Held Loryma 1995, 171-181.

⁴¹ Akarca Milas, 56-57; Bean Menderes, 5 vd.

⁴² Herodotos I, 28.

şekline dönüşecek olan deniz birliğini kurdular. Bu birliğe Karyalılar da dahil olmak üzere Ege kıyılarındaki tüm şehir ve köyler üyeydi⁴³. M.Ö. 404 yılında Peleponnessos Savaşında, Atina'nın Spartalılar tarafından bozguna uğratılışı Delos Birliğinin de sonu oldu. Spartalılar Asya sahillerini ellerinde tutamadılar ve M.Ö. 387 yılında Asya'nın tüm şehirlerinin bir kez daha Perslere ait olduğu kabul edildi⁴⁴. Pers yönetimi altındaki Karya şehirleri Perslerin destekledikleri "satrap" adı verilen yerel beyler tarafından yönetilmekteydi⁴⁵. Büyük Pers İmparatorluğu "satraplık" ile yönetilen bölgelere ayrılmıştır. Karya'nın ilk satrabı Hyssaldomos ve satraplığın merkezi Mylasa olmuştur. Daha sonra Mausollos satraplık merkezini Halikarnassos'a taşımıştır⁴⁶. Perslerin egemenliği altında iken, Karyalılar kendi ırklarından bir vali tarafından yönetildiklerinden, bu şekilde yavaş yavaş bir tür güç kazanmışlardır⁴⁷. Yunanlıların gücünü sarsmaya başlayan sonu gelmez anlaşmazlıklardan yararlanan Karyalılar, memlekette bağımsızlık düşüncesini uyandıracak oldukça güçlü bir sınıf hazırlayabilmişlerdi. Deniz birliklerini kumanda eden Hekatomnos, Pers boyunduruğundan çıkarak müttefiklerini de itaat ettirmek şartıyla Bodrum'da Perslere vergi ödeyerek tutunmakta başarılı olmuştur⁴⁸. M.Ö.377 yılında Karya'nın yönetimi Hekatomnos'tan sonra oğlu Mausollos'a geçmiştir. Mylasa şehri Karya'nın ilk başkentiydi ve bu şehir Hekatomnos sülalesinin ilk yeriydi. Mylasa, Zeus Karios Kültünün merkezi olması nedeniyle, sürekli olarak diğer şehirlere karşı dini ve siyasi üstünlüğünü korumuştur ve bu kült Karyalılar gibi, onların komşuları olan Lidyalılar ve Misyalıların da ortak tapınım alanı olmuştur. Daha sonra başkent, Mausollos tarafından Halikarnassos'a taşınmıştır⁴⁹.

Karya Bölgesi M.Ö. IV. yüzyıl ortalarında kısa bir süre de olsa Likya hakimiyetine girmiştir⁵⁰. M.Ö. 386'da Atinalılar ve Persler arasında yapılan barışta

⁴³ Bean Menderes, 6 vd.

⁴⁴ Bean Menderes, 7 vd.

⁴⁵ Akarca Milas, 60; Bean Menderes, 7 vd.

⁴⁶ Bean Menderes, 7 vd.

⁴⁷ Texier L'Asia Mineure III, 218.

⁴⁸ Texier A.g.e, 218 vd.

⁴⁹ Bean Menderes, 7 vd; Texier A.g.e, 280 vd.

⁵⁰ O. Akşit, *Likya Tarihi* (1967) 96.

Perslerin hakimiyeti kabul edilir ve bölge Persler tarafından Lidya Satraplığı'ndan ayrılarak bağımsız bir satraplık haline gelir⁵¹.

M.Ö. 333'de, İskender'in bölgede Pers hakimiyetine son vermesine rağmen satraplık yönetimi kraliçe Ada ile devam etmiştir⁵². Askeri konularda Makedon bir komutan görevlendirilmiştir⁵³. M.Ö. 323 yılında İskender'in ölümünden sonra, Makedonya, Mısır ve Suriye olmak üzere üç krallık kurulmuştur⁵⁴. Mısır'da hüküm süren Ptolemaios'lar denizlerin de hakimi olunca sahildeki bazı şehirleri (Kaunos, Myndos, Halikarnassos ve Kalinda) ele geçirmişlerdir⁵⁵. Bu krallıklara M.Ö. 280 yılında kurulan Pergamon Krallığı ve Rhodoslular olmak üzere iki güç daha eklenmiş ve Rhodoslular anakarada adalarının karşısında büyük bir bölgeyi ele geçirmişlerdir. M.Ö. 227 yılında ise Pergamon Kralı tüm Karya'yı ele geçirmiştir⁵⁶. Makedon Kral Philip V, Rhodos ve Karya'yı M.Ö. III. yüzyıl sonlarına doğru kısa süreçte yönetir, fakat Roma karşısında duramaz ve bölgedeki hakimiyeti sona erer⁵⁷.

M.Ö. 190 yıllarında Roma heyeti Karya Bölgesi'ni Rhodos'a bırakmıştır, fakat Mylasa, Euromos, Herakleia-Latmos, Iasos, Bargylia, Halikarnassos, Knidos gibi önemli Karya şehirleri Rhodos'a karşı bağımsızlıklarını korumuşlardır⁵⁸. Ancak Roma, Rhodos'un kendisi için tehlikeli boyutlarda güçlendiğini görünce, Apameia Savaşı ile Rhodos'un kendisine bırakılan yerlerden çıkmasını istemiş ve bütün Karya şehirlerinin eski bağımsız durumlarına kavuşmasını sağlamıştır⁵⁹. Romalılar M.Ö. 129'da Asia adlı ilk eyaletlerini kurarlar. Bölgede M.Ö.88 yılında kral Mithridates yönetimi ele almak istese de Romalılara karşı başarısız olmuştur⁶⁰. Aktium deniz savaşı sonrasında Anadolu'da yeni bir dönem başlamıştır. M.S. 3. yüzyılın

⁵¹ Akarca Milas, 60 vd; E. Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul (1987) 474.

⁵² Bean Menderes, 8 vd.

⁵³ Akarca Milas, 62.

⁵⁴ Bean Menderes, 9.

⁵⁵ A. Kızıl, *Karya Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları* (Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1999) dn.45.

⁵⁶ Bean Menderes, 9.

⁵⁷ Akarca Milas, 62; Bean Menderes, 20 vd.

⁵⁸ Bean Menderes, 20 vd ; Akarca Milas, 61.

⁵⁹ Akarca Milas, 61.

⁶⁰ Akarca Milas, 62.

sonlarında Diokletianus'un getirdiği yeni bir eyalet dzeneni ile Karya Bølgei ilk defa bağımsız bir eyalet olmuştur⁶¹.

Bölgede Romalılardan sonra sırasıyla Bizans Devleti, Mentешеođulları Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu hakim olmuştur. Karya'nın antik kaynaklara dayalı verilerinin dışında 18.yüzyılın sonundan itibaren başlayan seyyah araştırmaları, 19.ve 20.yüzyıl yakın zamanımızda yoğunlaşan kazı ve araştırmaların sonuçlarıyla Karya'nın tarihsel gelişimi konusunda bugün daha fazla bilgiye sahibiz.

---

⁶¹ Bean Menderes, 20 vd.

C) Rhodos Peraia'sının Tarihsel Gelişimi

Rhodos Peraiası, Asya kıyısında, Trioepenneye yarımadasının güneyindeki Kynossema(Cynossema)(Bozburun Yarımadasının güney ucu) burnundan, Likya Bölgesindeki Cragus Dağına kadar olan kısımdır⁶².

Dağlık bir yarımada olan Rhodos Peraiası'nın toprakları kabaca Knidos ve Kaunos topraklarıyla sınırlandırılmakta ve iki kentin arasındaki bu bölge P. Skylaks tarafından "Rhodosluların anakaradaki arazisi" şeklinde tanımlanmaktadır⁶³ ; antik çağda değişik dönemlerde Rhodos Peraiası'nın sınırları Kaunos ve Stratonikeia'ya kadar uzanmıştır⁶⁴ (Har.8).

Polybius'a göre Likya ile sınır olan Peraia'nın diğer antik yazarlar tarafından da farklı tanımlarının yapılması, Rhodos Peraiası'nın yönetim açısından ikiye bölünmüş olmasıyla açıklanmıştır⁶⁵.

Karya Bölgesi içinde Rhodos Peraiası'nın bulunduğu alan, antik çağ boyunca yoğun Rhodos etki ve hakimiyeti altında kalan Bozburun Yarımadasıydı⁶⁶ (Har.9). Strabon'a göre Rhodos Peraiası, Rhodos toprakları olan Didala'dan başlar ve Loryma Yarımadasındaki Phoiniks dağına kadar uzanır⁶⁷. Ona göre Rhodoslular özellikle donanma konusunda oldukça iyidiler ve uzun süre deniz egemenliğini elinde tutarak, korsanlığın üstesinden gelmişlerdir. Strabon ayrıca Rhodosluların, Halikarnassos, Knidos ve Kos halkı gibi Dor olduğunu söyleyerek, onların genellikle halkçı olduklarından söz eder⁶⁸.

Dor göçleri sonucu en önemli yerleşim Rhodos'da kurulmuştur. Adadaki üç önemli kent olan; Lindos, Ialysos ve Kamiros, Dor Hexapolisinin yarısını

⁶² Texier L'Asia Mineure III, 292.

⁶³ Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996, 59.

⁶⁴ Bean-Fraser Rhodian Peraea, 79 vd.

⁶⁵ Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996, 59.

⁶⁶ Bean Menderes, 159.

⁶⁷ Strabon, 201.

⁶⁸ Strabon, 203 vd.

oluşturuyordu⁶⁹. Bu kentler M.Ö. 408 yılında tek bir Rhodos devleti şeklinde birleşene kadar ayrı ve bağımsızdılar. Ancak bu şehirlerin erken dönemde Anadolu anakarasında sahip oldukları topraklar vardı (Har.10a). Bu topraklar Marmaris'in güneybatısındaki Loryma Yarımadası olarak adlandırılan alanı kapsamaktaydı ve bir süre sonra kuzey ve kuzeybatıya doğru yayılarak Gökova Körfezine kadar olan bölgeyi de içine almıştır⁷⁰ (Har.8). Rhodos'un Arkaik ve Klasik dönemde hakimiyeti olmasa bile Hellenistik dönemde Bozburun Yarımadasının tümüyle doğusunda ve kuzeyinde egemenliği bulunmaktaydı⁷¹. M.Ö. 3.yy'ın erken dönemlerinde Bozburun Yarımadasının çevresi ve Gökova Körfezinin doğu ucunun kuzeyindeki yerler, daha sonra ise Stratonikeia Rhodos hakimiyetine girmiştir. Ancak M.Ö. 167 yılında Romalıların tüm Likya ve Karya'yı geri alması üzerine Stratonikeia bir daha Rhodos himayesine girmemiştir⁷².

Rhodos, Anadolu anakarasında sürekli ya da geçici olarak yönetimi ele geçirmiştir. Rhodos Peraiası Rhodoslu memurlar tarafından yönetilmekteydi, ancak bu kişiler Rhodos vatandaşı değillerdi⁷³. M.Ö. 188 yılında Menderes Irmağına kadar uzanan alanlar ile Likya, Rhodos'un yönetimine verilmiştir ve Rhodos kısa sürede Likya'da hakimiyetini yitirmesine, Kaunos'ta dirençle karşılaşmasına rağmen uzun yıllar Stratonikeia ile sınır komşusu olmuştur⁷⁴.

Antik dönemde Karyalılar, "Koinon" olarak adlandırılan ve birkaç kentin bir kutsal alanla oluşturduğu birlikler kurmuştur. Özellikle Bodrum Yarımadasındaki Mausollos'un birleştirme hareketleri ile şehirleşme M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren gerçekleşmeye başlamıştır⁷⁵. Loryma Yarımadasındaki yerleşmelerin siyasi anlamda eşdeğer olmaları sebebiyle bir merkez oluşturulamamış, ancak bölgedeki yazıtlardan bir koinon yapısının olduğu ortaya çıkmıştır⁷⁶. Loryma Yarımadası, coğrafi yakınlığı ve Rhodos'un sürekli siyasi baskısı nedeniyle bir birliğin oluşumuna olanak

⁶⁹ Bean Menderes, 159; Strabon, 205.

⁷⁰ Bean Menderes, 159 vd.

⁷¹ Bean-Fraser Rhodian Peraea, 118 vd.

⁷² Bean Menderes, 159.

⁷³ Bean Menderes, 159.

⁷⁴ Varinlioğlu Pera 1990, 223-225.

⁷⁵ Held Loryma 1995, 173.

⁷⁶ Held Loryma 1995, dn. 5.

sağlamamış ve bir gelişme gösterememiştir. Çünkü Rhodos kenti karşısında güçlü bir kentsel ve siyasal oluşumun olması Rhodos'un çıkarlarına ters düşmekteydi. Yarımada büyük olasılıkla M.Ö. 4. yüzyıl öncesinde Rhodos veya Knidos egemenliği altında değildi. Rhodos kentlerinin birleşmesinden önce siyasal bir varlık göstermemesi yanında, Loryma'nın daha M.Ö. 5.yüzyılda kendi paralarını basmaları ile Attika vergi listelerinde yer almaları buna bir kanıt olarak gösterilebilir⁷⁷.

Rhodos Peraiasi'nda yaşayanların toplumsal ve siyasal açıdan kendi aralarında farklılıkları vardı. Özellikle Bozburun Yarımadası, yarımadanın doğusu ve kuzeyi ile Kedreai'de yaşayanlar, Rhodos'un üç büyük kentinin Ialysos, Kamiros, Lindos'un yurttaşı sayılırken, Karya'nın güney ve güneydoğusundaki Rhodos topraklarında yaşayanlar ise Rhodos yurttaşı sayılmazdı⁷⁸.

Rhodos Peraiasi'nın sahip olduğu üç tiyatronun; Amos, Kedreai ve Kastabos'ta olduğu bilinmektedir⁷⁹. Ancak Taşlıca'da yapılan yüzey araştırmasında bilinen üç tiyatrodan ayrı bir tiyatro olduğu ortaya çıkmıştır⁸⁰.

Bozburun Yarımadası, M.Ö. 4.yüzyıl sonrasında Rhodos hakimiyeti altına girmesi ve elverişsiz topografyası nedeniyle liman kentleri dışında ekonomik ve siyasal anlamda gelişmemiştir.

⁷⁷ Held Loryma 1995, 172 vd.

⁷⁸ Varinlioğlu Pera 1990, 224.

⁷⁹ Bean Menderes, 170.

⁸⁰ Z. Kuban-T. Saner, "Kıran Gölü 1995", *AST XIV-II*, 1996, 433-448.

II. BÖLGENİN ARAŞTIRMA TARİHİ

Karya Bölgesi 17. ve 18. yüzyıldan itibaren gezgin ve araştırmacılar tarafından ziyaret edilmiştir⁸¹. R. Chandler 18. yüzyılda Karya Bölgesinde önemli antik kalıntılara ilişkin bilgi vermektedir⁸². 19. yüzyıl başlarında Ch. Fellows ve Ch. Texier Karya Bölgesinde mimari kalıntılar ile birlikte değerlendirmeler yapmışlardır⁸³. L. Ross Peraia'da araştırmalar yapmıştır⁸⁴. 19. yüzyıl seyyahlarının gezi notlarından Rhodos Peraiası'nda bulunan antik yapı kalıntularına yönelik ilk bilgileri edinebiliyoruz⁸⁵. Bunlardan Rhodos Peraiası hakkında en eski bilgiler 18. yüzyıl araştırmacılarından O.Benndorf ve G. Niemann'a aittir⁸⁶. T.J.Bent ise Rhodos Peraiası'nın kıyı kesimlerinde araştırmalar yapmıştır⁸⁷. Karya Bölgesinde özellikle yazıtlara ilişkin ilk araştırmalar W.R. Paton ve J.L. Myers tarafından gerçekleştirilmiştir⁸⁸. G. Cousin Karya ile ilgili çalışma gerçekleştirmiştir⁸⁹. A.Maiuri bölgedeki incelemelerini 1921 yılında gerçekleştirerek yayınlamıştır⁹⁰.

Rhodos Peraiası'nın önemli demelerinden biri olan Kedraei kentindeki kalıntıların ayrıntılı incelenmesine yönelik yüzey araştırması şeklinde olan bir çalışma M. Anabolu tarafından gerçekleştirilmiştir⁹¹. Kedraei kentine ait Bizans yapıları ve Gökova Körfezi kıyılarındaki kalıntılar ile ilgili bir başka çalışma da, 1997 yılında yüzey araştırması şeklinde V. Ruggieri tarafından gerçekleştirilmiştir⁹². Peraia'daki ilk kapsamlı kazı çalışması Hemitheia Kastabos Kült Alanı'nda J.M.

⁸¹ J. Spon-G. Wheler, *Voyage d'Italie de Dalmatie de Grec, et du Levant Fait aux annee's, 1675 et 1676 (1697)* 270 vd.

⁸² R. Chandler, *Travels in Asia Minor and Greece I (1825)*.

⁸³ Ch. Fellows, *Travels and Researches in Asia Minor (1852)* 275vd.; Texier *L'Asia Mineure III*, 218-292.

⁸⁴ L.Ross, *Reisen nach Kos, Halikarnassus, Rhodos und der Insel Cypern (1852)*.

⁸⁵ Duchesne - Collignon, "Voyage archéologique en Asia-Mineure", *BCH I*, 1877.

⁸⁶ O.Benndorf - G. Niemann, *Reisen im südwestlichen Kleinasien Reisen Lykien und Karien (1884)*, 25vd.

⁸⁷ T.J.Bent, "Discoveries in Asia Minor", *JHS* 9, 1888, 83vd.

⁸⁸ W.R. Paton - J.L. Myers, "Karian Sites and Inscriptions", *JHS XVI*, London (1896) 188-271.

⁸⁹ G. Cousin, "Voyage en Carie", *BCH* 24, 1900, 27-31.

⁹⁰ A.Maiuri, "Viaggio di Esplorazione in Caria", *Regio Scuola archeologica di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente, Annuario* 4/5, 1921-1922, 410vd.

⁹¹ M. Anabolu, "İssiz Bir Adacığın Koynunda Uyuyan Antik Şehir Kedraei (Cedrae)", *TTK XXXIX*, 1965, 245-254; M.Anabolu, "Les Remparts De Kedraei", *REA*, 96, 1994, 237-242.

⁹² V. Ruggieri, "An Archaeological Survey in the Gulf of Keramos, 1997", *XVI. AST I*, Ankara, 1999, 225-237.

Cook ve W.H. Plommer tarafından gerçekleştirilmiştir⁹³. Y.J. Empereur ve N. Tuna Rhodos Peraiası'nda yakın zamanımızda araştırmalar yapmışlardır⁹⁴. Rhodos Peraiası'nın demeleri ile toplumsal ve siyasal açıdan incelenmesine ilişkin bir başka çalışma ise E. Varinlioğlu tarafından gerçekleştirilmiştir⁹⁵. Rhodos Peraiası'nı erken dönem gezginleri sahilden dolaşarak gezmişler; ismi bilinen yerleşmeleri ve liman kentlerini tanımlamışlardır. Rodos Peraiası'nın arkeolojik araştırılması ve belgelenmesi ayrıntılı epigrafi çalışmalarına dayanmaktadır⁹⁶. Rhodos Peraiası'ndaki yazıtları yorumlamaya yönelik epigrafik bir çalışma da W. Blümel'e aittir⁹⁷. I. Pimouguet tarafından gerçekleştirilen Rhodos Peraiası'ndaki savunma kalelerine ilişkin çalışmada, kalelerin yer aldığı yerleşmeler ayrıntısıyla anlatılarak, kalelere ait çizimler verilmiştir⁹⁸. W. Held ise Rhodos Peraiası Bozburun Yarımadasında araştırmalar yapmıştır⁹⁹. J.M. Cook, G.E. Bean ve P.M.Fraser Rhodos Peraiası ve Karya Bölgesi kıyı kesimlerde inceleme ve araştırmalar yaparak; buradaki kalıntılara özellikle yazıtlar ışığında yorumlar getirmişlerdir¹⁰⁰.

Tez konusunu oluşturan bölge (Har.11) ilk kez İtalyan kaşifler E. Hulo ve E. Szanto tarafından 1893 yılında ziyaret edilmiştir ve Kızılyaka Köyündeki tapınak ve yazıt hakkında bilgi vermişlerdir¹⁰¹. 20.yüzyıl başında İtalyan araştırmacı G. Guidi ise Gelibolu Vadisini gezerek, vadide üç ayrı yerleşim alanı belirlemiştir¹⁰². Daha sonra 1934 yılında L. Robert inceleme ve araştırma yapmıştır¹⁰³. G.E. Bean ve P.M.Fraser Rhodos Peraiası'nda gerçekleştirdikleri araştırmaların ardından Rhodos ve Rhodos'un etkisi altındaki bölge ile olan ilişki ve demeler arasındaki bağlantılara değinmişlerdir¹⁰⁴. Bu bölge ile ilgili en kapsamlı çalışma ise, G.E. Bean ve J.M.

⁹³ J.M. Cook – W.H. Plommer, *The Sanctuary of Hemithea at Castabos* (1966).

⁹⁴ Y.J. Empereur - N. Tuna, "Hiérotélés, Potier Rhodien De La Pérée", *BCH 113*, 1989.

⁹⁵ Varinlioğlu Pera 1990, 223-225.

⁹⁶ Bean-Fraser Rhodien Peraea, 51vd; Bean-Cook Carian Coast III, 58-146; W.Blümel, "Die Inschriften der Rhodischen Peraia", *IK 38*, 1991; A.Bresson, *Recueil des inscriptions de la Pérée Rhodienne*, 1991, 160vd.

⁹⁷ W. Blümel, "Epigraphische in Knidos und in der Rhodischen Peraia, 1990", *IX. AST*, Ankara, 1992, 131-136.

⁹⁸ I. Pimouguet, "Les Fortifications De La Pérée Rhodienne", *REA*, 96, 1994, 243-271.

⁹⁹ W. Held, "Forschungen in Loryma 1999", *XVIII. AST*, I, 2000, 149-152.

¹⁰⁰ Bean-Fraser Rhodien Peraea, 51-174; Bean-Cook Carian Coast III, 58-146.

¹⁰¹ E.Hulo-E.Szanto, *Bericht über eine Reise in Karien*, SB Wien.Akad. cxxxii, 1894, 34.

¹⁰² Guidi Esplorazione in Caria, 326 vd.

¹⁰³ L. Robert, *Etudes Anatoliennes*, Paris (1937), 491-500; L. Robert, *Le Carie II*, Paris (1954).

¹⁰⁴ Bean-Fraser Rhodien Peraea, 51-174.

Cook tarafından 1957 yılında gerçekleştirilmiştir¹⁰⁵. J.Y. Empereur ve M. Picon tarafından Rhodos Peraiası'nda Datça Yarımadası ve Çamlı Köyünde amphora atölyelerine ilişkin bir çalışma gerçekleştirilmiştir¹⁰⁶. Ayrıca başka bir çalışma da E. Doğer ve A.K. Şenol tarafından Çamlı Köyü sınırları içerisinde 1994 yılında yüzey araştırması şeklinde yapılmış ve 1995 yılında bir su kanalı kazısı nedeniyle ortaya çıkan Rhodos amphora atölyesinde inceleme ve araştırmalar gerçekleştirilmiştir¹⁰⁷. R. Descat araştırma alanı içinde yer alan Kallipolis kentinin konumuna ilişkin inceleme yapmış (Har.10b) , yerleşmenin Rhodos Peraiası içindeki rolünü anlatmış ve daha önceki araştırmacıların yorumlarına açıklık getirmiştir¹⁰⁸. E. Varinlioğlu bölgede daha önce yapılmış araştırmalardan yola çıkarak, alanın coğrafyasını detaylı inceleyerek yazıtlara ilişkin yorumlarda bulunmuştur¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Bean-Cook Carian Coast III, 58-146.

¹⁰⁶ J.Y. Empereur - M. Picon, "A La Recherche Des Fours D'Amphores", *BCH Suppl XII*, 1986, 104-125.

¹⁰⁷ Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996, 59-73.

¹⁰⁸ Descat Les Forteresses, 204-214.

¹⁰⁹ Debord-Varinlioğlu 1999, 31-93.

III. BÖLGEDEKİ ARKEOLOJİK YERLEŞME VE KALINTILAR

A) **Çamlı Kezbel Tepe:** Kule kalıntısı, Çamlı Köyünde, Gelibolu Çayı'nın batısında, denizden 356m. yükseklikte olan Kezbel Tepe (Har.12) doruğunda konumlanır (Lev. 1a); tepe alt yamacından doruk noktaya kadar herhangi bir kalıntı belirlenememiştir. Yaptığımız araştırma sırasında tepe doruğunda bir kule belirlenmiştir. Kuleye ilişkin kalıntı 9 x 15m. boyutlarında bir alana yayılmış olan duvar kalıntılarında oluşur (Plan 1a; Çiz.1a). En çok 2,5m. yüksekliğinde korunmuş olan kule, kaba dikdörtgen taşlar ve araya yerleştirilmiş olan küçük moloz taşlardan oluşturulmuştur (Lev 1b). Dört yönde de kalıntı aynı duvar tekniğiyle oluşturulmuştur (Lev. 2a,b; Lev. 3a,b). En çok 1,50m. uzunluğunda ve 0,60 m. yüksekliğinde iri ve daha küçük boyutlu kaba dikdörtgen kesimli taşlardan oluşturulan duvarda (Çiz.1b) taş dizileri sıralar halinde izlenebilmektedir (Lev. 2a). Duvarlarla sınırlanmış olan alan içerisinde yoğun taş yıkıntıları nedeniyle kulenin iç tasarımı konusunda herhangi bir bilgi edinemiyoruz. Ancak içten görülebilen kısımlarında yapının herhangi bir duvar uzantısıyla bölünmediği anlaşılmaktadır. Kalıntının gerek boyutu ve gerekse tasarımı, özellikle de Kedraei (Sedir Adası) yolu ile Gelibolu Vadisini gören konumuyla, kara ve deniz trafiğini kontrol eden bir gözetleme kulesi olduğu anlaşılmaktadır. Kulenin tarihlendirilmesi ile ilgili olarak değerlendirebileceğimiz tek veri duvar tekniğidir. Kalıntı çevresinde herhangi bir seramik buluntuya rastlanmamıştır.

Yapıyı daha önce incelemiş olan G.E.Bean ve J.M.Cook ise; kalıntının Kedraei yolunu koruyan bir kule olduğunu, 1533 ve 1604 yıllarına ait denizcilik haritalarında işaretlendiğini, duvar işçiliğinin iri molozdan olduğunu ve Guidi tarafından Göz-Bel olarak adlandırıldığını söylemektedirler¹¹⁰. Guidi kalıntının Kedraei ile onun hinterlandını koruyan bir gözetleme kulesi olduğundan söz ederken¹¹¹, Bean ve Cook ise kalıntının çevresinde herhangi bir seramik buluntuya rastlamamaları nedeniyle kalıntının tarihlendirilmesine ilişkin herhangi bir fikir öne sürmemişlerdir¹¹².

¹¹⁰ Bean-Cook Carian Coast III, 65.

¹¹¹ Guidi Esplorazione in Caria, 326vd.

¹¹² Bean-Cook Carian Coast III, 65.

Kezbel kule kalıntısının kuzeyinde, tam karşısında yer alan Kızılbaşı Tepe zirvesindeki aşağıda tanımlanan kalıntı Kedrai kentini daha yakından görmekte ve vadiye daha hakim konumdaki Kezbel Tepe'den vadiyi kontrol edebilmektedir.

Çamlı Kezbel Tepe'sindeki kulenin tarihlenmesinde kullanılabilecek çanak çömlek malzemesinin belirlenememesi nedeniyle yapının sadece duvar tekniği ve işçiliğinden yola çıkarak yaklaşık bir tarih önerebilme durumundayız. Kulenin özellikle 2-2,5m. yüksekliğince ayakta kalmış kuzey ve batı duvarlarının işçiliğinde(Lev.1b,2a), taş sıralarının aralarda yer yer küçük taşlar da kullanılmış olsa düzenli sıralar oluşturması(Çiz.1c) ayrıca, duvarı oluşturan taş sıralarında uzunlukları yer yer 2m.'ye ulaşan iri blokların kullanılması, kulenin en geç Hellenistik Dönemde inşa edilmiş olabileceği izlenimini uyandırmaktadır. Burada kuleyi oluşturan duvarın örgü tekniği kaba ve ilkel yapısı ile Bodrum Yarımadasında yerleşik Leleg duvar işçiliğine benzerlik gösterir. Bunlardan karşılaştırabileceğimiz Bodrum Kaplan Dağında yer alan "tapınak" ve tümülüs duvarları gerek taş bloklarının iri ve kaba dikdörtgen kesimli olması, ayrıca iri taş blokları arasında küçük boyutlu taşlara yer verilmesiyle yakın ilişki içindedir ve büyük olasılıkla aynı dönemden; Arkaik Çağdan olmalıdır¹¹³.

B) Çamlı Kızılbaşı Tepe: Kalıntı, Çamlı Köyünde, Gelibolu Çayı'nın batısında, denizden 340m. yükseklikteki Kızılbaşı Tepe (Har.12) doruğunda konumlanmaktadır. Tepe alt yamacından kalıntının konumlandığı en üst noktaya kadar herhangi bir buluntu belirlenememiştir. Tepe doruğundaki kalıntı, 12 x 15m. boyutlarında bir alana yayılmış olan duvar kalıntılarında oluşmaktadır (Plan 1b; Çiz.2a). Kalıntının gerek boyutu, gerekse Gelibolu Vadisindeki en önemli stratejik noktada (Lev. 4b), Sedir Adası'nı görebilen tek tepede konumlanması (Lev. 4a) nedeniyle kara ve deniz trafiğini kontrol altında tutan, Kedrai'nin savunması açısından önemli olduğu anlaşılmıştır.

¹¹³ W.Radt, "Siedlungen und Bauten auf der Halbinsel von Halikarnassos", Ist.Mitt. Beiheft 3 (1970) Lev.43 Res.1; Lev.37 Res.4; Lev.34 Res.4, 107-117. Burada ilginç olan tarafımızdan duvar işçiliği nedeniyle Bodrum Yarımadası Leleg yerleşim örnekleriyle benzer bulduğumuz örneklerin Bodrum Yarımadasındaki gibi salt kaba duvarlar içermesi, sütun ve diğer mimari parçaları içermemesidir.

En çok 1,20 m. yükseklikte korunmuş olan kalıntı, kaba dörtgen kesimli yassı, iri ve arada kullanılmış daha küçük taşlardan oluşmaktadır. Yapının batı duvarına paralel, kuzey-güney doğrultusunda büyük olasılıkla üzeri bindirme tekniğinde örtülmüş tonoz örtüsü, derinliği 1m. olan ve 1,40 x 2,30m. boyutlarında bir mekan belirlenmiştir (Lev. 6a). Mekan, tabanda büyük kaba moloz taş kullanılarak, orta kısımda ise daha küçük ve yassı taşlar ile devam eden ve tonozda büyük moloz taşların görüldüğü bir duvar örgüsüne sahiptir (Lev. 6b). Bu mekanın üst örtüsü tamamen yıkılmıştır. Kalıntının yoğun taş yıkıntısı arasında seçilebilen bir başka mekan ise güney duvarına paralel doğu-batı istikametinde, derinliği 1,5 m. olan ve 1x2m. boyutlarındaki mekanıdır (Lev. 5b; Lev. 7; Lev. 8a). Kızılbaşı Tepe'de yerleşik, kaba dikdörtgen tasarlı yapının kuzey-doğu köşesine yakın noktada, taş yıkıntısı üzerinde üst taşları seçilebilen üçüncü bir mekan daha vardır. Yukarıya doğru daralan ve en üst noktada yaklaşık 0,50m. genişliğe sahip ve üzerinde 1,40m. uzunluğunda iri bir blokla kapatılmış olan bu mekan, olasılıkla başka mekanlara geçiş sağlayan bir bölümdür (Lev. 8b).

Kalıntının en iyi korunmuş doğu duvarının ise diğer duvar tekniklerinden farklı olduğunu görmekteyiz. Bu kesimde duvar, büyük moloz taş kullanılarak ve poligonal örgü tekniğinde oluşturulmuştur (Çiz.2b; Lev. 5a). En çok 1,20 m. yüksekliğinde korunmuş olan duvarda ayakta kalabilen kısımda taşlar üç sıra halinde izlenebilmektedir.

Aynı alanda daha önce inceleme yapan G.E.Bean ve J.M.Cook, yapının küçük bir kale veya geniş bir kule olabileceğini, duvar işçiliğinin düzensiz olduğunu, geçiş duvarları ile bölmelerden oluştuğunu ve büyük miktarda blok taşların yokuşa doğru yayılmış durumda olduğunu belirterek kalıntıyı tanımlamaya çalışmış ve kalıntının Rhodos öncesi Karya yapısı bir kale olduğu fikrine ulaşmıştır ¹¹⁴.

Kalıntının işlevi konusunda ise somut bir sonuca gidemeyen G.E.Bean ve J.M.Cook çalışmasında yapının işlevi gibi tarihlenmesi konusunda da kesin bir

¹¹⁴ Bean-Cook Carian Coast III, 65.

yargıya ulaşamamışlardır. Kalıntının “Rhodos öncesi” dönemine verilmesindeki gerekçe her ne kadar yayında belirtilmemiş olsa da bunda yapının kaba işçiliğinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Karyada Hellenleşme süreci olarak kabul edilen Mausollos dönemi öncesi kaba taş işçilikli yapılar genellikle Karya yapısı ya da Leleg dönemi yapıları olarak nitelendirilmektedir¹¹⁵. Kızılbashi Tepedeki yapının 12x15m. gibi büyük boyutlarda olması onun bir kule yapısı olduğunun kanıtı olarak kabul edilemez. Özellikle Bodrum Yarımadasındaki ve Mylasa-Iasos arasındaki bölgede yerleşik Leleg yerleşmelerinin hemen hemen tümünün yüksek tepe ve dağ doruklarında konumlandığını biliyoruz. Yapının işlevi ve tarihlenmesinde kullanılacak verilere bakılırsa bir kule yapısından çok özellikle batı ve doğu duvarlarının önüne inşa edilmiş, üst örtüsü yalancı tonoz şeklinde yapılmış, uzunlukları 2m.’yi geçmeyen küçük oda gruplarının varlığı yapının büyük olasılıkla küçük bir sivil yerleşme yapısı olduğunu göstermektedir. Yoğun taş dolgusu nedeniyle dışta iri bloklarla sınırlanmış kalıntının iç tasarımı konusunda kesin bir yargıya ulaşamamaktadır. Buna karşın dış duvarlarının yapı tekniği içte sadece iki mekanımı izleyebildiğimiz odaların yalancı tonoz şeklinde oluşturulması kalıntının Hellenistik Çağ öncesi, olasılıkla Arkaik Çağ bir küçük yerleşim olduğunu desteklemektedir¹¹⁶. Kalıntının büyük moloz taşlar kullanılarak oluşturulan doğu duvarının teknik ve işçilik açısından Bodrum Yarımadasında yer alan Alazeytin-Küçük Kale’deki duvar örneğiyle aynı örgü sisteminde olması sonucu kalıntıya ait doğu duvarının M.Ö. 6. yüzyıla tarihlenilebileceğimizi görüşümüzü desteklemektedir¹¹⁷.

C) Çamlı Yanikkale Tepe: Kule, Çamlı Köyünde, Gelibolu Çayı’nın batısında, denizden 333m. yükseklikte Gelibolu Vadisine hakim, Yanikkale Tepe doruğunda konumlanır (Har.12). Tepe alt yamacından kule kalıntısının yer aldığı doruk noktaya kadar herhangi bir kalıntı belirlenememiştir. Tepe üst noktasındaki kuleye ilişkin kalıntı 9 x 9m. boyutlarında bir alana yayılmış olan duvar kalıntılarından oluşmaktadır (Plan 2a; Çiz.3a). En fazla 1m. yüksekliğinde korunmuş

¹¹⁵ W.Radt, “Siedlungen und Bauten auf der Halbinsel von Halikarnassos”, Ist.Mitt, Beiheft 3 (1970) 17-265.

¹¹⁶ Debord-Varinlioğlu 1999, 31-93.

¹¹⁷ W.Radt, A.g.e, Lev.19 Res.2, 72-74.

olan kule, kaba dikdörtgen taşlardan oluşturulmuştur. Kule kalıntısına ait sadece batı ve güney cephe duvar örgüsü ayakta kalabilmiştir (Lev. 10a,b). Her iki duvar örgüsü de aynı teknikle yapılmış ve en çok 0,60m. uzunluğunda ve 0,30m. yüksekliğinde iri ve daha küçük boyutlu kaba dikdörtgen taşlar kullanılmıştır (Çiz.3b; Çiz.3c). Kule kalıntısına ait duvar örgülerinde en fazla üç sıra korunabilmiş taş dizileri izlenebilmektedir (Lev. 10a). Kalıntının kuzey cephesi, diğer cephe duvarlarında kullanılan aynı boyutlardaki taş yıkıntıları ile kaplıdır (Lev. 9). Kalıntının kuzey görünümüne baktığımızda, dolgu toprak ve yıkıntılar nedeniyle tümsek olduğu görülmektedir.

Kule kalıntısının, taş yıkıntıları ve yoğun bitki örtüsü altında kalması nedeniyle iç mekan tasarımına ilişkin herhangi bir bilgi edinilememiştir. Kalıntının Gelibolu Koyu'nun girişinden itibaren bütün vadiyi gözetleyen (Lev. 11), bulunduğu önemli stratejik konum itibarıyla kuzeybatıda Kezbel ve Kızılbaşı Tepesi, doğusunda Gelibolu Kale Tepe ile irtibatı sağlayan görüş mesafesinde olması nedeniyle, kapladığı alan bakımından da bir gözetleme kulesi olduğu anlaşılmaktadır.

Kule kalıntısına ilişkin, daha önceden ziyaret edildiğine dair herhangi bir belge bulunmamaktadır. G.E.Bean ve J.M.Cook da bu kalıntıdan bahsetmemişlerdir. Ancak kalıntının tepe doruğunda konumu ve tasarımı, onun vadideki diğer kulelerle irtibat kurabilen savunma amaçlı yapılmış bir gözetleme kulesi olduğunu göstermektedir.

Yapının tarihlenmesinde kullanılacak seramik yüzey buluntusu amphora kulbu ve bazı kapların gövdesine ait kırık parçalar (Çiz. 5b; Lev. 46), Roma çağı özelliği göstermektedir. Bunlar Roma çağının kaba profilli, iyi fırınlanmamış hamurdan yapılan çanak çömlek niteliğindedir. Ancak burada sözü edilen parçaların kalıntının en son kullanım evresine ilişkin olabileceğini gözden uzak tutmamak gerekir. Yapının ilk yapım evresine ilişkin malzemeye ise ancak alanda yapılacak kazı ve temizlik çalışmaları ile ulaşılabilir.

D) amlı ren Tepe: Kule, amlı Köyünde, Gelibolu ayı'nın batısında, denizden 371m. yükseklikte, vadiye hakim ren Tepe doruğunda konumlanmaktadır (Har.12). Ören Tepe' nin alt yamacından kulenin konumlandığı en st noktaya kadar herhangi bir kalıntı belirlenememiştir. Kule kalıntısı 12 x 12m. boyutlarında bir alana yayılmış olan duvar kalıntılarında oluşmaktadır (Plan 2b; iz.4a). En fazla 0,40m. uzunluğunda ve 0,25m. yüksekliğinde iri ve daha küçük boyutlu kaba moloz taşlardan oluşturulan duvarda taş dizileri düzensiz bir sıra halinde izlenmektedir (iz.4b; Lev. 12b). Kule kalıntısına ait korunabilmiş en fazla yükseklikteki duvar örgüsü, 1m. yüksekliğindeki güney duvarıdır (Lev. 12b). Kuleye ait sadece batı (iz.4c) ve güney duvarı ayakta kalabilmiş (Lev. 12a,b), diğerk cephelerde yoğun taş yıkıntıları nedeniyle herhangi bir duvar izine ulaşılamamıştır. Kuleye ait ayakta kalabilen her iki duvar örgüsü de aynı teknikle oluşturulmuştur (Lev. 13a).

Tepe doruğundaki duvar örgüleri ve taş yıkıntıları ile sınırlandırılmış alanda, ayakta kalabilen çok az veri olması nedeniyle kulenin i tasarımı veya diğerk cephelerindeki (doğukuzey) duvarlara ilişkin herhangi bir bilgi edinemiyoruz. Ancak kalıntının yüzeyinde rastladığımız seramik buluntuları tarihlendirme açısından yardımcı olmaktadır (iz.5a; iz.6a,b,c; iz.7a,b; Lev. 13b; Lev. 47; Lev. 48a).

Kalıntının daha önceden tespit edilmesine ilişkin herhangi bir belge bulunmamaktadır. G.E.Bean ve J.M.Cook tarafından bahsedilen Gelibolu Vadisindeki kalıntılar arasında da geçmemektedir.

Kalıntının tarihlemesinde kullanılabilecek duvar uzantılarının en iyi korunduğugney duvarının bile büyük lde tahrip olması nedeniyle tarihleme konusunda karşılaştırma malzemesi olarak kullanılabilecek verilerin yetersiz olduğunu göstermektedir. Ancak burada korunmuş olan duvarın iri, şekilsiz bloklar ve arada daha küçük moloz taşların oluşturduğu harşsız kaba işçilik, Hellenistik ağ ncesi bir dönemi çağrıştırmaktadır. Alanda yapılan yüzey araştırmasında bulunan çanak mlek parçaları (Lev.47; Lev.48a) tarihleme konusunda daha yönlendiricidir. Özellikle paralel kalın bant bezemeleri içeren seramik parçaları (iz.6a; iz.7b) ve içerisinde kum, mika ve küçük taş parçacıkları bulunan bir çanak kaidesi (iz.6c),

tarihleme konusunda yardımcı olmuştur. Üzerinde kalın yatay bantlar bulunan çanak çömlek geleneği Ege ve Akdeniz’de protogeometrik dönemden beri kullanılmaktadır. Bu tür seramik Karya ve Likya bölgesinde kazı ve araştırmalarla Iasos, Hydai, Kaunos, Stratonikeia ve Labraunda gibi merkezlerde saptanmıştır ve araştırmacılarca daha çok Arkaik Çağa tarihlendirilmektedir¹¹⁸. Bu seramik H.Metzger tarafından lokal üretim Anadolu seramiği olarak da tanımlanmaktadır¹¹⁹. Bu türlü bantlı seramiklerin Miletos’da batı buleuretion’da bulunan örnekleri araştırmacılar tarafından M.Ö. 5. yüzyıl ortasına tarihlendirilmiştir¹²⁰. Ören Tepe’ de bulunan bantlı seramiklerin (Çiz.6a,b; Çiz.7a,b) Karya’nın önemli merkezi Labraunda’da bulunan örnekleri yaygın Batı Anadolu seramiği olarak adlandırılmakta ve araştırmacılar tarafından Arkaik Çağa tarihlendirilmektedir¹²¹. Bu tür bantlı seramikler daha çok çanak ve tabaklarda yaygındır.

Yüzeyde bulunan paralel kalın bantlardan oluşan seramik örnekleri, Klozomenai amphoralarında karşımıza çıkmaktadır. Bunlar M.Ö. 6 yüzyıla tarihlendirilmektedirler¹²².

E) Çamlı Sandal Tepe: Kule, Çamlı Köyünde, Gelibolu Çayı’nın doğusunda, denizden 250 m. yükseklikte Sandal Tepe’ nin güney alt yamacında konumlanır (Har.12). Kule kalıntısı eğimli bir arazi üzerinde, 12 x 12m. boyutlarında bir alanı kaplayan duvar örgü sisteminden oluşmaktadır (Plan3). En fazla 3m. yüksekliğinde korunmuş olan kule, yassı dikdörtgen taşlar ve araya yerleştirilmiş küçük moloz taşlardan meydana gelmiştir (Lev. 14a). Dört yönde de kalıntı aynı duvar tekniğiyle oluşturulmuştur (Lev. 14a,b; Lev. 15a,b). En çok 0,90 m. uzunluğunda ve 0,20 m. yüksekliğinde iri ve daha küçük boyutlu kaba, dikdörtgen yassı taşlardan oluşturulan duvarda taş dizileri sıralar halinde izlenebilmektedir (Lev. 15a).

¹¹⁸ T.Kahya, “Patara Dark Age Pottery”, *Adalya V*, 2001-2002, 57, fig.15.

¹¹⁹ H.Metzger, *Fouilles de Xanthos IV*, 189-191.

¹²⁰ W.Voigtländer, *Ist Mitt* 31, 1981, 123vd., Res.16vd.

¹²¹ J.J.Jully, “Labraunda Archaic Pottery”, 1981, 41.

¹²² R.M.Cook-P.Dupont, *East Greek Pottery*, 1998, 153, fig.23.3(a).

Kule kalıntısının üst yüzeyinin yoğun taş yıkıntıları ile kaplı olması nedeniyle kulenin iç tasarımı konusunda çok az izlere ulaşılabiliyor (Lev. 16b). Kulenin batısında yer alan bir girişten alt kısmında tünel şeklinde bir bölme ile doğu duvarındaki açıklığa ulaşıyor (Lev. 17a,b). Bu bölme içerisinde de yine yoğun taş yıkıntıları görülmektedir. Kalıntının güneyinde tepe alt yamacına doğru kuleye ait taşlar yuvarlanmış ve alana yayılmış durumdadır.

Kulenin boyutları ve Gelibolu Vadisi (Lev. 16a) ile vadide yer alan diğer kuleleri gören konumuyla kara-deniz trafiğini kontrol ederek diğer kulelerle de irtibat sağlayan bir gözetleme kulesi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak alanın incelenmesi sonucunda bölgenin yoğun çam ağaçlarıyla kaplanmış, ormanlık alan olduğu görülmektedir. Bu nedenle kulenin görüş alanı kısıtlanmıştır.

Kule kalıntısı Guidi tarafından tanımlanmıştır¹²³. Ayrıca G.E.Bean ve J.M.Cook, Guidi'nin tanımlamalarını L. Robert'in aktardığını belirtmektedir¹²⁴.

Kalıntı ve çevresinde yapılan araştırma sırasında yoğun bitki dokusu nedeniyle tarihlmede kullanılacak çanak çömleğe ulaşamaması yanında duvar işçiliğiyle de kesin bir sonuca gitmede güçlük çekilmektedir. Ancak, duvarı oluşturan taşların uzunlukları yer yer 1m.'yi derinlikleri duvar kalınlığına ulaşan iri boyutlardaki yapısı, ilkel bir işçiliği çağrıştırmaktadır. Kulenin güney duvarında izlenen düzgün kesimli yapısı Çamlı-Sandal Tepe' deki kulenin en geç Hellenistik Dönemde inşa edilmiş olabileceği izlenimini uyandırmaktadır¹²⁵.

¹²³ Guidi Esplorazione in Caria, 326vd.

¹²⁴ Bean-Cook Carian Coast III, 65.

¹²⁵ Kule iç mekanında daha iyi görülebilen küçük yassı taşların kullanımı ile oluşturulmuş, sık ve iyi işçilikli duvar dokusu Bodrum Yarımadasında görülen Leleg duvarları işçiliğini anımsatmaktadır. Yassı ve iri taşlardan oluşturulan duvar dokusu için bkz: W.Radt, "Siedlungen und Bauten auf der Halbinsel von Halikarnassos", Ist.Mitt. Beiheft 3 (1970) Lev.33 Res.2; Lev.35 Res.2.

F) Çamlı Kale Tepe: Çamlı Köyünde, Gelibolu Çayı'nın batısında, denizden 120 m. yükseklikte Kale Tepe doruğunda bir kale kalıntısı konumlanmaktadır (Har.12; Lev.19a). Kale yaklaşık 15 x 30m. boyutlarındadır. Gelibolu Çayı'ndan yaklaşık yarım saat uzaklıktadır. Kalıntıya ait sur duvarları zirvede ve dairesel planlı kule (Lev.51a), güney-batı ucunda yer almaktadır (Lev.19b). Sur duvarları küçük taşlardan harç kullanılarak oluşturulmuştur (Lev.51b). Ancak kalenin güney-batısında kule ile birleşim noktasında iri taşlardan kaba işçilikle oluşturulmuş bir duvar mevcuttur (Lev.18b). Kale kalıntısı, tepe üzerinde yer alan sarp kayalıklar üzerine oturtulmuş ve kuzey-batı cephesi tamamen dik kayalıklar üzerine inşa edilmiştir. Ancak kuzey-batı cephesinde ayakta kalabilen duvar çok azdır (Lev.18a).

Kale kalıntısını daha önce inceleyen G.E.Bean ve J.M.Cook, bunun bir ortaçağ kalesi olabileceğini, 1533 ve 1604 yıllarına ait denizcilik haritalarında işaretli olduğunu söylemektedirler, ayrıca alanda yaptıkları yüzey araştırmasında Klasik döneme tarihleyebildikleri birkaç parça seramik olduğunu belirtmişlerdir¹²⁶. Kalıntı küçük taşlardan ve harç kullanımıyla oluşturulmuş yapısıyla bizce de bir ortaçağ kalesidir.

G) Çamlı Amphora Atölyesi : Çamlı Köyü'nde, Gelibolu Çayının batısında, Kale Tepe'nin güneyinde bir amphora atölyesi kalıntısı yer almaktadır (Har.12). Çamlı-Çınar mevkiinde yer alan amphora atölyesi 1995 yılında bir su kanalı kazısı nedeniyle ortaya çıkmıştır.

G.E.Bean ve J.M.Cook bölgede yaptıkları yüzey araştırmalarında, Gelibolu Vadisi'nde yer alan üç amphora atölyesinden söz etmektedirler¹²⁷. J.Y. Empereur-M. Picon tarafından bölgede yapılan araştırmalarda ise M.Ö.1.-M.S. 2. yüzyıllar arasında üretilen Geç Rhodos amphoralarının çöplükleri belirlenmiştir¹²⁸. E. Doğer ve A.K. Şenol tarafından Gelibolu Vadisi'nde yapılan yüzey araştırmasında, Çamlı-

¹²⁶ Bean-Cook Carian Coast III, 65-66.

¹²⁷ Bean-Cook Carian Coast III, 66.

¹²⁸ J.Y. Empereur - M. Picon, "A La Recherche Des Fours D'Amphores", *BCH Suppl XII*, 1986, 116-117.

Çınar Mevkiinde yer alan amphora atölyesinde M.Ö. 3. yüzyılın başlarına tarihlendirilen Rhodos amphoraları ele geçmiştir¹²⁹. Bunlar içinde eponym Epikharmos'un bir mühürü, 5 adet I Π, 10 adet de NI kısaltmalı amphora mühürü (Çiz.8a) bulunarak; NI kısaltmaları, üretici Hieroteles'in amphoralarında görülen eponym Nikon ile bağlantılı olduğu, I Π kısaltmalı mühürlerin de, Hieroteles'in çöplüklerinde eponym Nikon ile birlikte ele geçen eponymler Hipostratos veya Hippokles ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır¹³⁰. Burada ele geçen amphoralarda, bant ve mantar formu olmak üzere iki tip ağız profili (Çiz.8c) ve iki tip kaide (Çiz.8b) görülmektedir. Bunlardan mantar formu ağız kenarına sahip olanlar (Çiz.8c) çoğunlukta bulunarak; bu tipteki amphoralar M.Ö. 4. yy'da Rhodos Peraiasi'nda ve Batı Anadolu'da bir çok merkezde görülmektedir¹³¹. Rhodos amphoraları üzerindeki monogramların ve kısaltmaların ise Rhodos ticaretinin en yoğun olduğu dönemlerde de düzenli mühürlemenin yanında ikinci mühür olarak kulpların alt bölümüne basıldığı bilinmektedir¹³².

H) Çetibeli Asar Tepe : Kale kalıntısı, Çetibeli Köyü'nün kuzey-batısında, Gökova Körfezi'nin güneyinde, denizden 300 m. yükseklikteki Asar Tepe doruğunda konumlanmaktadır (Har.13). Tepe en üst noktasındaki kale, 55 x 60m. boyutlarında bir alanı kapsamaktadır (Plan 4). En fazla 5m. yükseklikte korunmuş olan kale duvarlarının 1,75 m. kalınlıkta olduğu ve büyük dikdörtgen taşlardan kaba işçilikle oluşturulduğu tespit edilmiştir (Lev. 20, Lev. 22).

G.Guidi tarafından tanımlanan kalenin duvar stilinin "taklit-poligonal" olduğu ve Keramos kentindeki duvarlar ile karşılaştırıldığında M.Ö. 4.-3. yüzyıl olarak tarihlendiği belirtilmektedir¹³³. Kale kapısının tepenin doğusunda, batıya göre daha az eğimli arazi üzerinde, 1,70m. genişliğinde ve 2,70m. yükseklikte olduğu

¹²⁹ Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996, 60.

¹³⁰ Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996, 61-63.

¹³¹ J.Y. Empereur - M. Picon, "A La Recherche Des Fours D' Amphores", *BCH Suppl XII*, 1986, 112.

¹³² Doğer-Şenol Amphora Atölyesi 1996, 61-63.

¹³³ Guidi Esplorazione in Caria. 326 vd.

ölçülmüştür (Lev. 25). Guidi kapının “taklit kemer”e sahip olduğunu da belirtmektedir.¹³⁴

Kale kalıntısının batı tarafı, oldukça dik uçurum ile sonlanmakta ve dış duvarlar doğu tarafında kaleyi çevrelemektedir. Doğuda yer alan dış sur duvarın 2,10 m. kalınlıkta olduğu anlaşılmaktadır (Lev. 21). Bean ve Cook dış duvarların zayıf yapıldığını ve ortaçağda tamir geçirdiğini belirtmektedir¹³⁵. Dış duvar kapı genişliği 1,70m. olarak ölçülmüştür. Kalenin doğu kısmında kuleler ve duvarlarda ok aralıkları olduğu tespit edilmiştir (Lev. 24). Guidi M.Ö.6. yy. ve M.Ö.5. yy.’a ait seramik olmadığını belirtmekte¹³⁶ ve Bean ile Cook ise; buldukları Hellenistik ve Roma siyah sırlı seramikler ile Guidi’nin fikrini desteklemektedirler¹³⁷. Seramikler yardımı ile, kalenin M.Ö. 4.yy.’da yapılmış, büyük olasılıkla bir Rhodos demesi olduğu, Bean ve Cook tarafından belirtilmiş, ayrıca tepenin aşağı kısmında, vadide bir Hellenistik-Rhodos bronz sikke ve M.S. 3.yy. imparator bronzları bulduklarını eklemiştir¹³⁸. Güneyde yer alan Euthena (Altınsivrisi)’nin M.Ö. 4.yüzyıl deme merkezi olduğu ve Amnistos (Karacasöğüt) ile Çetibeli Asarı’nın bu demenin daha küçük boyutlusu olduğunu belirtmektedirler¹³⁹.

R.Descat, Çetibeli Asarı’nın bölgede en iyi korunmuş, önemli bir merkez olduğunu ve Gelibolu Ovası’na bakan kuvvetli bir kale olduğunu belirtmektedir, ayrıca kalenin aynı tarihte yapılmayan, birbirinin devamı olan üç savunma hattından oluştuğunu, daha yüksek bir iç kaleye sahip olduğunu ve iç duvarın masif, çok açılı yapıda olduğunu söylemektedir¹⁴⁰. Çetibeli Kalesi’ne ait sur duvarlarının, Thera (Yerkesik)’da yer alan sur duvarı özelliğini taşıdığını ve bosajlı duvar tekniğinin kullanıldığını ifade ederek; Çetibeli Kalesi’nin aceleyle inşa edilmiş bir kale

¹³⁴ Guidi Esplorazione in Caria, 326 vd.

¹³⁵ Bean-Cook Carian Coast III, 66.

¹³⁶ Guidi Esplorazione in Caria, 326 vd.

¹³⁷ Bean-Cook Carian Coast III, 66 vd.

¹³⁸ Bean-Cook Carian Coast III, 66 vd.

¹³⁹ Bean-Cook Carian Coast III, 68.

¹⁴⁰ Descat Les Forteresses, 204-214.

olduğunu da eklemektedir¹⁴¹. Ayrıca duvar stilini Kaunos akropol duvar stiline benzetmektedir¹⁴².

Çetibeli Asar Tepe zirvesinde konumlanan kale, Gelibolu Vadisinin orta kısmını ve vadinin batısında yer alan, Kedreai yolunu gözetleyen Kızılbaşı ve Kezbel Tepe ile Yanikkale Tepe' yi görebilen stratejik bir noktada yer almaktadır (Lev. 23). Aynı zamanda kale, güneyde Euthena ve doğuda Idyma yolunu görebilmektedir.

Alanda yapılan yüzey araştırmasında tarihlemeye yardımcı olacak çanak çömlek parçaları ele geçmiştir (Lev.49). Bunlardan tarihlemeye yardımcı olabilecek en iyi parça, küçük bir çanağa ait kırık bir ağız kenarı parçasıdır¹⁴³ (Çiz.9b; Lev.49). Parçanın içinde ve dışında siyah glazür korunmuştur. Parçanın benzer bir örneğinin karşılaştırılması sonucu M.Ö.370-350 bir tarihe ait olabileceği fikri ortaya çıkmıştır¹⁴⁴. Alanda ayrıca bir amphora kaidesi bulunmuştur (Lev. 49). Gövdenin kaideyle birleşen kısmı yukarıya doğru açılarak devam eder (Çiz.9a). Altta ise keskin bir profile sahiptir. Tabanı yüzeysel derinleştirilmiştir. Bu yönüyle M.Bulba tarafından incelenen ve üretim merkezi bilinmeyen B IV grubu amphora kaidelerine yakınlık gösterir¹⁴⁵. Büyük üretim merkezlerinden gelen amphoralara ait kaideler ile küçük üretim merkezlerine ait tekil örneklerin dışında kalan parçaları, üretim merkezleri bilinmeyen bir grup olarak nitelendirmiştir. Bu nedenle her hangi bir tarih önerilmemiştir. Ayrıca çok kaba, iri kum ve mika parçacıklarından oluşmuş çanak çömlek parçaları ele geçmiştir. Bu tür parçaların tarihlemeye kullanabileceğimiz profil veren kısımları korunmadığı için tam bir tarih önermekte güçlük çekiyoruz. Ancak yukarıda tarihlenebilen malzemenin M.Ö.4. yüzyıldan olması buradaki yerleşmenin M.Ö.4. yüzyıla kadar gittiğini göstermektedir.

¹⁴¹ Descat Les Forteresses, 204-214.

¹⁴² Descat Les Forteresses, 204-214.

¹⁴³ Benzer örnek için bkz : B.Schmaltz, "Deutsches Archäologisches Institut". AA 1994, 212, Nr.10.

¹⁴⁴ B.A.Sparkes-L.Talcott, *The Athenian Agora*, XII, 2, Black and Plain Pottery (1970), Fig.9, Nr.918, Text 301, fig.9-918.

¹⁴⁵ M.Bulba, "Kaunos Tapınak Terasından Ele Geçen Amphora Dipleri" (Yayımlanmamış Yük.Lisans Tezi, Antalya, 1994) 14, Lev.2B, Res.2.

I) Çetibeli Kızılasar (Kızılisar) Tepe: Kale, Gökova Körfezi'nin güneyinde, Çetibeli Köyü'nün kuzey-doğusunda, denizden 331 m. yükseklikteki Kızılasar Tepe zirvesinde konumlanmaktadır (Har.13). Kale güney duvarı, tepenin güney yamacındaki doğal sarp kayalıkların üzerine inşa edilmiştir (Lev. 26b). Tepenin güney yamacı oldukça dik olması nedeniyle, doruk noktaya güney-batı yamaçtan ulaşılmaktadır (Lev. 26a). Tepe güney-batı alt yamacından üst noktaya doğru yamaca yayılmış birçok kesme blok taş tespit edilmiştir (Lev. 27b). Kalenin batı duvar örgüsü düzgün olmayan büyük taşlardan oluşmuş ve üst üste iki sırası ayakta kalabilmiştir (Lev. 29b). Güney-batı köşede en çok 5m. yüksekliğinde, kaba dikdörtgen kesimli büyük blok taşlardan harç kullanılmadan oluşturulmuş bir kule belirlenmiştir (Lev. 27a). Gökova Körfezi ile Idyma Kentini görebilen kule (Lev. 31), en fazla 1,60m. uzunluğunda ve 0,80m. yüksekliğinde iri ve daha küçük boyutlu dikdörtgen kesimli taşlardan oluşmaktadır. Güney sur duvarının kaba, büyük moloz taşlardan oluşturulduğu ve 1,5 m. kalınlığında olduğu tespit edilmiştir (Lev.29a; Lev. 30). Doğu sur duvarında büyük moloz taş sırası üzerine daha küçük taşlarla oluşturulmuş ve 0,40 x 0,60m. boyutlarında bir pencere açıklığı bırakılmıştır (Lev. 28a).

Kale kalıntısı 45 x 65m. ebatlarında bir alanı kapsamaktadır. Kalıntı dört yönde de farklı duvar teknikleriyle yapılmıştır. Kale sur duvarları içinde, küçük moloz taşlardan harç kullanılarak yapılmış bir yapı kalıntısı belirlenmiştir (Lev. 28b). Kuzey-batı köşede yer alan ve sadece kuzey-batı duvarları ayakta kalabilmiş kule kalıntısının köşe duvarında dikey ayırma çizgisi olduğu belirlenmiştir (Lev. 27a).

Sarp kayalıklardan oluşan tepe üzerine konumlanan kale kalıntısının, farklı duvar tekniklerinden, farklı dönemlerde onarım geçirdiği ve kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bulunduğu yer itibariyle stratejik bir noktada, kara ve deniz trafiğini kontrol eden bir konumda olduğu görülmektedir.

Kızılasar Kalesinin tarihlemesinde özellikle kalenin kuzey-batı sur duvarının iyi korunmuş olması yanında ele geçen çanak çömlek parçaları da yardımcı olmaktadır (Çiz.10a,b,c; Lev.50). Sur duvarında kullanılan iri taş blokları

yüzeylerinin bosajlı olmasının yanında yer yer arada küçük taşlar kullanılsa da iyi bir işçilik gösterir ve Hellenistik Çağın duvar örgü tekniğini anımsatır. Duvarın kuzey-batı birleşme köşesindeki aşağı doğru dikey inen çizgisel profil Mausollos döneminin bir özelliği olarak gösterilir¹⁴⁶.

Daha önce yapılmış araştırmalara baktığımızda; Bean ve Cook da burada bir kale olduğu kanısındadır. Kalıntıların ayrıntılı tanımları yapılmış ve daha çok ortaçağ kalesine ait kalıntılar olduğu araştırmacılarca belirtilmiştir¹⁴⁷. Kızılasar Kalesinin konumu nedeniyle Rhodos Peraia birliğinin kuzey sınırdaki kalesi veya Idyma kentinin uzaktaki bölgesi olasılıkları üzerinde durmuşlardır. Duvar işçiliğinin Rhodos işçiliğine benzer nitelikte olduğu ve civardaki diğer Rhodos demelerindeki işçilikle benzediği düşünülmektedir. Thera ve Kallipolis' teki Hekatomnidlerin karşısındaki Rhodos karakolu olduğu ve Kızılasar Kalesinin Rhodos hakimiyeti altındaki bölge sınırındaki Sarnıç'ta yer alan geç dönem kaleye benzer özellikte olduğu görüşü ileri sürülmüştür¹⁴⁸. Bu nedenle Çetibeli Köyünde yer alan bu yerleşmenin doğrudan doğruya Idyma yolunu kontrol eden bir Rhodos Kalesi olduğu desteklenmektedir¹⁴⁹.

R.Descat, Kızılasar Kalesi'nin Idyma ovasına hakim ve ortaçağda planı değişen bir kale olarak tanımlayarak; Çetibeli Asar ve Kızılasar kalelerinin aynı tarihlerde ortak bir savunma politikası nedeniyle inşa edildikleri fikrini ileri sürmektedir¹⁵⁰.

Kızılasar kalesinin kuzey-batı kule duvarının köşe ayırma çizgisi olarak karşımıza çıkan bu duvar sistemini Heraklia, Efessos, Alabanda, Halikarnassos'ta ve diğer Hellenistik kulelerde görmekteyiz¹⁵¹.

¹⁴⁶ P.Pedersen, "Investigations and Excavations in Halikarnassos in 1998", *XXI.KST*, II, Ankara, 1999, 305-314.

¹⁴⁷ Bean-Cook *Carian Coast III*, 67.

¹⁴⁸ Bean-Cook *Carian Coast III*, 67.

¹⁴⁹ Bean-Cook *Carian Coast III*, 68.

¹⁵⁰ Descat *Les Forteresses*, 204-214.

¹⁵¹ P.Pedersen, *A.g.e.*, 305-314.

J) Duran Çiftlik Kale Tepe: Kalıntı, Gökova Körfezi'nin doğusunda, Muğla-Fethiye karayolunun güneyinde, Kızılyaka Köyü-Duran Çiftlik Mahallesinde, denizden 190m. yükseklikteki Kale Tepe doruğunda konumlanır (Har.14). Zirvede yer alan kalıntı 20 x 30m. boyutlarında bir alana yayılmış olan sur duvar örgülerinden oluşmaktadır (Plan 5). En fazla 2,5 m. yüksekliğinde korunmuş olan duvarlar, kaba dikdörtgen taşlar ve araya yerleştirilmiş olan küçük moloz taşlardan oluşturulmuştur (Lev. 32b). 1,40m. uzunluğunda ve 0,65m. yüksekliğinde iri ve daha küçük boyutlu kaba dikdörtgen kesimli taşlardan oluşturulan duvarda taş dizileri sıralar halinde izlenebilmektedir (Lev. 33a,b). Duvar örgüleriyle sınırlanmış alan içerisinde, dolgu toprak ve yoğun taş yığıntıları nedeniyle kalıntının iç tasarısı konusunda herhangi bir bilgiye ulaşamıyoruz (Lev. 32a). Ayrıca kalıntının yoğun bitki örtüsüyle kaplı olması nedeniyle duvar izlerine güçlüklerle ulaşılabilmektedir.

Kalıntının bulunduğu konum itibarıyla Gökova Körfezi ve Kızılyaka yolunu gözetleyebilen, büyük olasılıkla bölgeyi denizden gelebilecek tehlikelere karşı koruyan önemli stratejik noktada bulunmaktadır. Kalıntıya ilişkin, daha önce araştırmacılar tarafından hazırlanmış bilgi ve belge bulunmamaktadır. Bu da önceden ziyaret edilmediğini göstermektedir. G.E.Bean ve J.M.Cook da buradaki kalıntılara ilişkin bir çalışmadan söz etmemektedirler. Büyük olasılıkla Kallipolis kentinin savunulması amacıyla yapılmıştır. Kalıntının yer aldığı tepe, batıda bulunan Idyma yolunu ve güney-batıda bulunan Çetibeli Asarı ve Kızılasar Kalelerinden gelen yolu gözetleyerek; olasılıkla Halikarnassos-Kaunos arasındaki bağlantı yolunu kontrol etmektedir.

Alanda bulunan Hellenistik bir tabak ağız kenarından parça profili M.Ö.3.-2. yüzyıla tarihlenmektedir¹⁵². Ancak Durançiftlik Kale Tepedeki güney sur duvarı kalıntılarının tarihi için seramik parça tek başına yeterli olmamaktadır. Bu alandaki Hellenistik Çağ yerleşiminin bir belgesi olduğu kabul edilebilir.

¹⁵² B.Schmaltz, "Deutsches Archäologisches Institut" AA 1994, 232, Nr.99.

K) Duran Çiftlik Mevki (Kutsal Alan): Kalıntı, Gökova Körfezi'nin doğusunda, Muğla-Fethiye karayolunun güneyinde, Kızılyaka Köyü-Duran Çiftlik Mahallesinde bulunan, denizden 100m. yükseklikteki geniş düzlük üzerinde, yer almaktadır (Har.14). Kızılyaka Köyü'nün batısında yer alan düzlük güneyde ve batıda çam ağaçlarıyla kaplı tepeler halinde yükselmektedir. Kalıntıya ait duvar izleri, üzerine inşa edilen modern günümüz yapısı nedeniyle tahrip olmuştur (Lev. 34a,b). Bu yapıda kullanılan haç işaretli mimari parça tespit edilmiştir (Lev. 35a). Yapının bahçesinde sunak parçası bulunmaktadır (Lev. 35b). Ayrıca yapının yakın çevresinde lahit tekneleri tespit edilmiştir (Lev. 36a,b).

G.E.Bean ve J.M.Cook, bu alanda bir çok antik mermer parçası, sütun gövdesi, iki kulplu ölü kabı ve köşesinde plasterleri olan yarım daire büyük mermer parçası gördüklerini ifade etmektedirler¹⁵³. Alanda, E.Hulo-E.Szanto tarafından 1893 yılında yapılan araştırma sonucu bir yazıt ele geçmiştir ve bu yazıt ile Kallipolisli bir kişi tarafından imparatoriçe Domitia'ya bir adakta bulunduğu anlaşılmıştır¹⁵⁴. Bu nedenle alanın kutsal alan olabileceği fikri ileri sürülerek, kalıntılardan yola çıkarak yerini kiliseye bıraktığı belirtilmektedir¹⁵⁵. Bu görüşü kutsal alanın batısındaki yamaçta bulunan kiliseye ait olabilecek mimari parçalar (Lev. 37a,b) desteklemektedir.

L) Kızılyaka Asar Tepe: Gökova Körfezi'nin doğusunda yer alan Kızılyaka Köyü'nün 1,7 km. kuzeyinde bulunan ve denizden 305 m. yükseklikteki Asar Tepe (Har.14; Lev. 38a,b) yamacından doruk noktaya kadar belirlenen ilk kalıntı güneydoğu alt yamacında bulunan tonozlu oda mezardır (Plan 6; Lev. 41a). Mezar 3,05x 3,05m. ebatlarında kare formlu, üst örtüsü tonozlu, küçük moloz taş ile harç kullanılarak yapılmıştır. Mezarın batı cephesinde yer alan giriş kısmı oldukça tahrip olmuş, ancak üst örtü ve beden duvarları korunabilmiştir (Lev. 41b). Mezarın iç kısmında sağ kline tamamen yok olmuş, sol klinenin bir parçası kırılmıştır (Lev. 42).

¹⁵³ Bean-Cook Carian Coast III, 72 vd.

¹⁵⁴ E.Hulo-E.Szanto, *Bericht über eine Reise in Karien*. SB Wien.Akad. cxxxii (1894), 34.

¹⁵⁵ E.Hulo-E.Szanto, A.g.e. 34.

Oda mezarın her cephesinde aynı duvar tekniği kullanılmıştır. Mezarın iç kısım karşı beden duvarında ölü hediyelerinin konulduğu bir niş bulunmaktadır (Lev. 42).

Tepe zirvesine doğru ilerledikçe, doğu yamacında 3 adet sandık mezar belirlenmiştir. Bu mezarlar 1,5 m. uzunluğunda ve 0,40 m. genişliğinde, kenarlarda ince taşlardan oluşmaktadır (Lev. 39b). Tepe zirvesinden yamaçlara doğru bol miktarda seramik parçaları ve taş yıkıntıları bulunmaktadır (Lev. 40a). Tepe en üst noktasında ise en çok 1m. yüksekliğinde ve 2m. uzunluğunda korunmuş olan duvar kalıntısı, kaba dikdörtgen taşlardan oluşturulmuştur (Lev. 39a). En fazla 0,15 m. kalınlığında ve 0,45 m. uzunluğunda ve daha küçük boyutlu taş kullanılan duvarın büyük bir bölümü yok olmuştur. Asar Tepe zirvesinde görülen diğer bir duvar kalıntısı ise küçük moloz taşlar ve araya yerleştirilmiş yassı dikdörtgen taşlardan oluşturulmuştur. En fazla yarım metre yüksekliğindeki duvarın büyük bir kısmı yok olmuştur. Tepe zirvesinde taş yıkıntıları arasında kartal protomlu mermer adak bulunmuştur (Lev. 40b).

G.E.Bean ve J.M.Cook, Kızılyaka Asar Tepe zirvesindeki kule kalıntısının 7x13m. ebatlarında olduğunu, tepe yamaçlarının seramik buluntuları ve taş yıkıntıları ile kaplı olduğunu belirtmektedir¹⁵⁶. Ayrıca tepenin doğu yamacında yer alan sandık mezarları tariflemişlerdir. Tepe doruğunda yer alan seramikler arasında Roma dönemi eşya parçaları ve bir Rhodos bronz sikkesi bulunduğunu söylemektedirler¹⁵⁷.

M) Kızılyaka Kurşuncuk Tepe: Kızılyaka Köyü'nün doğusunda, Muğla-Fethiye karayolunun kuzeyinde, Kurşuncuk Tepe' nin güney alt yamacında konumlanan tonozlu oda mezar, denizden 100m. yükseklikte yer almaktadır (Har.14; Plan 7). Oda mezar, 3,2x 3,3m. ebatlarında kare formlu, iç tavan yüksekliği 2,4 metredir (Çiz.12a,b,c). Üzeri dolgu toprak ve yoğun bitki örtüsüyle kaplı, karayolundan oldukça güçlükle görülebilen mezarın giriş kısmı tamamen açık durumda, tahrip edilmiştir (Çiz.12c; Lev. 43a). Mezarın beden duvarları büyük dikdörtgen kesme blok taşlardan harç kullanılmadan oluşturulmuştur (Lev. 44a,b).

¹⁵⁶ Bean-Cook Carian Coast III, 75.

¹⁵⁷ Bean-Cook Carian Coast III, 75.

Kesme taşların yüzeyleri düzeltilmiş, iç kısımda cephede yer alan niş tahrip edilmiş ve klineye ait herhangi bir kalıntı belirlenememiştir (Lev. 43b). Mezar taban seviyesi toprak altında kalmış ve tahrip edilmiş durumdadır. Mezarın iç kısmında, yüzeyde herhangi bir seramik buluntuya rastlanmamıştır. Ancak tepe doruğuna doğru çıkıldıkça yüzeyde birkaç parça seramik gözlenmiştir (Lev. 45b).

Oda mezarın kuzeyinde, Kurşuncuk Tepe güney yamacında, yoğun bitki örtüsü altında düzgün olmayan büyük moloz taşlardan meydana gelmiş bir duvar örgüsü yer almaktadır. Ancak duvarın büyük bir bölümü yok olmuş, sadece 2m. yüksekliğinde ve 4m. uzunluğunda bir kısmı korunabilmiştir (Lev. 45a).

Oda mezara ilişkin daha önce yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle önceden ziyaret edilmediğini görmekteyiz. G.E.Bean ve J.M.Cook Kızılyaka Köyü'ndeki kalıntıları anlatırken bu mezardan hiç bahsetmemişlerdir. Tonozlu oda mezarı oluşturan taşların çok düzgün ve özenli işçiliği Hellenistik Çağ örneklerini anımsatmaktadır.

N) Sedir Adası (Kedreai) : Sedir Adası, Kedreai kentinin üzerinde kurulduğu, 800m. uzunluğa sahip, kuzeyinde bulunan ve daha küçük olan iki adacıkla birlikte takımadalar teşkil etmektedir (Har.12). Kedreai en parlak dönemini yapılarından ve kitabelerinden anladığımız kadarıyla Helenistik ve Roma döneminde yaşamış, daha sonra Bizanslılar zamanında ise kuzeyinde yer alan küçük adacığa taşınmıştır.

Sedir Adası 700 m. kadar uzunlukta olup dar bir kıstakla ortadan iki bölüme ayrılır. Antik kalıntılar doğu bölümünde yer alır (Plan 8). Surlar adayı doğu kıyısından çevreler (Lev.54a). Dikdörtgen prizma biçimli taşların yatay bir şekilde sıralanmasıyla örülmüş sur duvarlarının (Lev.52) çeşitli yerlerinde burçlar bulunur (Lev.53). Adanın doğu bölümünün merkezinde bir Apollon Tapınağı' nın temel kalıntıları seçilir. Bir yanı teras duvarına dayalı olan düzlükte kurulmuş tapınak alanına, daha sonra kilise yapıldığı anlaşılmaktadır. Kuzey yamaçta sağlam durumda kalmış bir tiyatro yer alır (Plan 9; Lev.54b). Tiyatro' nun yanlarında, yapının

duvarları görülür, ancak sahnesi toprak altında kalmıştır. Tiyatro' nun doğusunda bir takım temel kalıntıları izlenebilmektedir. Kalıntıların batısındaki düzgün taşlarla örülü ve bir duvara yaslanmış yapı olasılıkla Agora' dır. Kentin Nekropolis'i adanın karşısındaki ana karadadır (Plan10; Lev.55). Mezarların bazıları büyük lahit tipinde (Lev.56a,b), bazıları ise tavanı kemerli türbe biçimindedir (Lev.57a,b). Tavanı kemerli olanların bir kısmı birden çok odalıdır.

Kedreai çevresindeki küçük adalar üzerinde liman ile ilgili kıyı yapıları ayrıca depo binası, kilise ve şapel türü dinsel yapılar görülür. Adanın Gelibolu-Çamlı kıyı parçası üzerinde görülen değişik türdeki gömütler (Lev.58a,b; Lev.59a,b; Lev.60a,b), bu alanların, yerleşimin Hellenistik Çağ'dan başlayarak nekropol olarak kullanıldığını göstermektedir.

IV. SONUÇ

Çalışma alanı içerisinde Çamlı, Çetibeli ve Kızılyaka köyleri olmak üzere üç ana bölgede topladığımız arkeolojik yerleşme ve kalıntıların ayrıntılı incelenmesi sonucunda yerleşmelerin birbirleri ile olan ilişkileri ve tarihsel süreç içerisinde coğrafi konumları gereği üstlendikleri roller ortaya çıkmıştır. Gökova Körfezi'nin güneyinde ve doğusunda yerleşik bu bölgelerin zaman içerisinde çeşitli egemenliklere sahne olduğunu görmekteyiz.

Çalışma alanı içerisinde daha önce yapılmış yüzey araştırmaları ve incelemeler sonucu tespit edilen yerleşmeler ve bunların içinde Kallipolis kentinin konumuna ilişkin farklı hipotezler ortaya atılmıştır. Bölgeyi ilk kez 1893 yılında ziyaret eden İtalyan kaşifler E.Hulo ve E.Szanto, Kızılyaka Köyü-Duraçıftlık Mevkiinde buldukları ve Kallipolisli bir kişi tarafından imparatoriçe Domitia'ya adanmış olduğu anlaşılan yazıt nedeniyle buranın bir kutsal alan olduğunu ve Kallipolis kentinin burada olabileceğini savunmuşlardır. Aynı zamanda bu kentin körfezde de bir limanı olması gerektiğini eklemiştirler. 1934 yılında Duraçıftlık Mevkii ve Gelibolu Vadisini ziyaret eden L.Robert, Duraçıftlık' te bir antik kent olmadığını öne sürmüş ve E.Hulo ve E.Szanto'nun hipotezinin yanlış olduğunu belirtmiştir. L.Robert'in Gelibolu Vadisindeki incelemeleri sonucu vadideki kalıntıları ve özellikle ortaçağ kalesini anlattığı görülmektedir. 1956 yılında G.E.Bean ve J.M.Cook tarafından bölgenin araştırılması tamamlanmış ve Gelibolu Vadisinde vadiyi gören tepeler üzerinde küçük kulelerin konumlandığı, fakat antik bir kentin olmadığını belirtmişlerdir. Bölgeyi inceleyen W.R.Paton da aynı fikirdedir.

Bölgenin tarihsel süreci içerisinde durumuna baktığımızda; tüm Karya'nın M.Ö.546 yılında Pers hakimiyeti altına girdiğini, Büyük Pers İmparatorluğunun satraplık olarak adlandırılan bölgelere ayrılarak, Karya bölgesinin satraplığının Hekatomnidlere verildiğini ve İskender'in M.Ö.334 yılında Karya'ya gelmesi üzerine Pers egemenliğini sona erdirdiğini görüyoruz. Ancak bölgenin Rhodos hakimiyeti altına girmesi, M.Ö.323 yılında İskender'in ölmesi üzerine Makedonya, Mısır, Suriye'den oluşan üç büyük krallığa, M.Ö.280 yılından sonra güçlenen

Rhodos devletinin katılması sonucu olmuştur. Mısır ve Suriye'nin gücünün M.Ö.3.yüzyılda zamanla azalması üzerine, Rhodoslular anakarada ön plana çıkarak; güneyde Bozburun Yarımadasından başlayarak zaman içinde kuzeye doğru ilerlemişlerdir. Bozburun Yarımadasında Karya Chersones içerisinde önemli bir merkez olan Loryma, adada Dor Hexapolisi'nin yarısını oluşturan üç önemli kent olan Lindos, Ialysos ve Kamiros'un birleşmesiyle M.Ö.408 yılında tek bir devlet şeklinde kurulan Rhodos devletinin M.Ö.4.yüzyıldan itibaren himayesi altına girmiştir. G.E.Bean ve J.M.Cook tarafından öne sürülen Karya Chersones'in Pers istilasından önce de Rhodos hakimiyetinde olduğu görüşü; Rhodos kentlerinin Perslerden önce siyasi önemlerinin az olması, M.Ö.5.yüzyılda Loryma'nın kendi sikkelerini bastırması ve Karya Chersones'in Attika vergi listelerinde "synteleia" olarak yer alması gibi nedenlerle geçerliliğini yitirerek; bölgenin M.Ö.4.yüzyıldan önce bağımsız olduğunu kanıtlamaktadır. Fraser-Bean ve R.M.Berthold Karya Chersones'in M.Ö.408 yılından önce de Rhodos'a ait olduğu fikrini savunurken; J.M.Cook Chersones'in M.Ö.6. ve 5. yüzyıllarda Knidos'a ait olduğunu savunmaktadır.

Physcos M.Ö. 333 yılında İskender zamanında Lindos demesi olarak Rhodos himayesine girerken; Erine ve Euthena Hellenistik dönemde Ialysos ve Kamiros demesi olarak Rhodos hakimiyetine girmiştir. Bölgede kuzeye doğru ilerleyen Rhodos hakimiyeti, M.Ö.404 yılından sonra Kedreai'yi de almıştır. Bunu da M.Ö.404 yılındaki Peleponnessos Savaşında Atina'nın Spartalılar tarafından bozguna uğratılışı sonucu Kedreai'nin bağlı olduğu Atina Delos Birliği'nin sona ermesiyle açıklayabiliriz. Kedreai'nin M.Ö.404 yılından sonra, ancak geç Hellenistik Çağ'da Rhodos hakimiyeti altına girdiği Bean-Fraser tarafından belirtilmektedir.

Rhodos'un güneyde Bozburun Yarımadasından başlayarak kuzeyde Kedreai'ye kadar olan bölgeyi hakimiyeti altına almasıyla; Physcos'dan Kedreai'ye giden yolun Gelibolu'dan uzanması, Gelibolu Vadisinin de Kedreai ile birlikte Rhodos Peraeası'na katıldığını göstermektedir. Kallipolis'in Rhodos Peraeası'nda bir deme olarak yer almadığını biliyoruz. Bu nedenle Kallipolis'in Gelibolu Vadisinde konumlanamayacağı açıktır. Kedreai'nin Rhodos hakimiyeti altında iken Gelibolu'da

Pers satrabı Orontabates yönetiminde bir Hekatomnid cephesinin yer alması olanaksızdır. Bu fikri arazi çalışması sonucu, vadide tespit edilen kalıntılar da desteklemektedir. Gelibolu Vadisinde, Gelibolu Çayının batısında ve doğusunda yerleşik tepeler üzerinde kuleler ve küçük yerleşim alanları burada bir antik kentin varlığının olmadığını göstermektedir. Ancak burada bulunan kuleler zaman içerisinde Kedreai'nin hinterlandı olarak onun savunması amacıyla kullanılmış olmalıdır.

G.E.Bean ve J.M.Cook öncelikle Karya'da bir Kallipolis kenti olabileceği düşüncesinden yola çıkarak kanıtlar aramışlardır. M.Ö.334 yılında İskender'in Halikarnassos'a geldiğinde, Hekatomnid varisi olan Orontabates'in Myndos, Kaunos, Thera ve Kallipolis'in işgal edildiğini söylediği ifadesi Arrian'da geçmektedir. Ayrıca Delphic Thearodokoi'de Kallipolis ismi, Knidos-Kaunos-Kalyndos-Theangela ve Mylasa ile birlikte anılmaktadır. Kedreai'de bulunan ve A.Maiuri tarafından M.Ö.2.yüzyıla tarihlenen bir heykel kaidesinde "Kallipolitai" ismi geçmektedir.

Idyma'da bulunan bir adak yazıtında ise "Kallipolislilerin Idyma'lı yöneticileri onurlandırmaya katıldıkları" yazmaktadır. Tarihçi Stephanus Byzantius Karya'da bir Kallipolis kentinden bahsetmektedir.

Bean ve Cook tarafından Kallipolis'in konumunun Çetibeli Asarı olabileceği hipotezi de ortaya atılmıştır. Ancak aynı zamanda Çetibeli Asarı'ndaki kalenin M.Ö.4.yüzyılda yapılmış bir Rhodos demesi olduğunu ve tepenin aşağı kısmında bir Hellenistik-Rhodos bronz sikke bulunduğunu da belirterek bir Rhodos demesi olmayan Kallipolis'in burada yer alamayacağını da belirtmişlerdir. Yaptığımız yüzey araştırması sonucu Çetibeli ve Ferek' deki kalelerin yaklaşık olarak aynı zamanlarda yapıldığı ve bölgede güçlü bir kale birlikteliği oluşturduğu görülmüştür. Kallipolis'in Kedreai gibi güçlü bir Rhodos demesine coğrafi olarak bu kadar yakın olan Çetibeli ve Ferek'de konumlanması çok az bir ihtimaldir.

Araştırma bölgemizin kuzeyinde yer alan antik Idyma kenti Rhodos Peraiasi'nda Delos Birliği'ne daha önceden üye olan ve kendi adına para bastıran bir kenttir. M.Ö. 200 yılından önce Rhodos'a dahil olmuş ve daha sonra Roma İmparatorluğuna katılmıştır. Idyma'da bulunan yazıtlardan edinilen bilgiye göre "Idymalılar Birliği"nden söz edilmektedir. İnişdibi Mevkiinde ele geçen ve W.Blümel tarafından incelenen bir yazıtta "Idymalı Antipatros oğlu Apollonios" şeklinde Idymalılar memleket ve baba adları ile birlikte belirtilirken; "Halikarnassoslu Ekaios", "Mindoslu Nikias" şeklinde yabancıların ise sadece memleketi ve isimleri belirtilmiştir. Bu yazıtta ilginç olan "Kallipolisli Hekaton oğlu Dionisos" şeklinde Kallipolislilerin de Idymalılar gibi baba adları ile birlikte belirtilmesidir. Bu da olasılıkla Kallipolis'in Idyma'ya yakın bir konumda yer aldığını ve belki de Idymalılar Birliği'nde olduğunu göstermektedir. Bölgede yapılan araştırmalar sonucu elde edilen veriler Kallipolis kentinin büyük olasılıkla Kızılyaka Köyü'nde konumlandığını ortaya çıkarmıştır.

V.BİBLİYOGRAFYA

- Akarca A., *Milas, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi* (1954).
- Akşit O., *Likya Tarihi* (1967).
- Akurgal E., *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul (1987).
- Anadolu M., "İssız Bir Adacığın Koynunda Uyuyan Antik Şehir Kedraei (Cedrae)", *TTK XXIX*, 1965, 245-254.
- Anadolu M., "Les Remparts De Kedraei", *REA*, 96, 1994, 237-242.
- Bean G.E. – Fraser P. M., *The Rhodian Peraea and Islands* (1954).
- Bean G. E.– Cook M. J., "The Halicarnassus Peninsula", *BSA* 50, 1955, 85-169.
- Bean G. E.– Cook M. J., "The Carian Coast III", *BSA* 52, 1957, 58-146.
- Bean G. E., *Eski Çağda Menderes'in Ötesi* (2000).
- Benndorf O.- Niemann G., *Reisen in Lykien und Karien* (1884)
- Bent T.J., "Discoveries in Asia Minor", *JHS* 9, 1888, 82vd.
- Blümel W., "Die inschriften Der Rhodischen Peraia", *IK* 38, 1991.
- Blümel W., "Epigraphische in Knidos und in der Rhodischen Peraia, 1990", IX. *AST*, Ankara, 1992, 131-136.
- Bresson A., *Recueil des inscriptions dela Pérée Rhodienne* (1991).
- Bulba M., *Kaunos Tapınak Terasından Ele Geçen Amphora Dipleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 1994).*
- Carstens M. A., "Tomb Cult on the Halikarnassos Peninsula", *AJA*, 106, 2002, 391-409.
- Chandler R., *Travels in Asia Minor and Greece* (1825).

- Cook J.M. -Plommer W.H., *The Sanctuary of Hemithea at Kastabos* (1966).
- Cook R.M.-Dupont P., *East Greek Pottery* (1998).
- Cousin G., "Voyage en Carie", *BCH* 24, 1900, 27-31.
- Debord P. - Varinlioğlu E., *Les Hautes Terres De Carie*, Ausonius-De Boccard, Bordeaux (1999).
- Descat R., "Les Forteresses De Théra Et De Kallipolis De Carie", *REA*, 96, 1994, 204-214.
- Diler A., "İç Karya Yüzey Araştırmaları", *AST XIII-I*, 1996, 315-333.
- Diler A., "İç Karya Yüzey Araştırmaları", *AST XIV*, 1997, 189-206.
- Diler A., "İç Karya Yüzey Araştırmaları", *AST XV*, 1998, 409-422.
- Diler A., "The Sacred Stone Cult in Caria", *Festschrift für Baki Öğün*, *AMS* 39, 2000, 51-67.
- Diler A., "Akdeniz Bölgesi Antik Çağ Zeytin ve Üzüm Presleri", *Antik Çağ Tarım, Ekonomi ve Kültür Tarihini Araştıran Monografik Çalışma*, 1993.
- Doğer E.- Şenol A.K., "Rhodos Peraiasi'nda İki Yeni Amphora Atölyesi", *Arkeoloji Dergisi IV*, 1996, 59-73.
- Duchesne – Collignon M., "Voyage archéologique en Asia-Mineure", *BCH* I, 1877, 361 vd.
- Empereur J.Y. - Picon M., "A La Recherche Des Fours D'Amphores", *BCH Suppl XII*, 1986, 104-125.
- Empereur J.Y.- Tuna N., "Hiérotélés, Potier Rhodien De La Pérée", *BCH* 113, 1989, 277-299.
- Fellows C., *Travels and Researches in Asia Minor* (1852).
- Frei P. - Marek C., "Die karisch-griechische Bilingue von Kaunos", *Kadmos XXXVII*, 1998, 1-18.
- Guidi G., "Viaggio di Esplorazione in Caria", *Annuario IV-V*, 1921-1922, 326 vd.

- Held W., "1995 Yılı Loryma Araştırmaları", *AST XIV-I*, 1996, 171-181.
- Held W., "Forschungen in Loryma 1999", *AST XVIII, I*, 2000, 149-152.
- Herodotos, *Herodot Tarihi* (1973).
- Homeros, *İlyada* (1981).
- Hulo E.- Szanto E., *Bericht über eine Reise in Karien*, SB Wien.Akad. cxxxii (1894).
- Jully J.J., *Labraunda Archaic Pottery* (1981).
- Kahya T., "Patara Dark Age Pottery", *Adalya V*, 2001-2002, 57.
- Kızıl A., Karya Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları, (Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 1999).
- Kuban Z.- Saner T., "Kıran Gölü 1995", *AST XIV-II*, 1996, 433-448.
- Kuban Z.- Saner T., "Kıran Gölü Kutsal Alanı 2000", *AST XIX-I*, 2001, 203-208.
- Malay H., "Batı Anadolu'nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, İzmir, 1983, 50-61.
- Mansel A.M., *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara (1984).
- Maiuri A., "Viaggio di Esplorazione in Caria", Regio Scuola archeologica di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente, *Annuario 4/5*, 1921-1922, 397-459.
- Metzger H., *Fouilles de Xanthos IV*, 189-191.
- Öğün B.- Işık C.- Diler A., *Kaunos*, Antalya (2001).
- Pamir H. N. - Erentöz C., *1/500 000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası-Denizli*, M.T.A. Enstitüsü, Ankara (1974).
- Paton W. R.- Myres J. L., "Karian sites and Inscriptions", *JHS*, XVI, 1896, 188-271.

- Pedersen P., "Investigations and Excavations in Halikarnassos in 1998", XXI.KST., II., Ankara, 1999, 305-314.
- Pimouguet I., "Les Fortifications De La Pérée Rhodienne", *REA*, 96, 1994, 243-271.
- Radt W., "Siedlungen und Bauten auf der Halbinsel von Halikarnassos", *Ist.Mitt*, Beiheft 3 (1970) 17-265.
- Robert L., *Le Carie II*, Paris (1954).
- Robert L., *Etudes Anatoliennes*, Paris (1937).
- Ross L., *Reisen nach Kos, Halikarnassus, Rhodos und der Insel Cypern* (1852).
- Ruggieri V., "An Archaeological Survey in the Gulf of Keramos, 1997", XVI. *AST I.*, Ankara, 1999, 225-237.
- Schmaltz B., "Deutsches Archäologisches Institut" *AA*, 1994, 200-233.
- Sparkes B.A.- Talcott L., *The Athenian Agora*, XII, 2, Black and Plain Pottery (1970).
- Spon J. - Wheler G., *Voyage d'Italie de Dalmatie de Grec, et du Levant Fait aux années, 1675 et 1676* (1697), 270 vd.
- Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası* (çev. Adnan Pekman, İstanbul, 1993).
- Şahin M. Ç., *The Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria* (1976).
- Texier Ch., *Description de L'Asie Mineure*, II (1839).
- Texier Ch., *Description de L'Asie Mineure*, III (1849).
- Umar B., *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi I*, İzmir (1982).
- Umar B., *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İstanbul (1993).
- Varinlioğlu E., "Pera'da Rhodos Yurttaşı Olmak", *AST VIII*, 1990, 223-225.

- Varinlioğlu E., “Lelegian Cities on the Halicarnassian Peninsula in the Athenian Tribute Lists”, *Asia Minor Studien* 8, 1992, 17-22.
- Varinlioğlu E., “Karya’nın Hellenistik Dönem Kentleri”, XII. *AST*, Ankara, 1994, 25-27.
- Varinlioğlu E., “Karya’da Araştırmalar 1998”, *AST* XVII-I, 1998, 235-236.
- Voigtländer W., *Ist Mitt* 31, 1981, 123vd., Res.16vd.

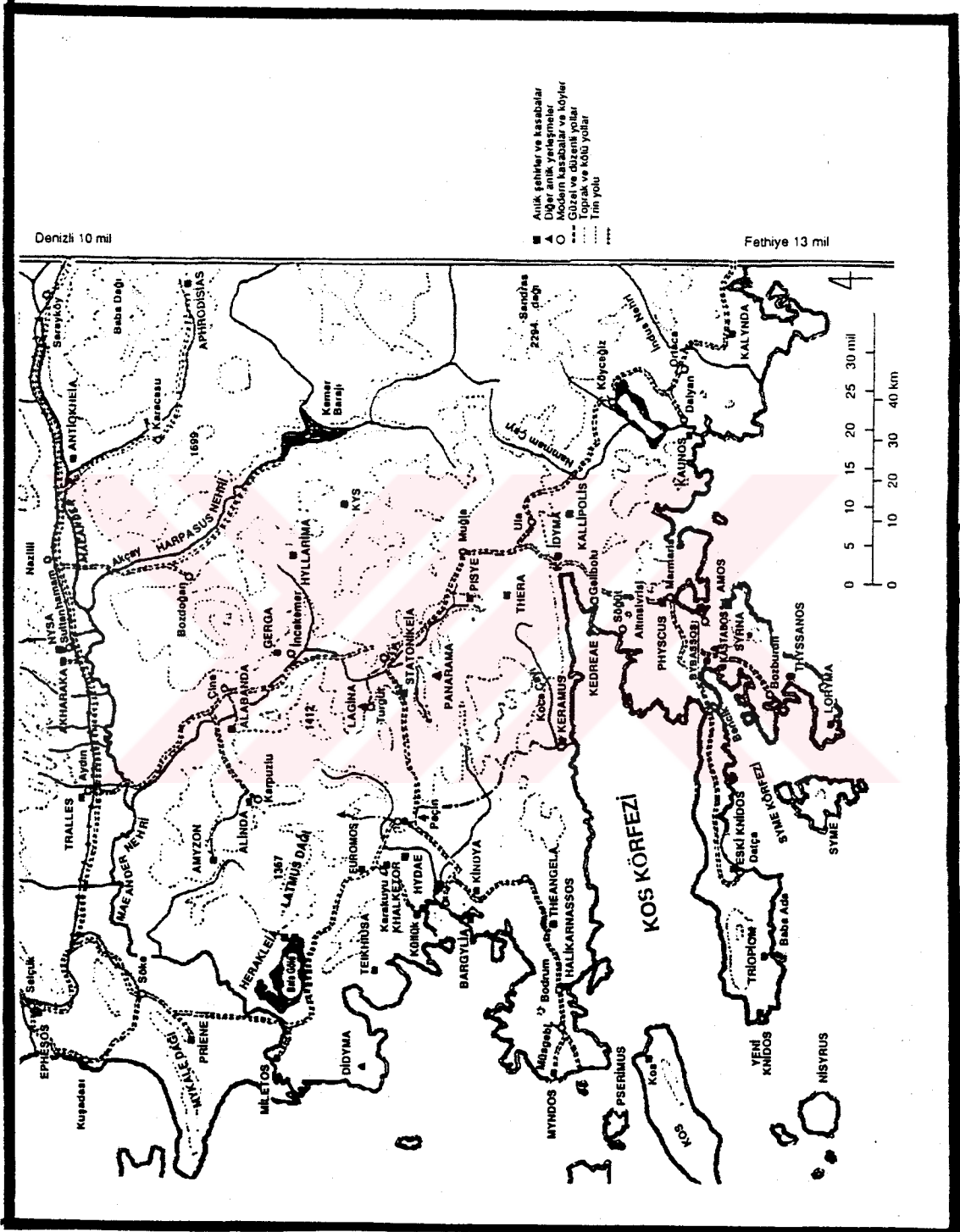

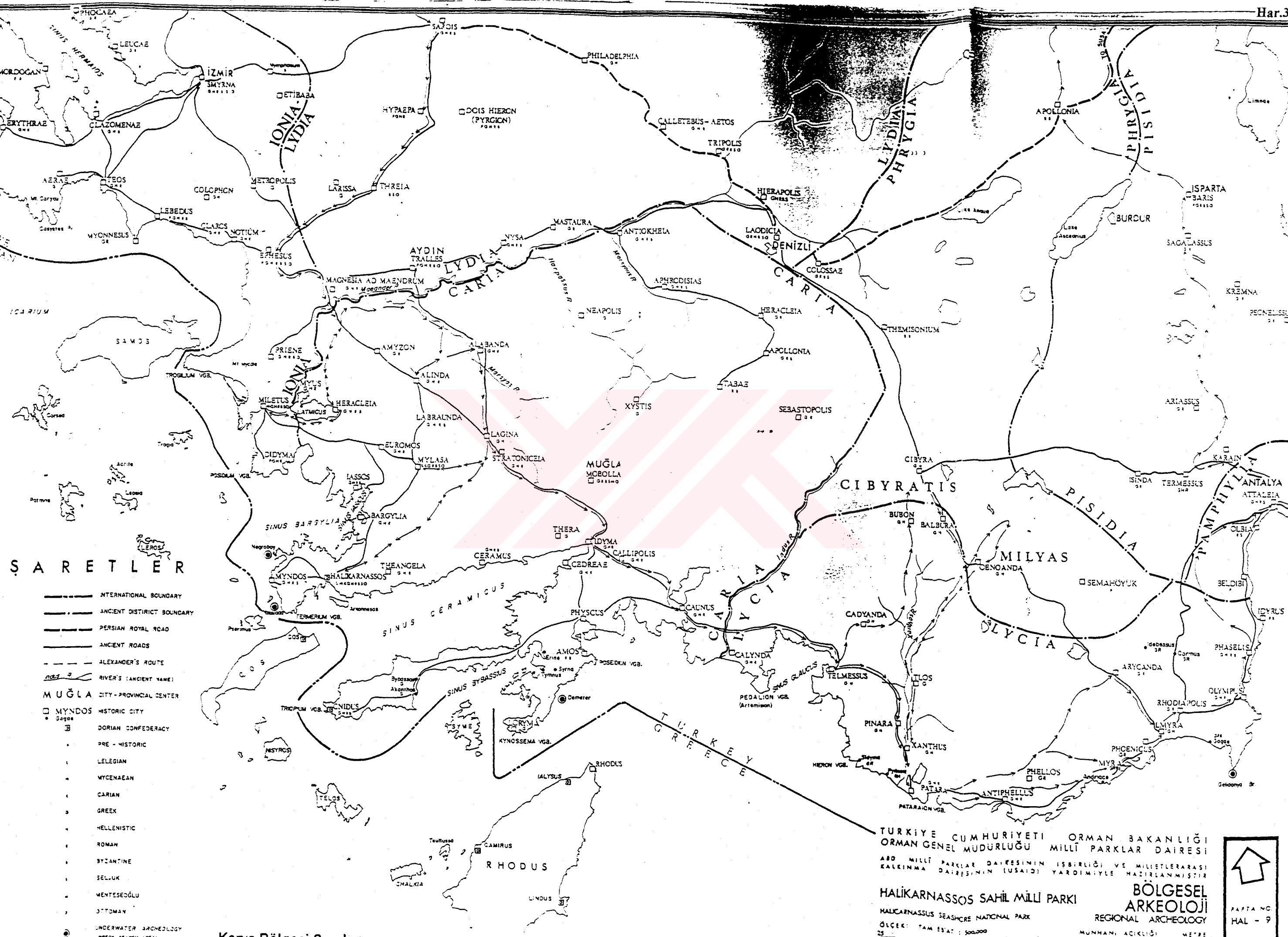
KATALOG

1. Hamur iyi fırınlanmamış, ince kum tanecikli, astarsız, mikasız, kırmızımsı sarı (5YR-6/6).
2. Hamur iyi fırınlanmamış, iri kum ve kireç parçacıklı, mikalı, yüzeyde baskı tekniği ile yapılmış küçük halka motifli, kırmızı (10R-4/8).
3. Hamur ince sıkı mikalı, yüzeyde hamur renginde kalın bantlı, kırmızı (2,5 YR-5/8).
4. Hamur iyi fırınlanmamış, ince kum ve kireç tanecikli, mikasız, yüzeyde siyah düzgün olmayan bantlı, kırmızı (2,5 YR-5/6).
5. Hamur iyi fırınlanmamış, iri kum tanecikli, mikalı, astarsız, kırmızı (2,5 YR-5/6).
6. Hamur ince kum tanecikli, mikalı, yüzeyde koyu kırmızı kahve aşınmış bantlı, kırmızı (2,5 YR-5/6).
7. Hamur mikasız, ince sıkı kum tanecikli, kırmızı (2,5 YR-5/8).
8. Amphora kaidesi, hamur sıkı, mikalı, iyi fırınlanmamış, kırmızımsı sarı (5YR-7/6).
9. Hamur sıkı, ince, mikasız, içte ve dışta ince kahverengimsi siyah glazür, kırmızımsı sarı (5YR-6/6).
10. Hamur iyi fırınlanmamış, mikasız, ince kum tanecikli, içte siyah glazür, kırmızımsı sarı (5YR-6/6).
11. Hamur mikasız, ince kum tanecikli, içte kahverengimsi siyah ince glazür, sarımsı kırmızı (5YR-5/6).
12. Hamur mikasız, ince kum tanecikli, yüzeyde ince kahverengimsi siyah glazür, kırmızımsı sarı (5YR-6/6).
13. Hamur mikasız, ince kum tanecikli, astarsız, kırmızımsı sarı (5YR-7/6).
14. Hamur mikasız, ince sıkı kum tanecikli, kırmızımsı sarı (5YR-6/6).
15. Hamur iri kum tanecikli, mikalı, astarsız, kırmızı (2,5 YR-4/6).
16. Amphora kulbu, hamur ince kum ve kireç tanecikli, iyi fırınlanmamış, kırmızı (2,5 YR-5/8).

HARİTALAR

Ş A R E T L E R

- INTERNATIONAL BOUNDARY
- ANCIENT DISTRICT BOUNDARY
- PERSIAN ROYAL ROAD
- ANCIENT ROADS
- ALEXANDER'S ROUTE
- RIVER'S (ANCIENT NAME)
- MUĞLA** CITY - PROVINCIAL CENTER
- MYNDOS HISTORIC CITY
- DORIAN CONFEDERACY
- PRE - HISTORIC
- LELEGIAN
- MYCENAEAN
- CARIAN
- GREEK
- HELLENISTIC
- ROMAN
- BYZANTINE
- SELJUK
- MENTEŞEÖĞLÜ
- OTTOMAN
- UNDERWATER ARCHEOLOGY
- BECK SEARCH AREA

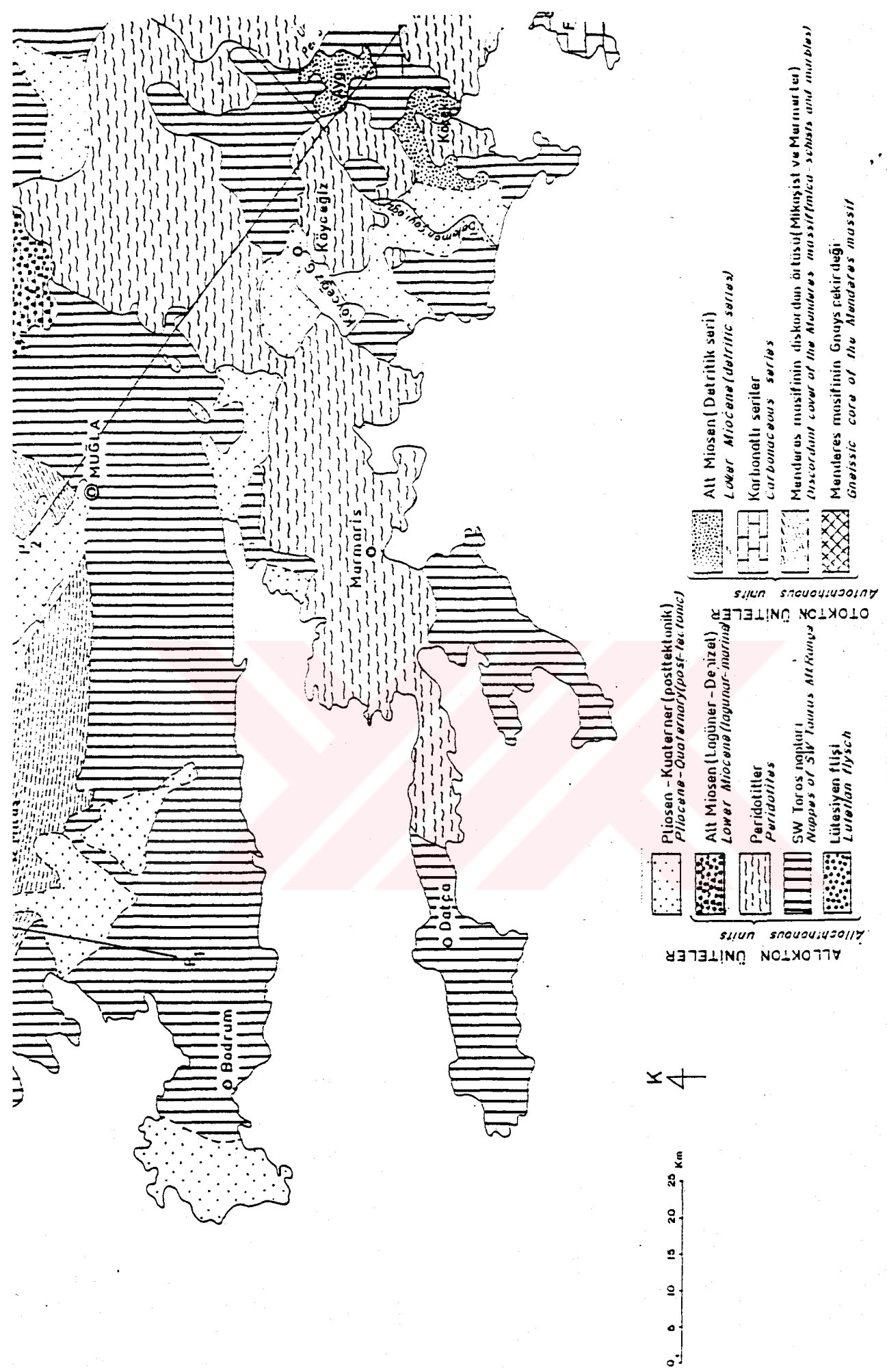
TURKIYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
 ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLİ PARKLAR DAİRESİ
 ABB MİLLİ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
 KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR
HALIKARNASSOS SAHİL MİLLİ PARKI
 HALICARNASSUS SEASHORE NATIONAL PARK
 ÖLÇEK: 1/50.000
BÖLGESEL ARKEOLOJİ
 REGIONAL ARCHEOLOGY
 MÜHÜRÜNÜ AKIŞIĞI NETİCE

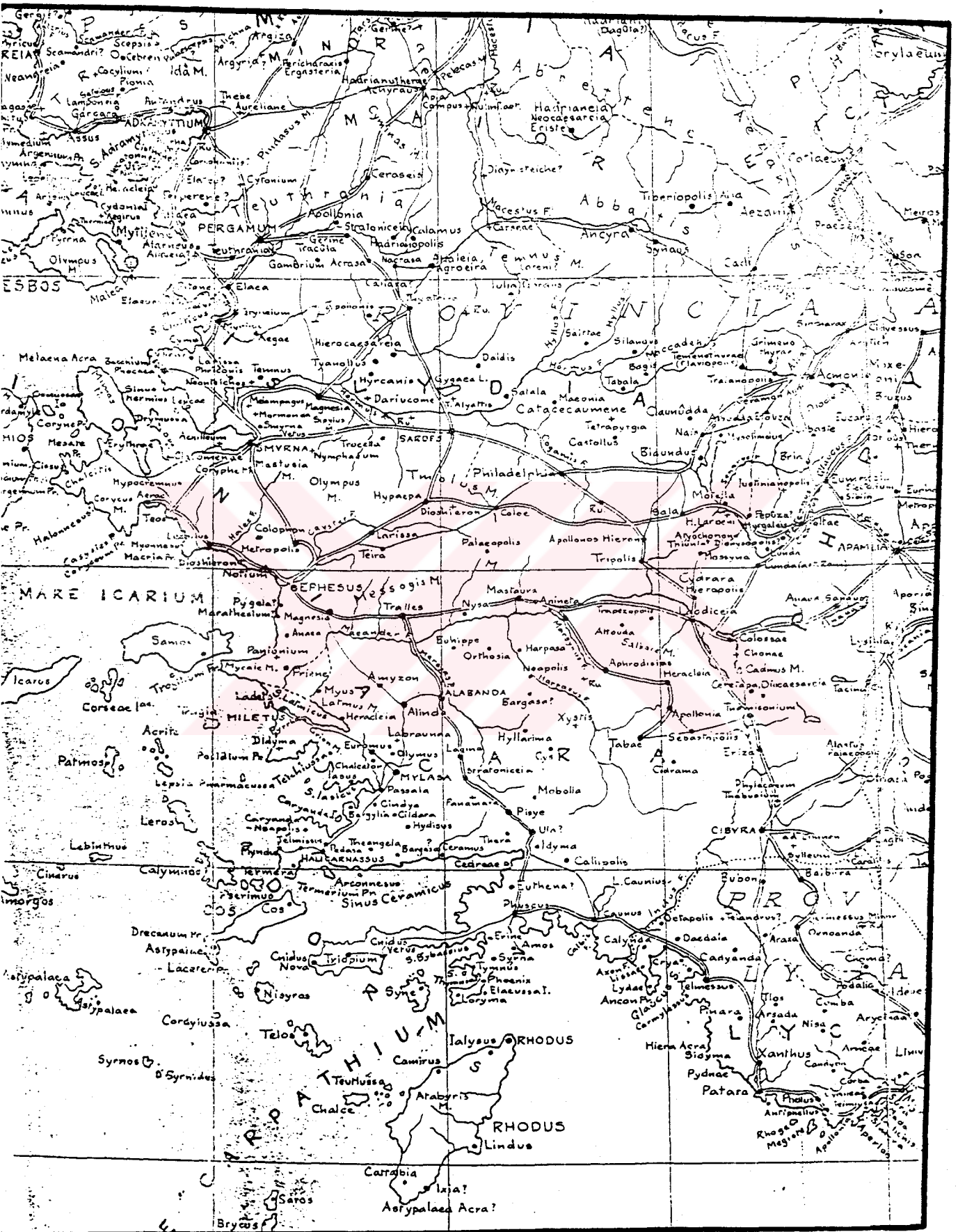
K
4

ÖLÇEK: 1/500000

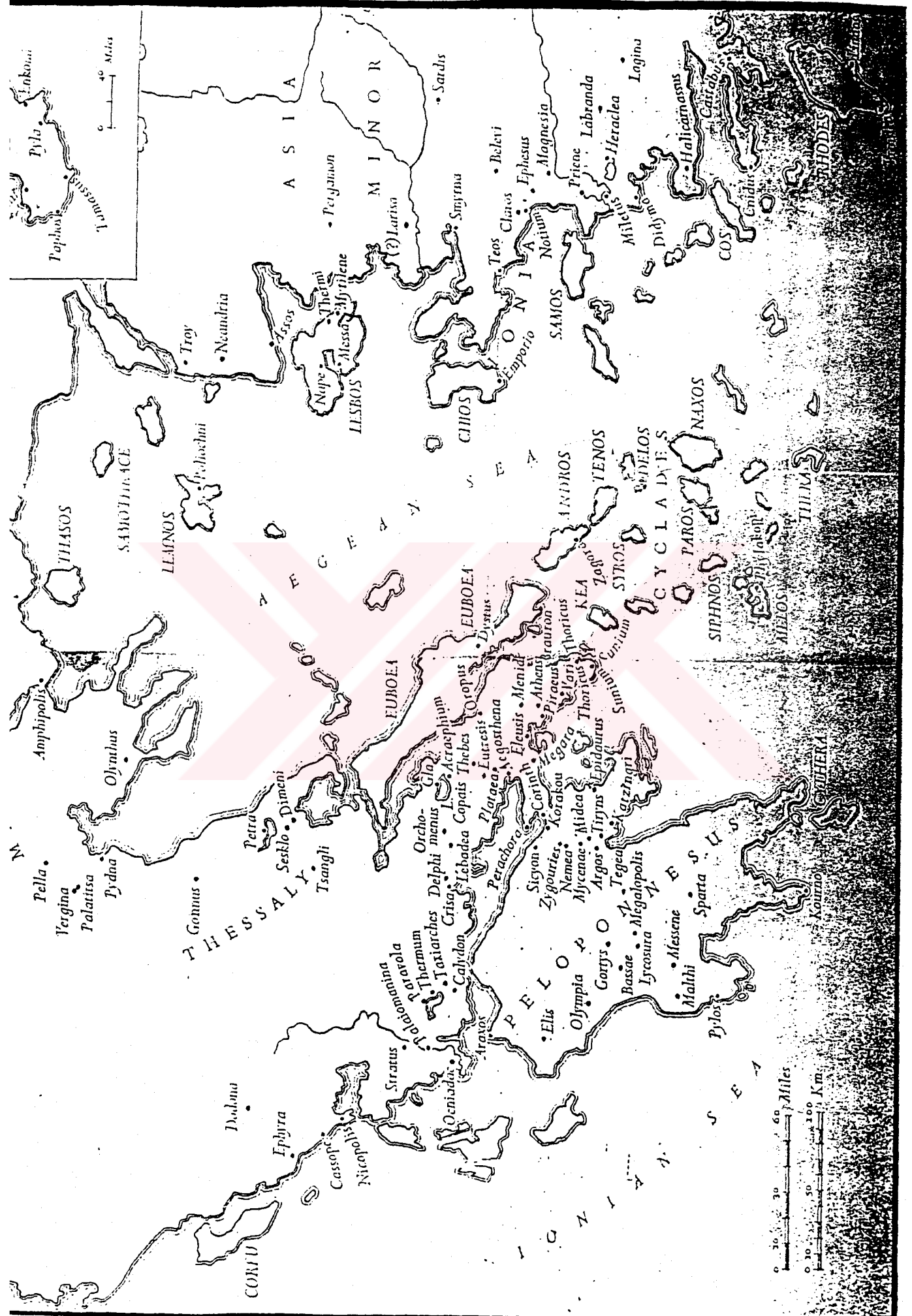

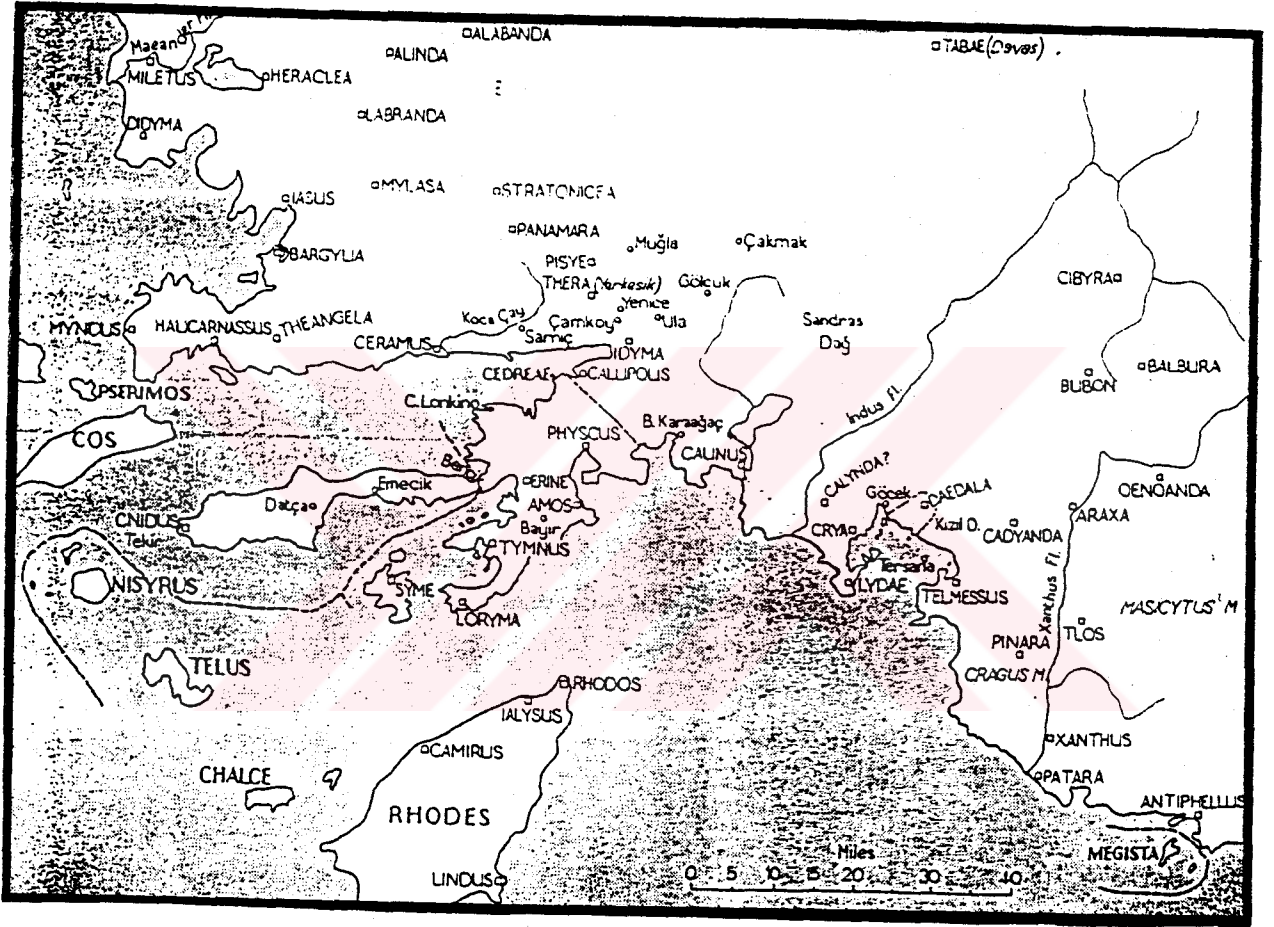

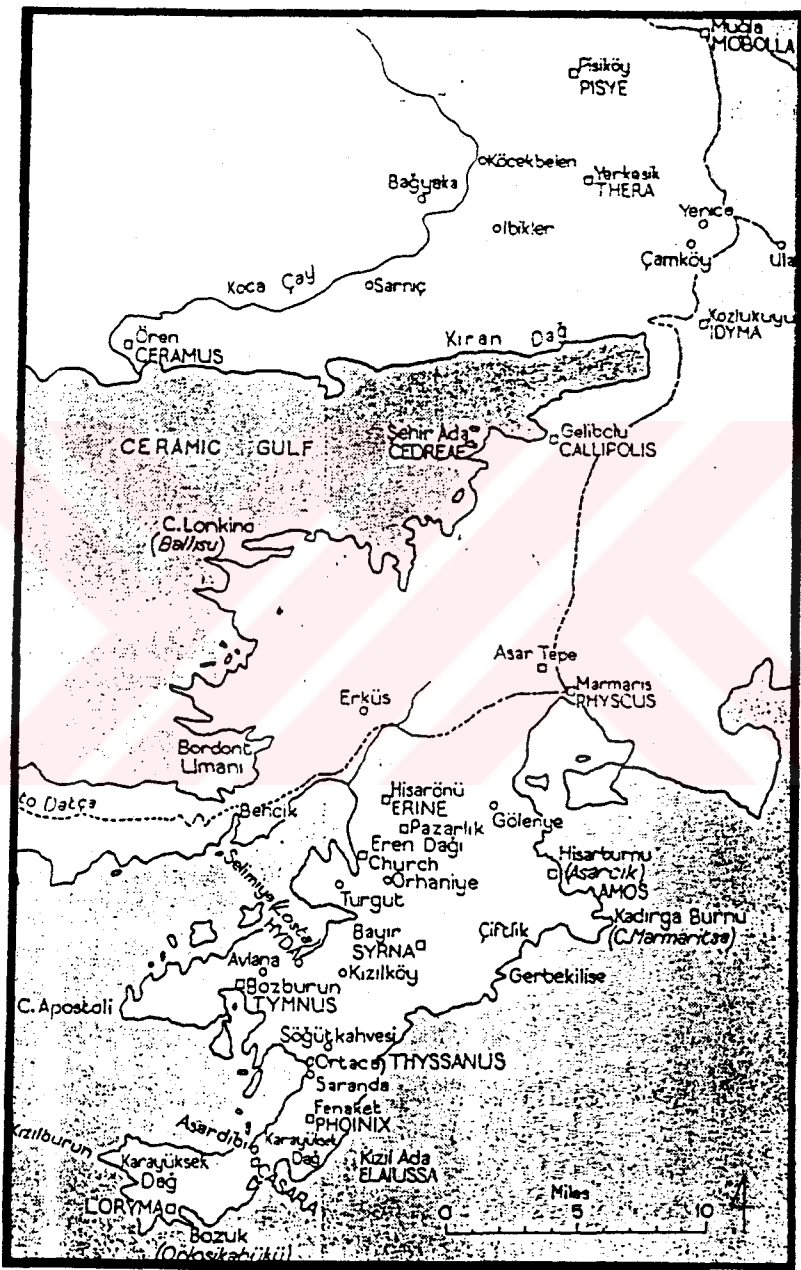

Rhodos ve Karya Bölgesi

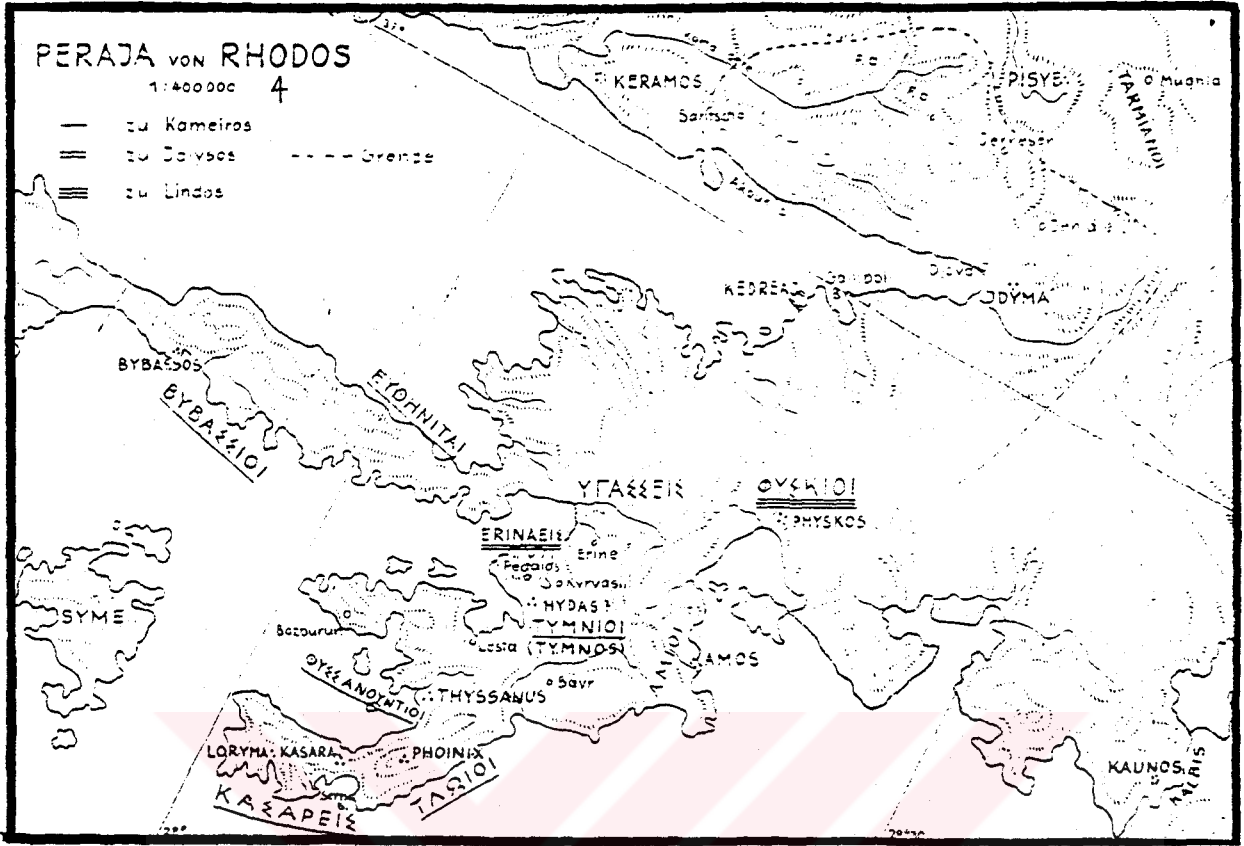

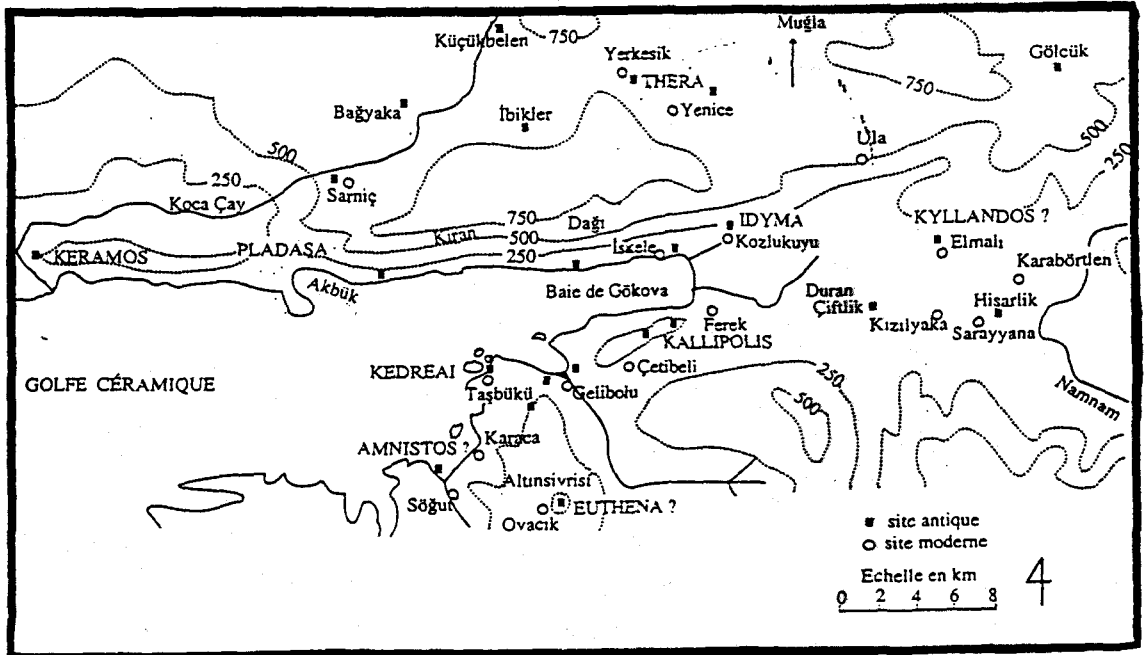
Rhodos Peraia'sının M.Ö.188-167 Yılları Arasında Genişlediği Bölge

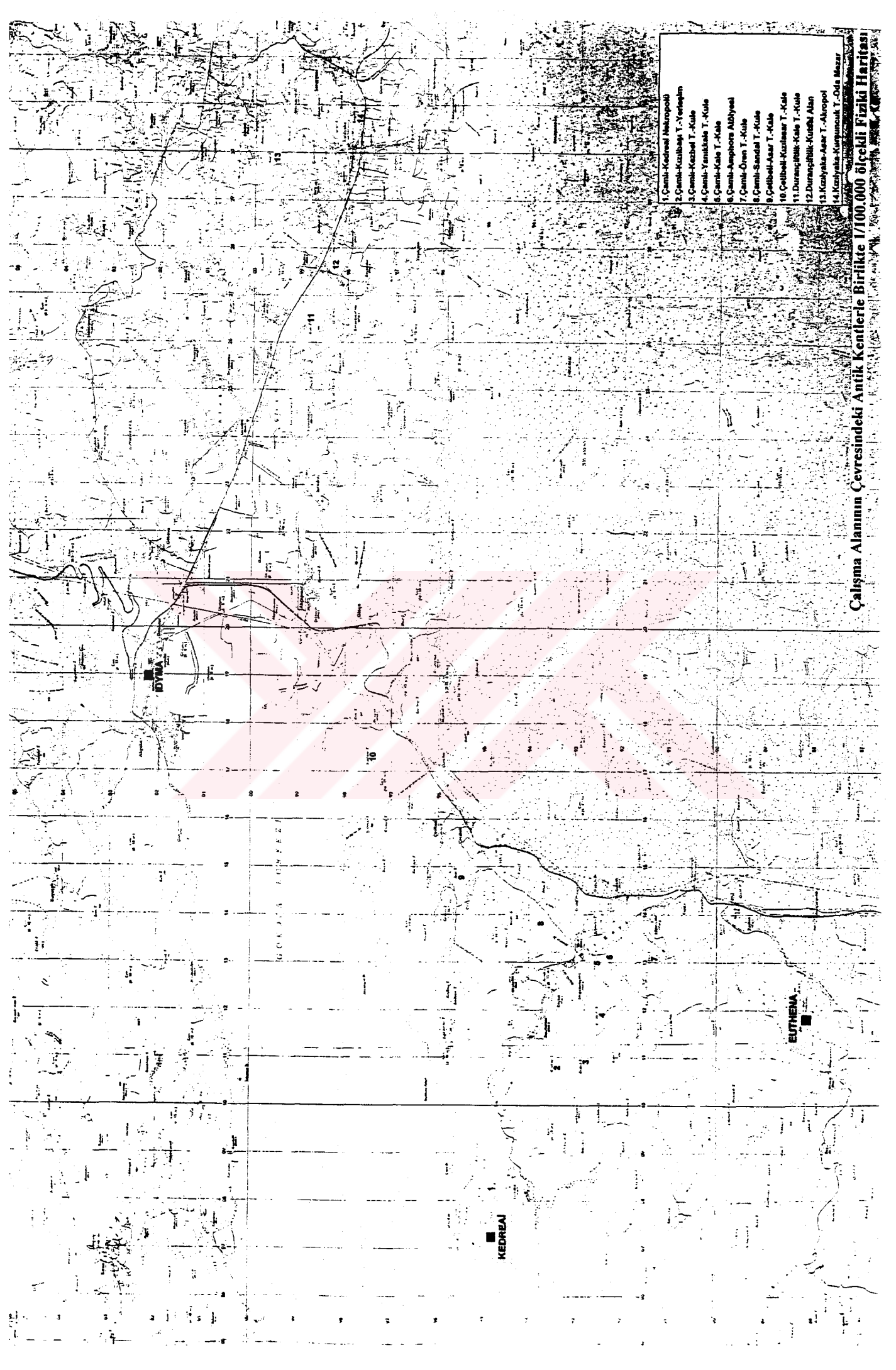
Rhodos Peraiaı

a- Rhodos Periaisi ve Rhodos'a Bağlı Demeler

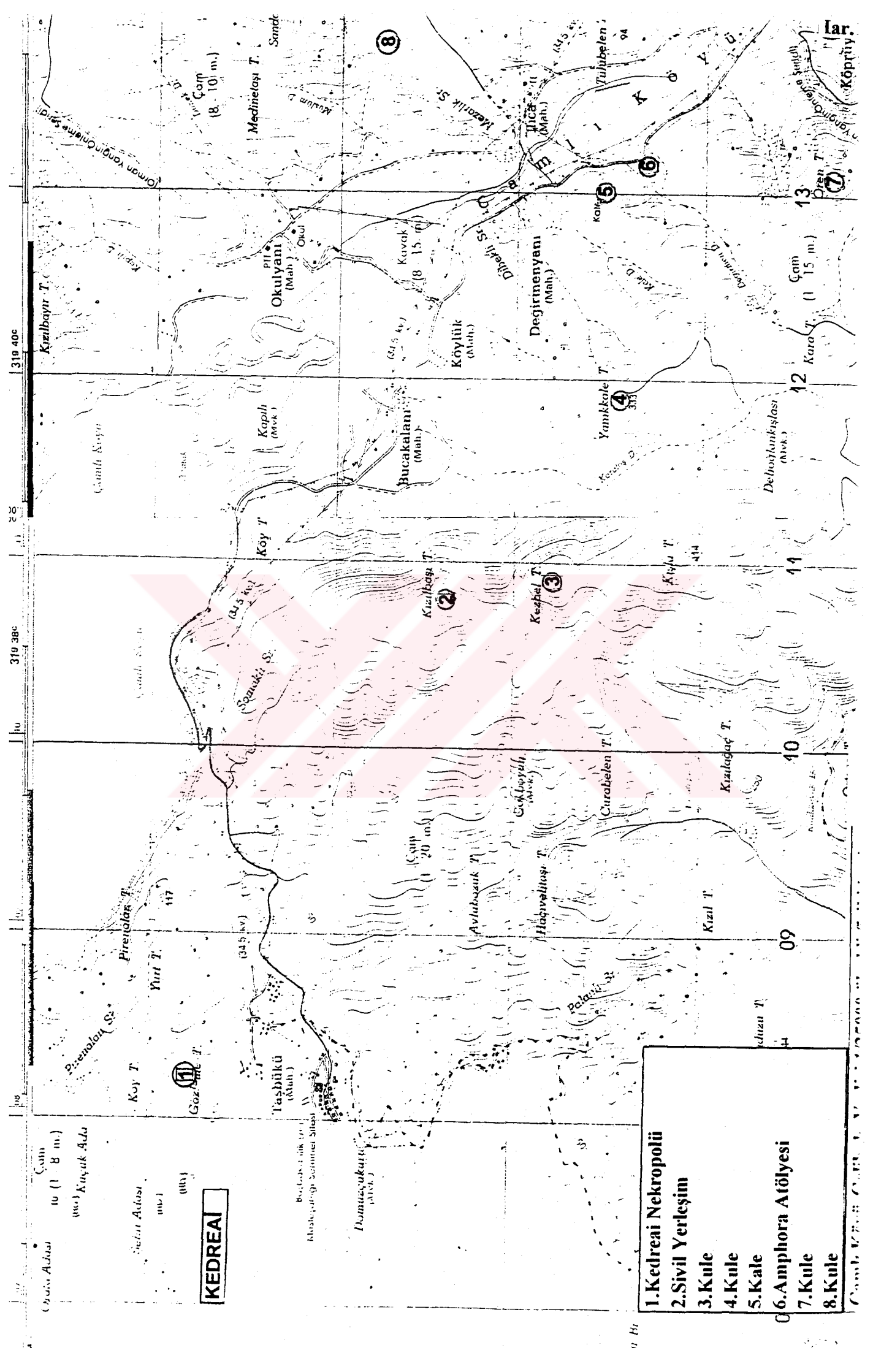

b- Rhodos Periaisi İçinde Kallipolis

- 1 Çamlı-Kedraia Nekropolü
- 2 Çamlı-Kızılbay T. Yerleşim
- 3 Çamlı-Kızılbay T. -Kule
- 4 Çamlı-Yarıkkale T. -Kule
- 5 Çamlı-Kule T. -Kule
- 6 Çamlı-Anaphora Althyael
- 7 Çamlı-Ören T. -Kule
- 8 Çamlı-Sandak T. -Kule
- 9 Çetibeli-Asar T. -Kule
- 10 Durançiftlik-Kule T. -Kule
- 11 Durançiftlik-Kule T. -Kule
- 12 Durançiftlik-Kule T. -Kule
- 13 Kalyaka-Asar T. -Akropol
- 14 Kalyaka-Kurmuşçuk T. -Öden Mazar

Çalışma Alanının Çevresindeki Antik Kentlerle Birlikte 1/100.000 Ölçekli Fizikî Haritası

KEDRAI

- 1. Kedrai Nekropolü
- 2. Sivil Yerleşim
- 3. Kule
- 4. Kule
- 5. Kule
- 6. Amphora Atölyesi
- 7. Kule
- 8. Kule

Çam (1 8 m.)
Kuşuk Ada

Adası
(100)

Domuzçukulu
(100)

Çam (8 10 m.)

Medinetası T. Sande

Okulyani (Mah.)

Bucakalanı (Mah.)

Kızılböğü (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kızılbayır T.

Yanıkale (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Çam (1 15 m.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Çam (1 15 m.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Çam (1 15 m.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Çam (1 15 m.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Çam (1 15 m.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

Kezbeli (Mah.)

319 40c
319 38c
319 36c
319 34c
319 32c
319 30c
319 28c
319 26c
319 24c
319 22c
319 20c
319 18c
319 16c
319 14c
319 12c
319 10c
319 8c
319 6c
319 4c
319 2c
319 0c

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

00

63

DÖRFEZİ

99

98

Sırtlanı Sr.

Sırtlanı T.
382

Kızıncar T.

②

Kale T.
237Dereyurt
(Mvk.)

Toparı T.

Kocagöl T.

Çam
(10-15 m.)

97

Erenbaşı T.

Kızılkaya T.

Kaybaşıtepe
(Mvk.)

96

Küçükoltepe
(Mvk.)

Cetibeli

Gökçeasar T.

96

Çepiç kır.

Meşeli alan

(0.2

Asar T.

①

Cetibeli

Okul

Balıkcağı T.

209

Çam
(0.25-0.50

95

Kocakır T.

Çilekli T.

Göz T.

24

Kavakalan
(Mvk.)

Kızı T.

Topcan T.

1.Kale

2.Kale

Cetibeli Köyü 1/25000 ölçekli fiziki harita

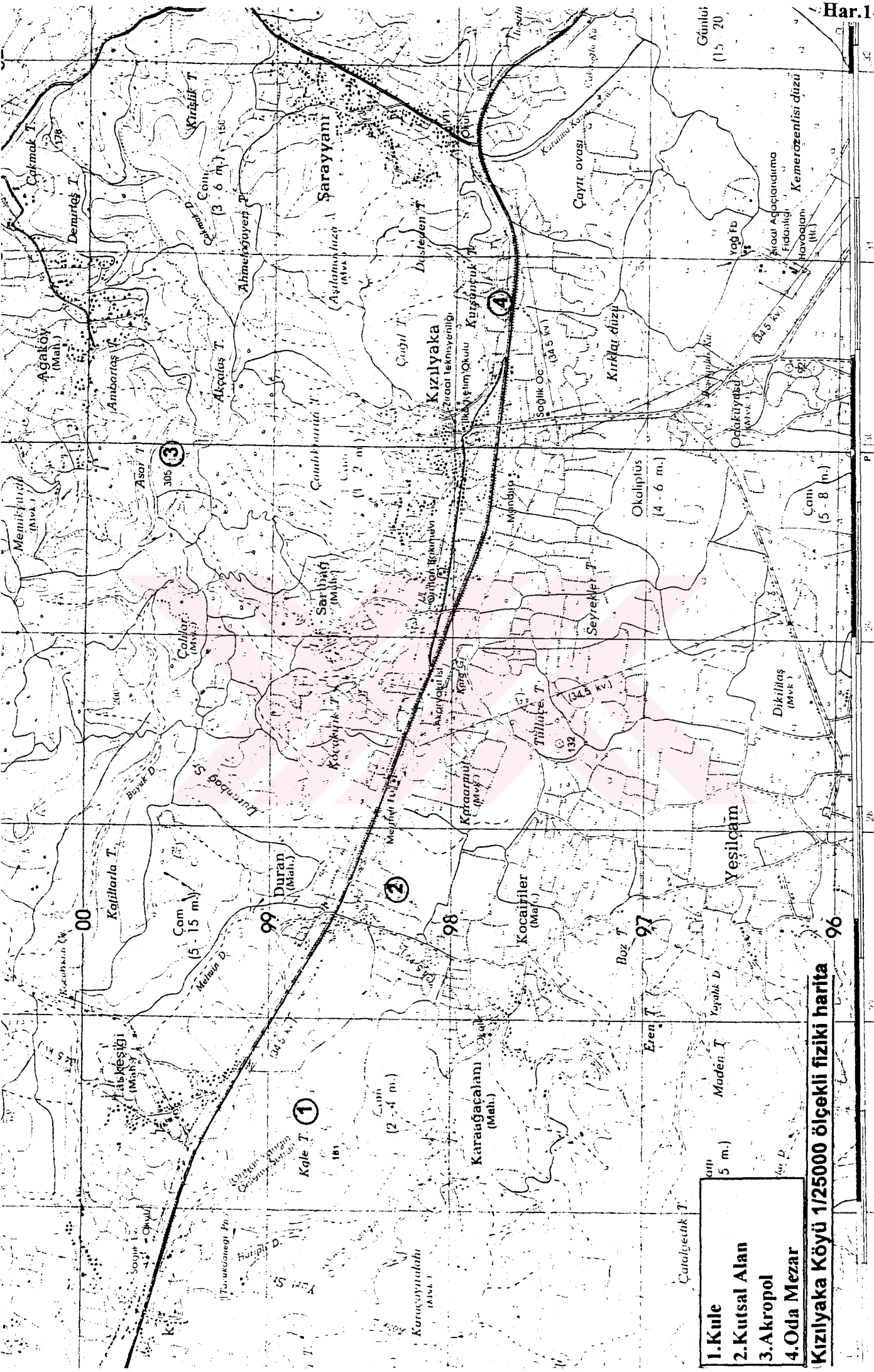
Aktas T.

Günşuğuk T.

362

Günlü (1:5 20)

1. Kule
2. Kutsal Alan
3. Akropolis
4. Oda Mezar

Kızılyaka Köyü 1/25000 ölçekli fiziki harita

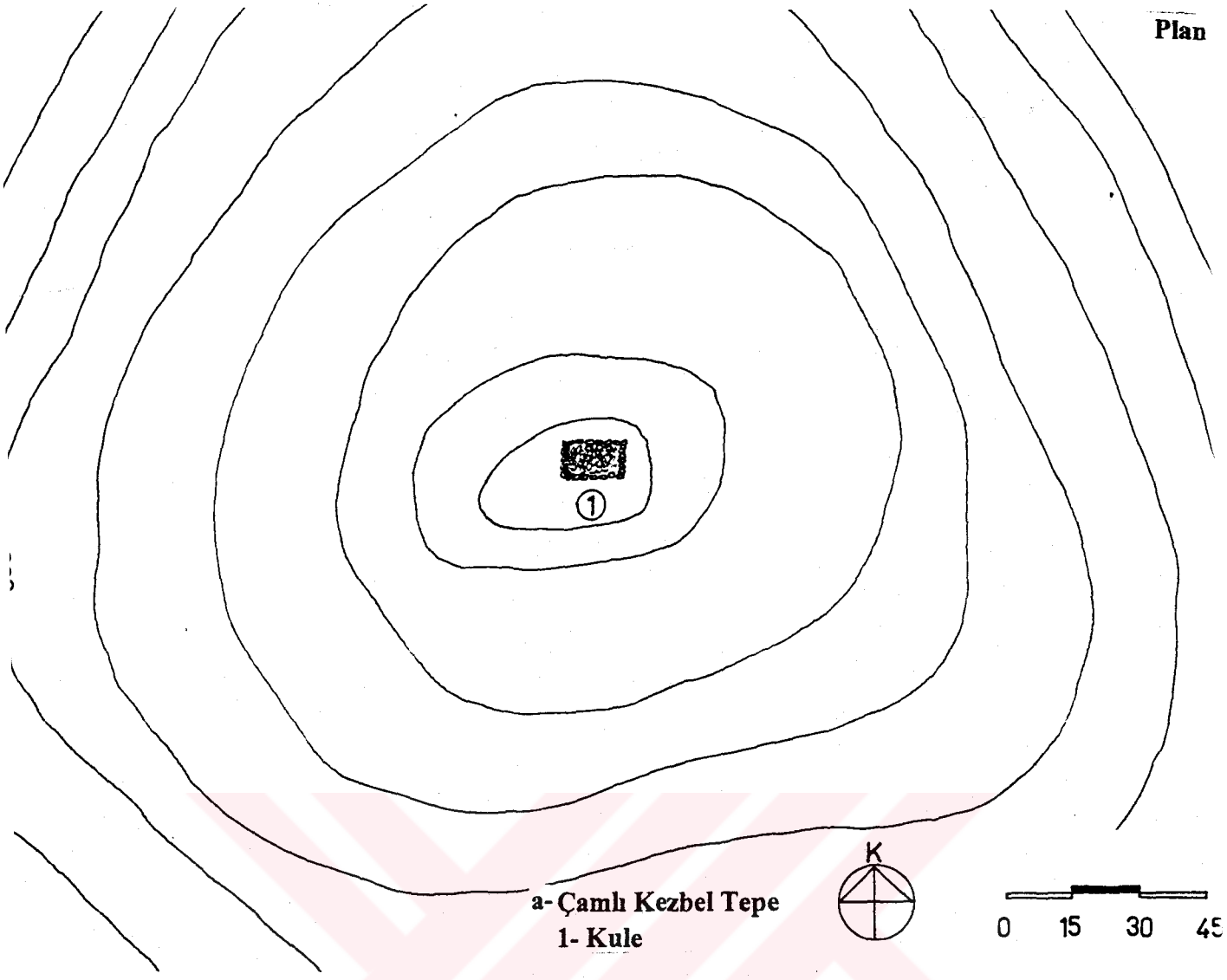
- 1. Kule
- 2. Kutsal Alan
- 3. Akropolis
- 4. Oda Mezar

00 99 98 97 96

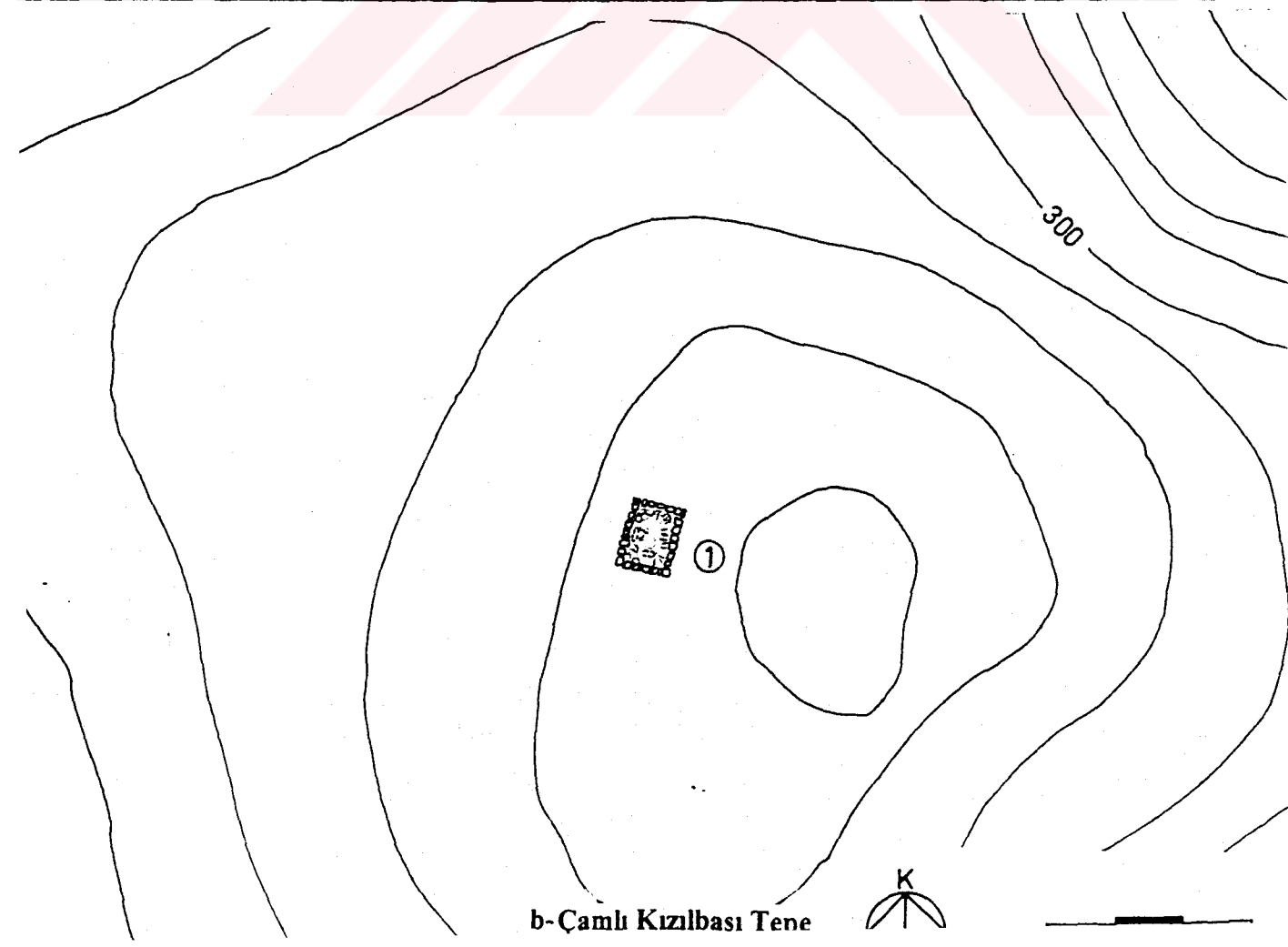
00 01 02 03 04 05 06 07 08 09 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

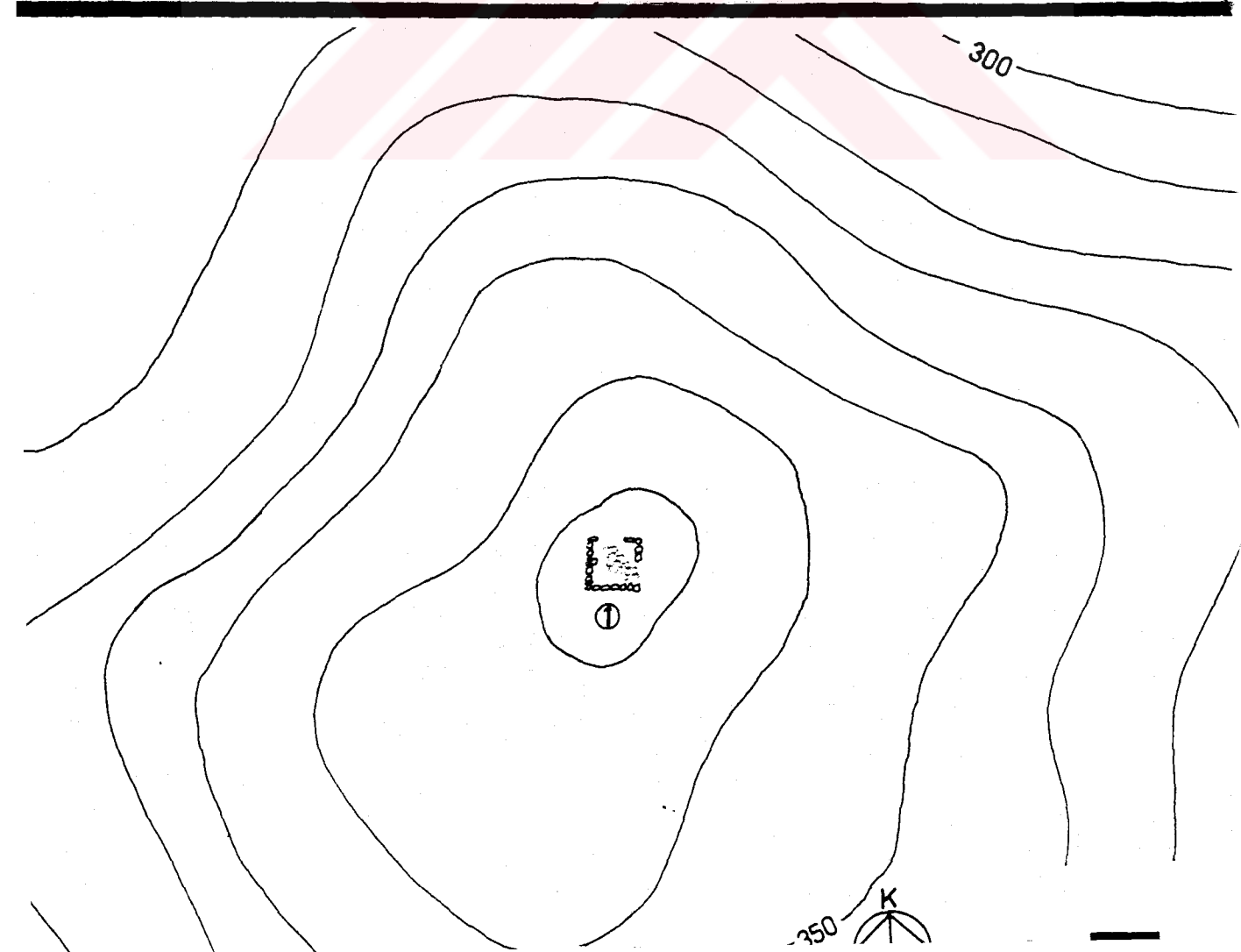
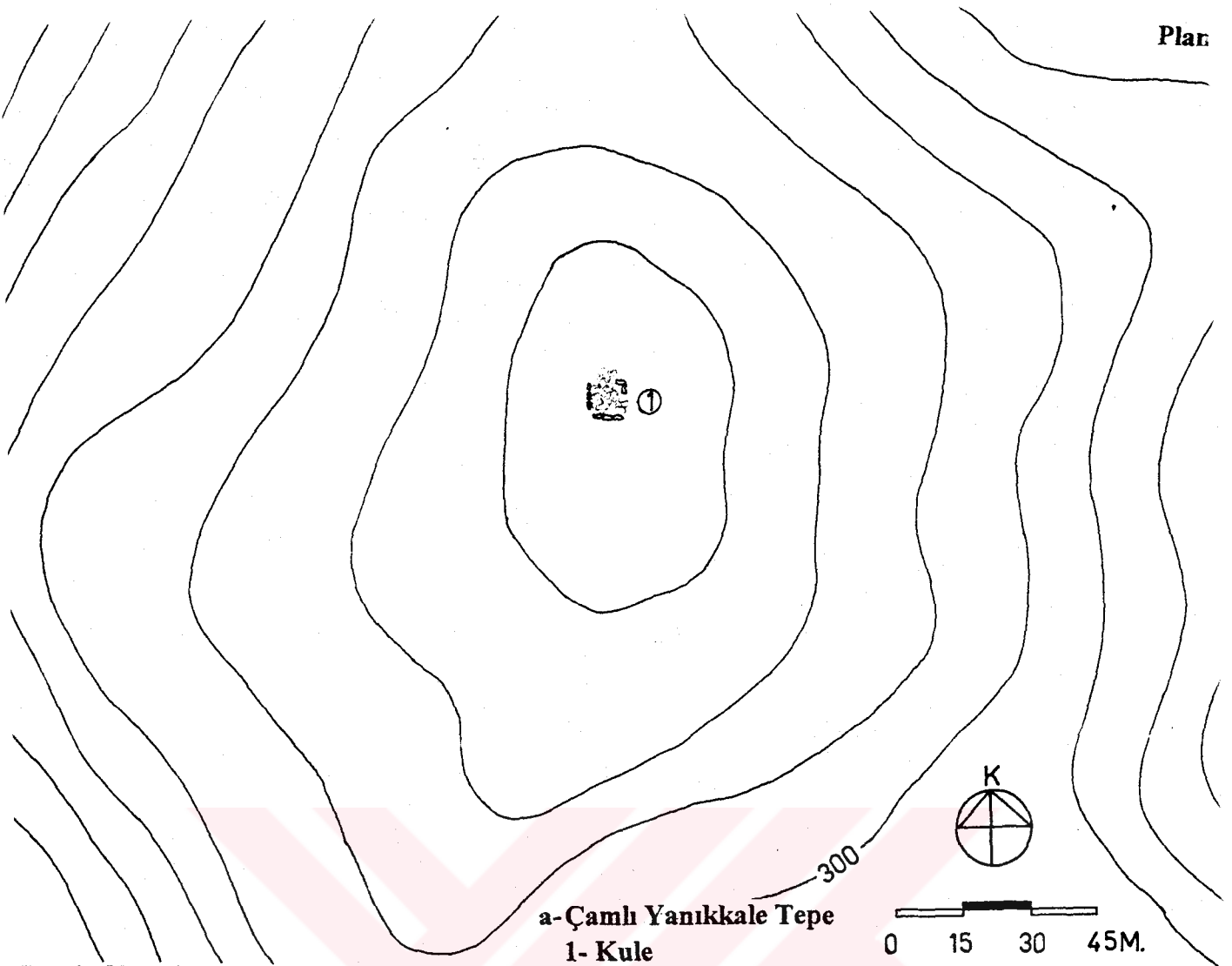
PLANLAR

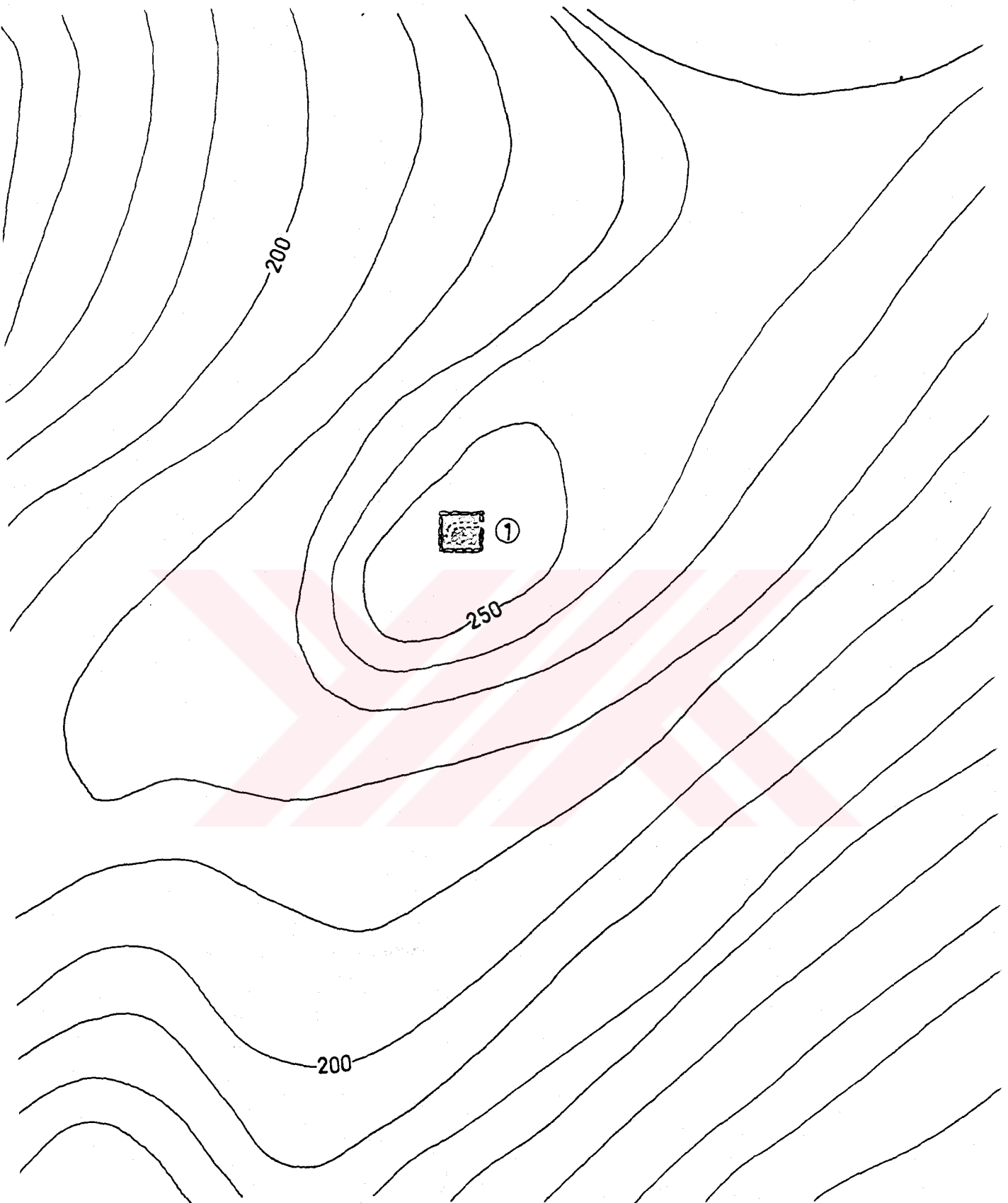

a- Çamlı Kezbel Tepe
1- Kule

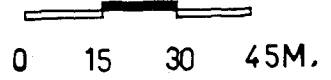

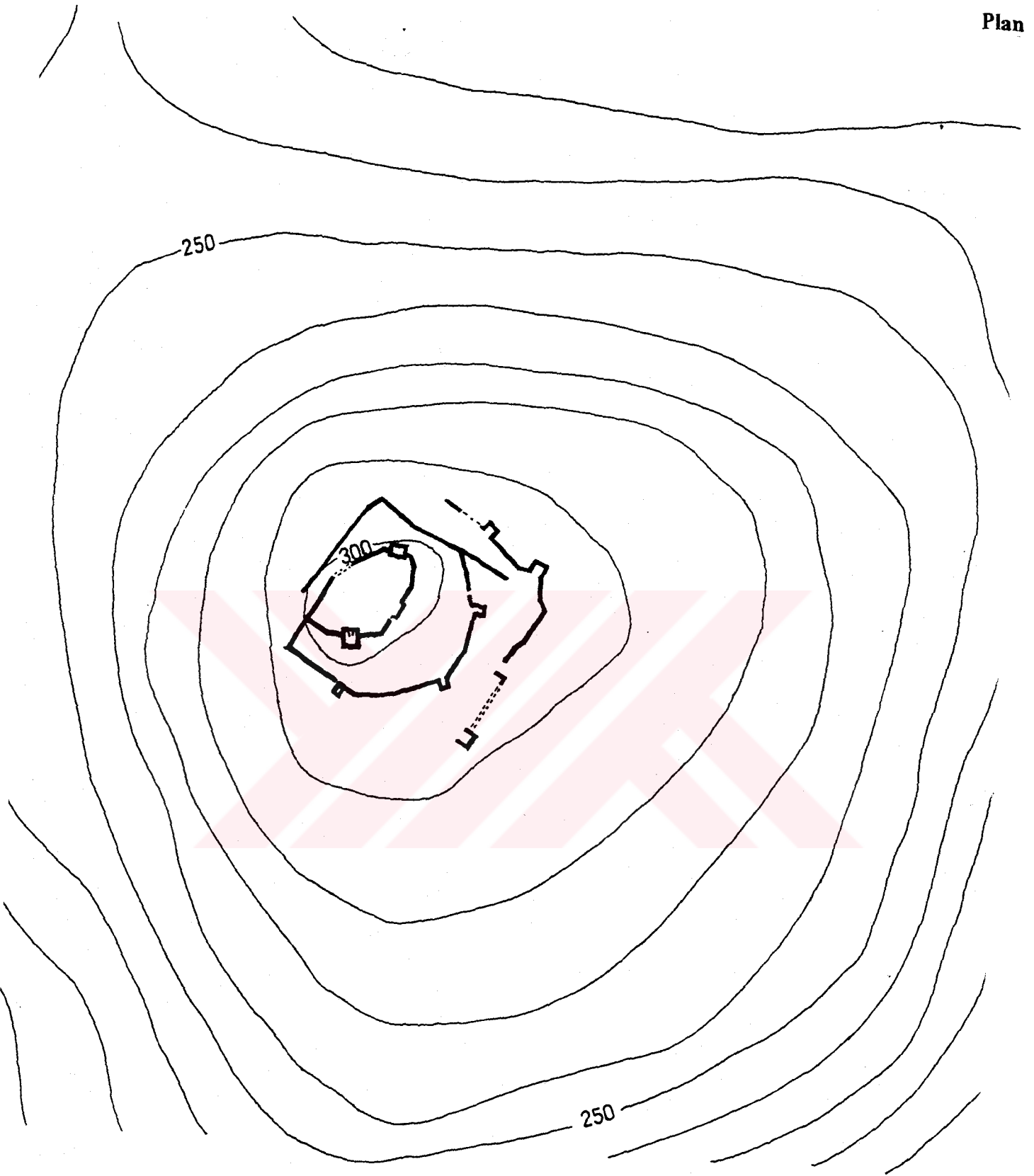
b- Çamlı Kızılbaşı Tene

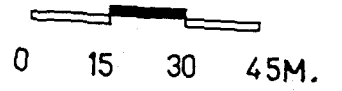

Çamlı Sandal Tepe
1- Kule

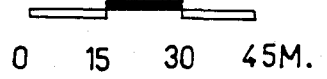
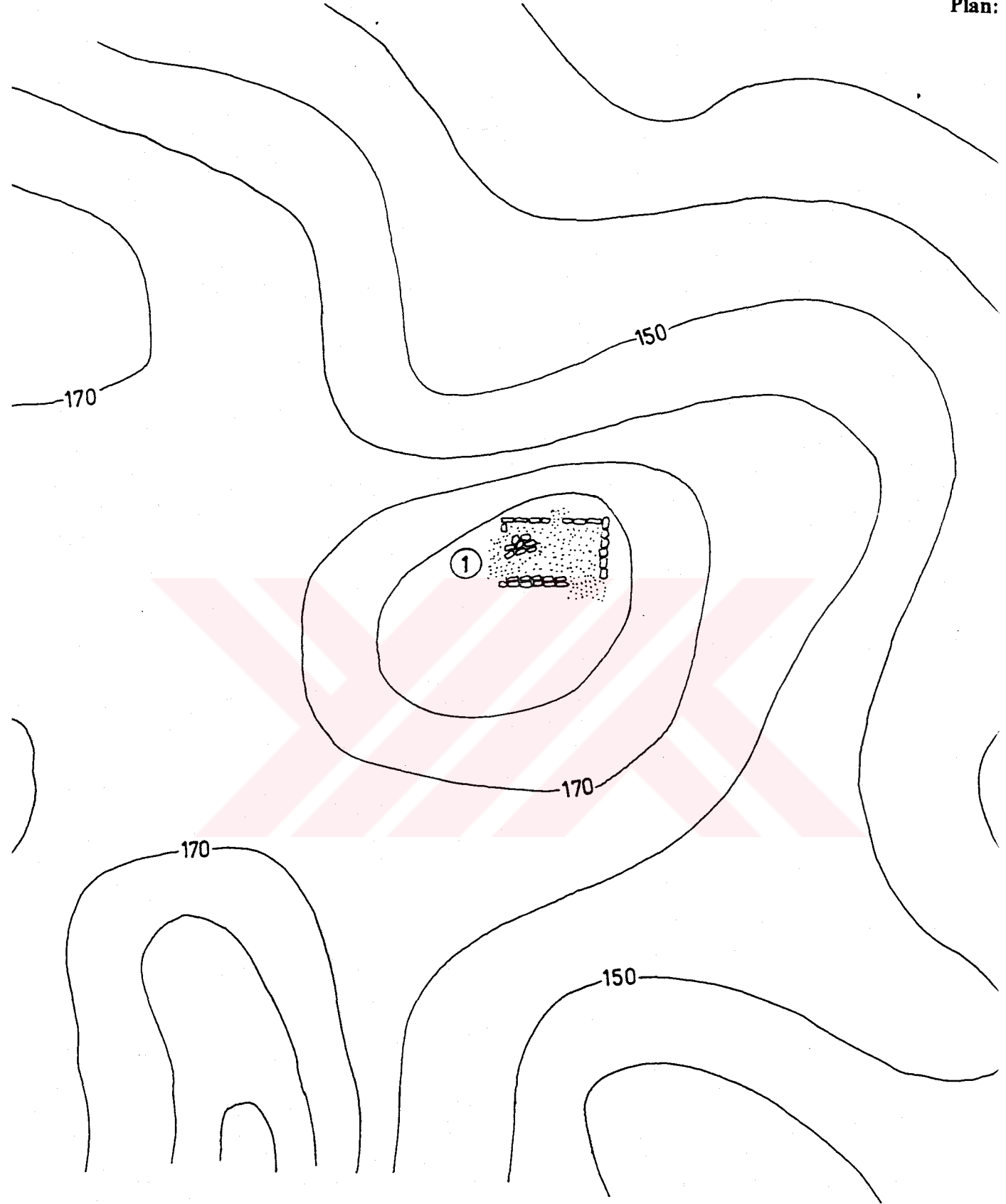

Çetibeli Asar Tepe
Kale

Plan:

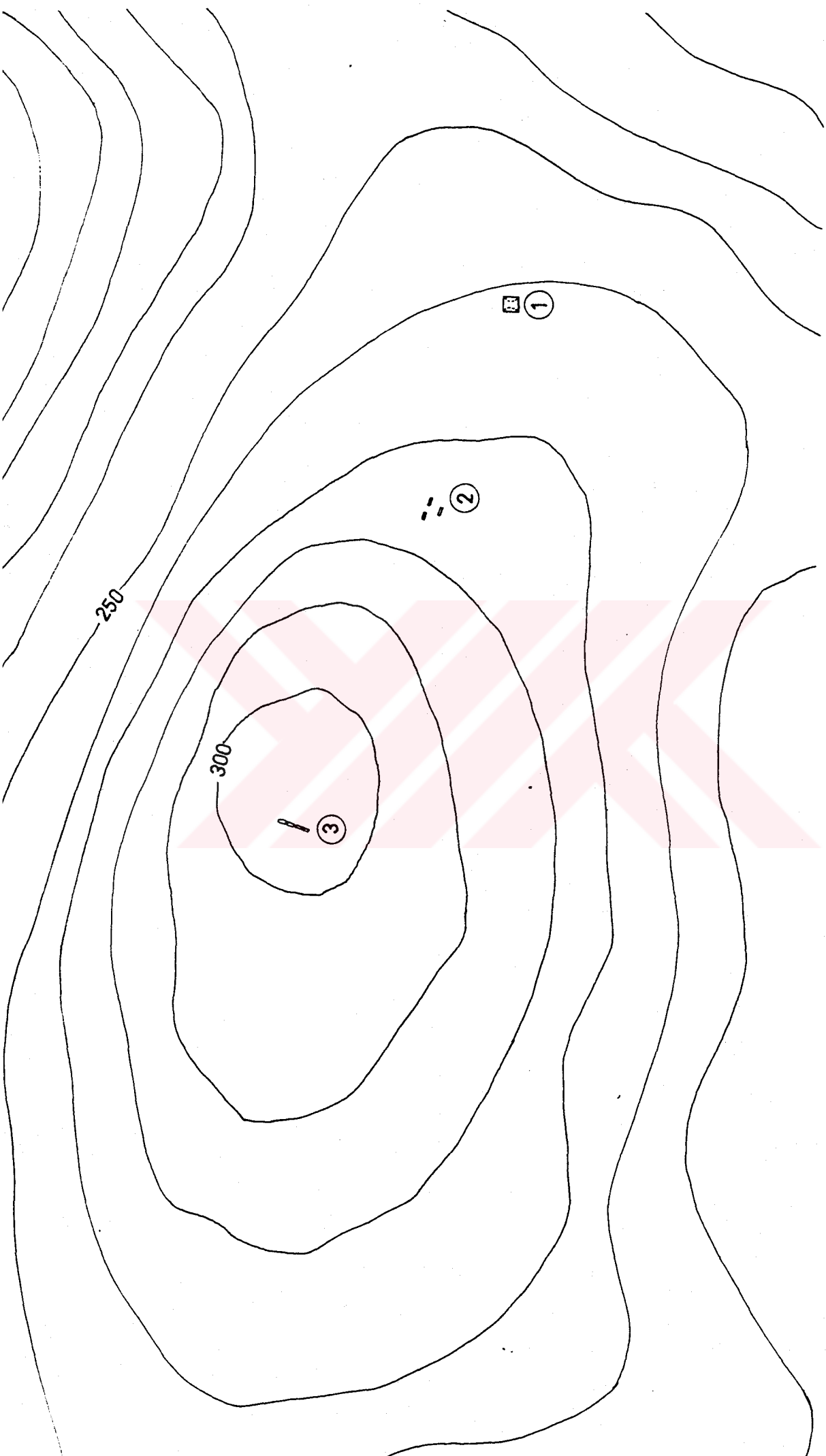
Duran Çiftlik Kale Tepe
1-Kule

Plan:

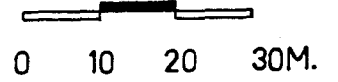
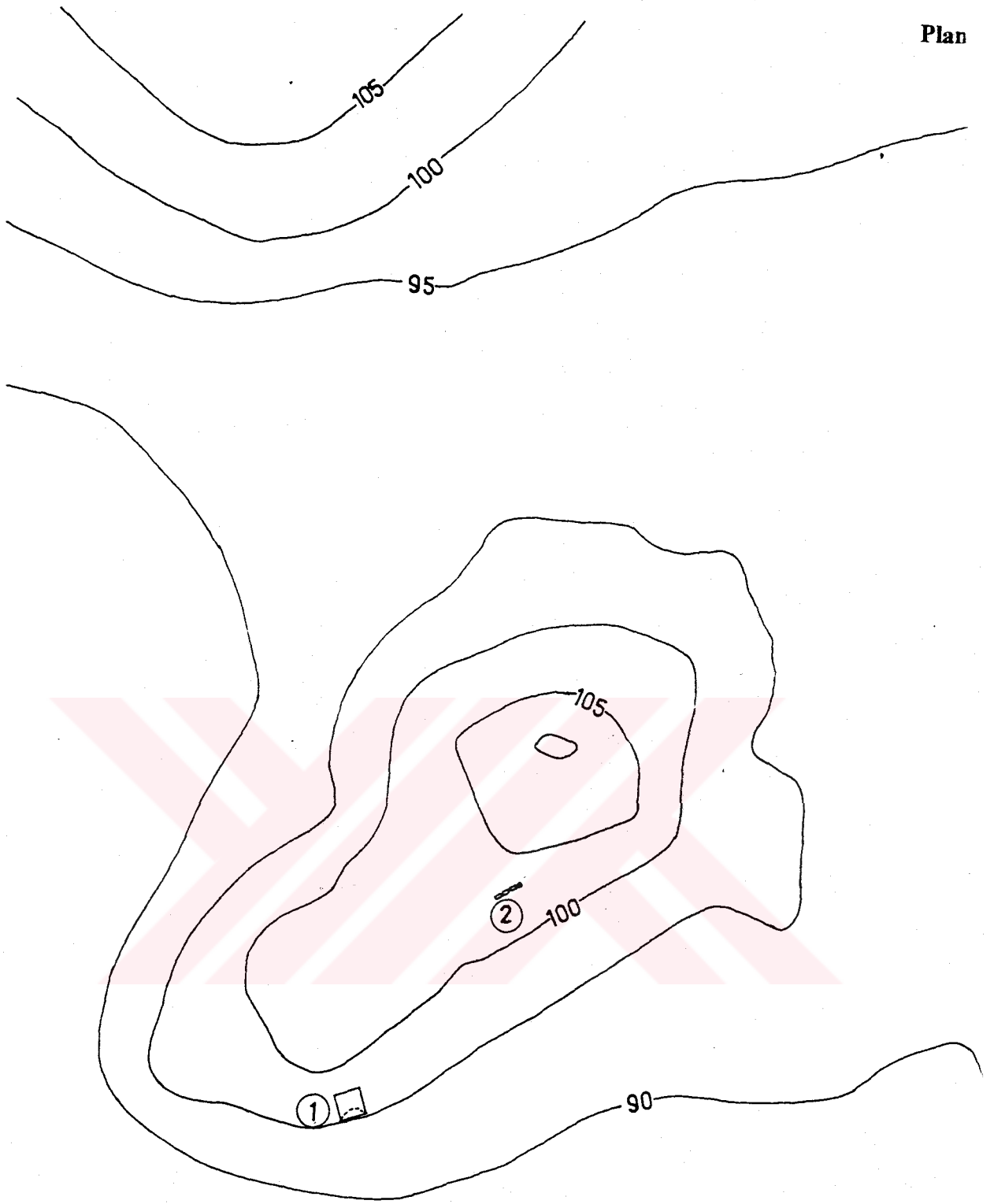
0 15 30 45M.

- Kızılyaka Asar Tepe**
1-Tonozlu oda mezar
2-Sandık mezar alanı
3-Duvar kalıntısı

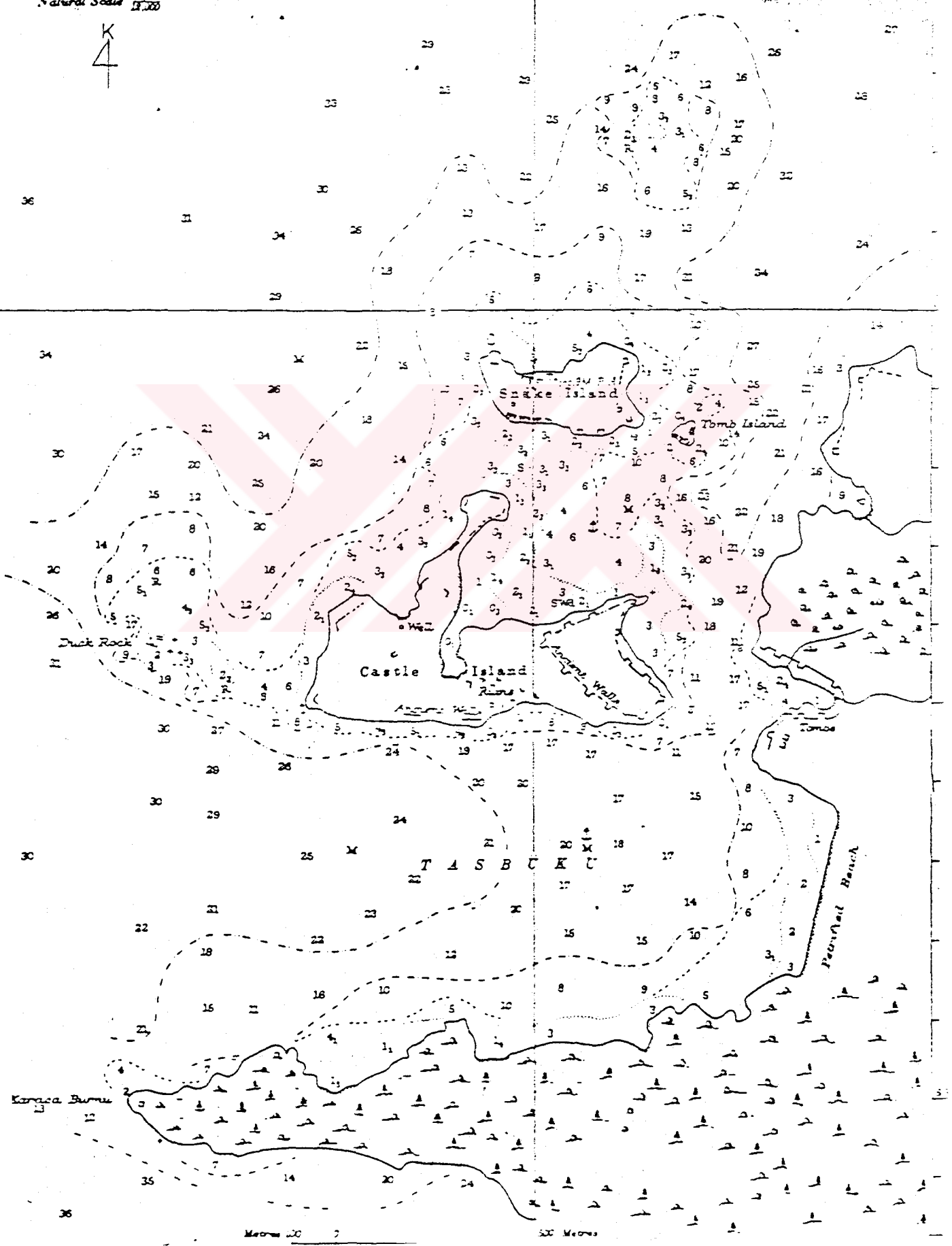

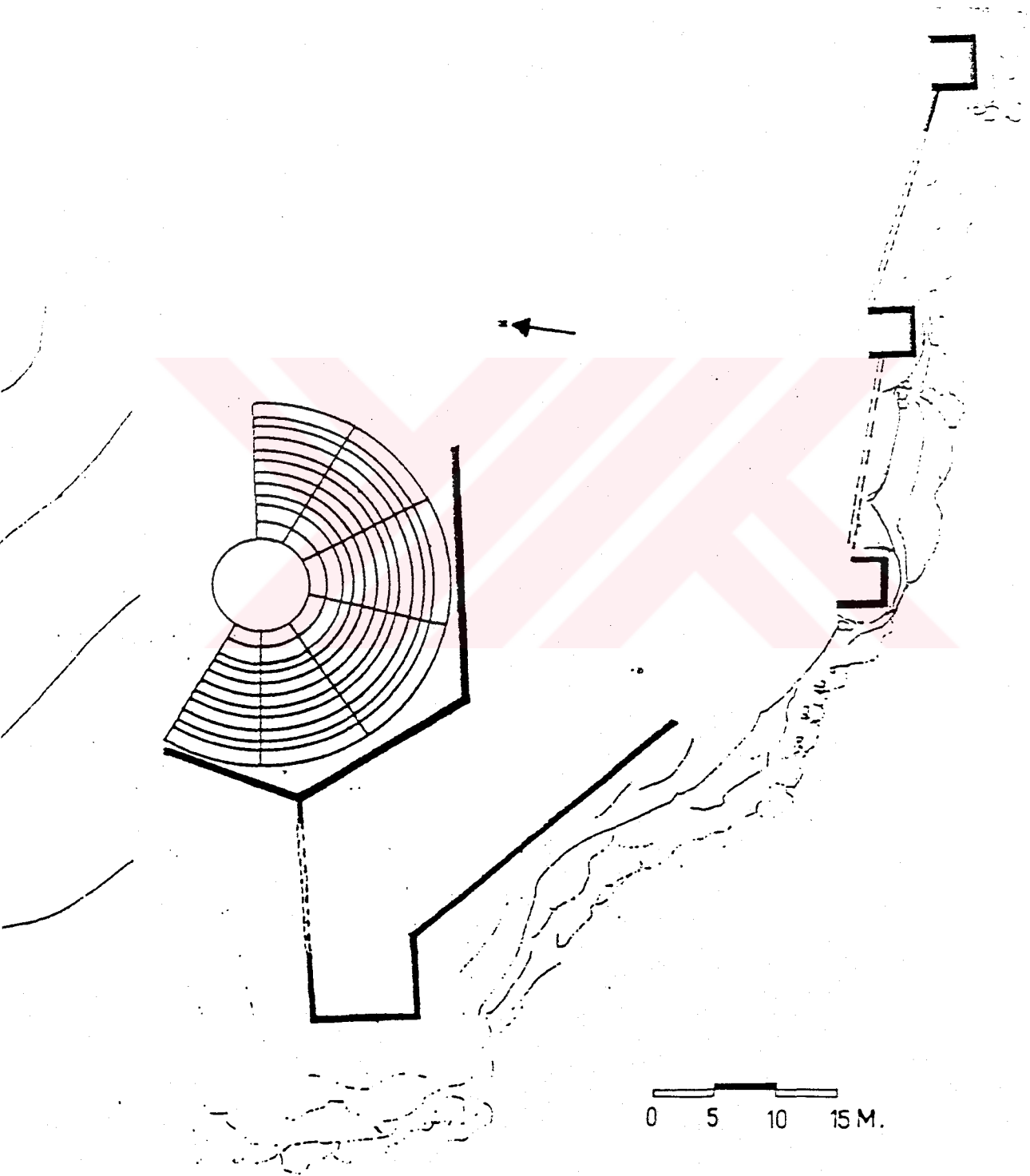

Kızılyaka Kurşuncuk Tepe
1-Tonozlu oda mezar
2-Duvar kalıntısı

Chart Surveyed by Comd^r B. B. ...
H.M.S. Magpie, 1838.
With corrections to 1960.
Var. 2° 10' E. (1964) inc. tab. J. ann. 9
Natural Scale 1:1000

Kedreai Tiyatro ve Sur Duvarı

ARAZİDE MEVCUT MEZAR KALINTILARI ve "BÜYÜK ÇAMLAR"

Harabe MEZAR KALINTILARI

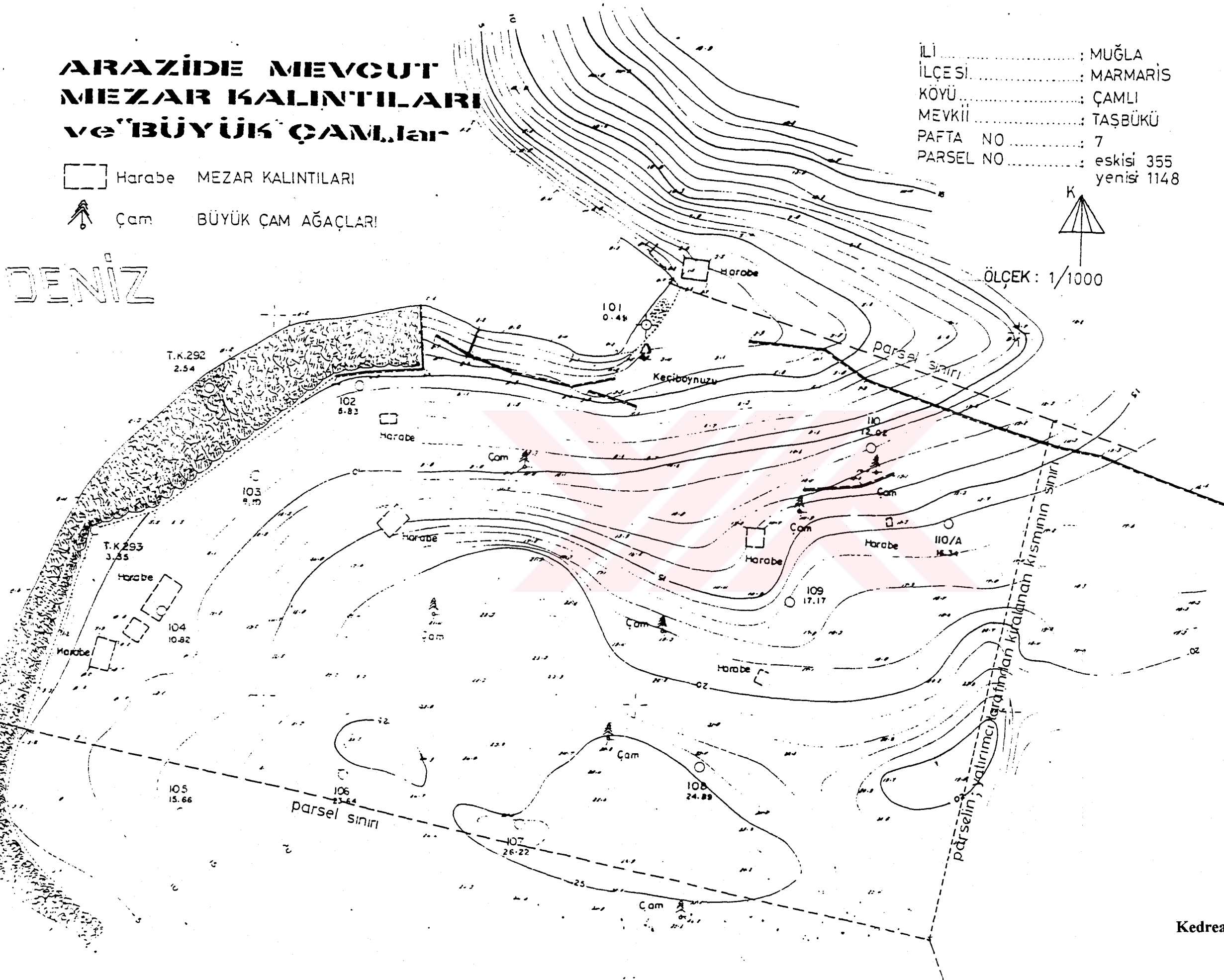
Çam BÜYÜK ÇAM AĞAÇLARI

İLİ ..... : MUĞLA
İLÇESİ ..... : MARMARİS
KÖYÜ ..... : ÇAMLI
MEVKİİ ..... : TAŞBÜKÜ
PAFTA NO ..... : 7
PARSEL NO ..... : eskisi 355
yenisi 1148

ÖLÇEK : 1/1000

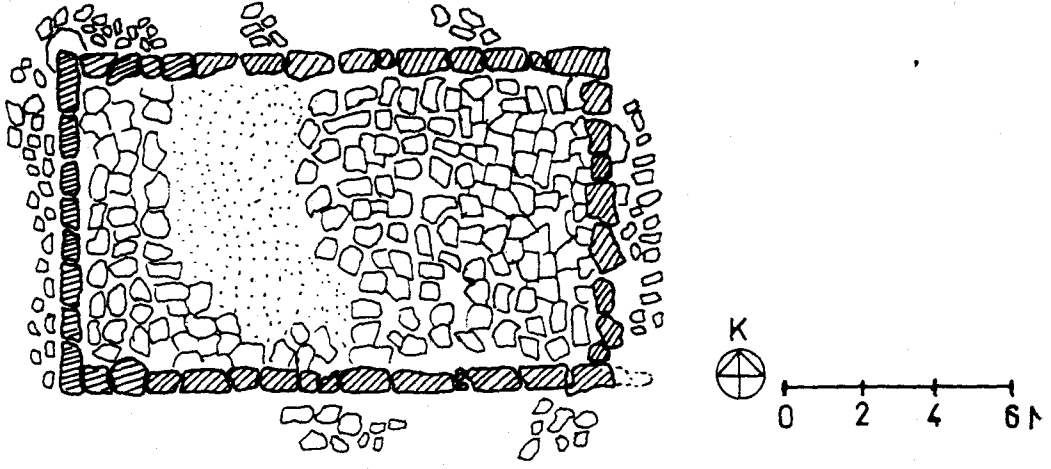
DENİZ

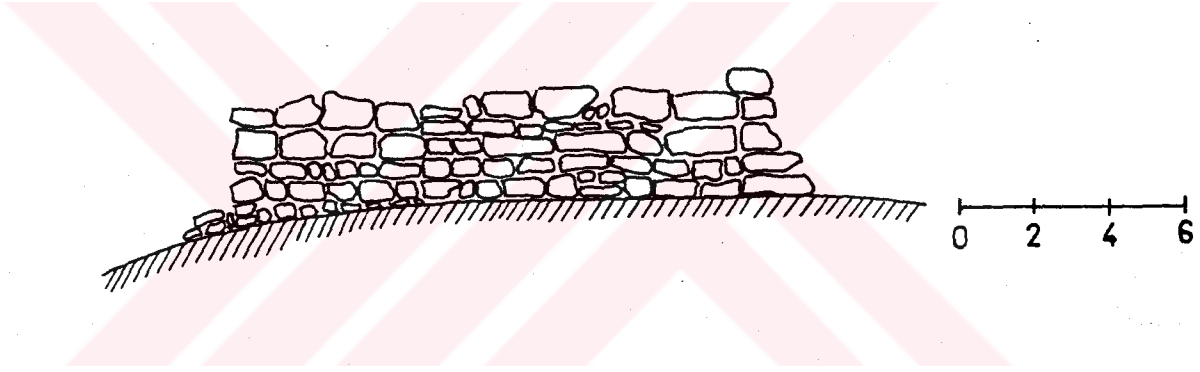
Kedrai Nekropol Alanı Kalıntılar

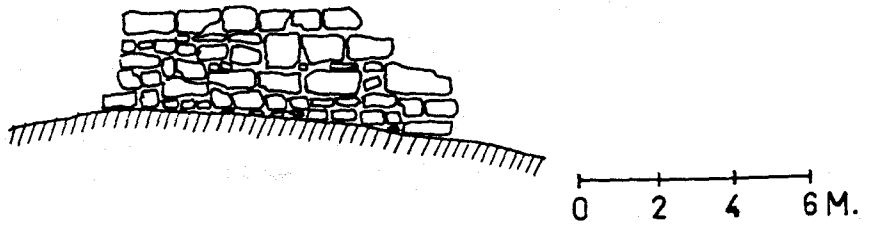
ÇİZİMLER

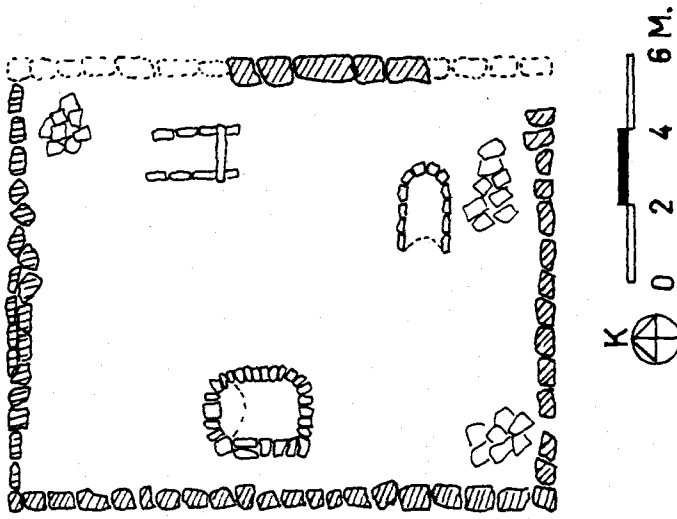
a-Kezbel Kule Planı

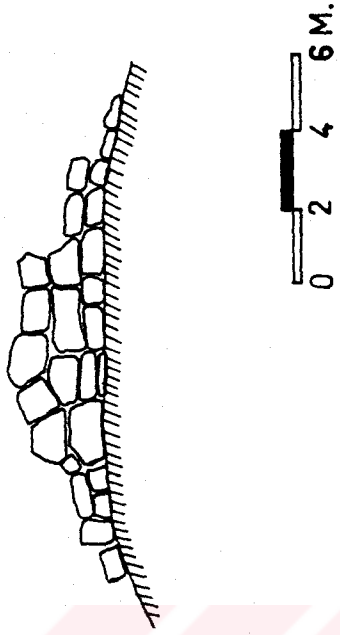
b-Kezbel Kule Güney Cephe Görünüşü

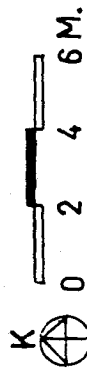
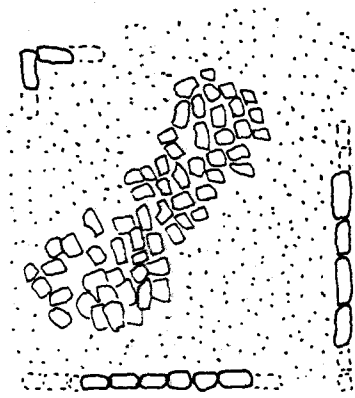
c-Kezbel Kule Batı Cephe Görünüşü

a-Kızılbaş Kule Planı

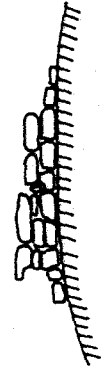
b-Kızılbaş Kule Doğu Cephe Görünüşü

a-Yankale Kule Planı

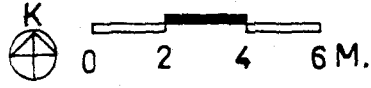
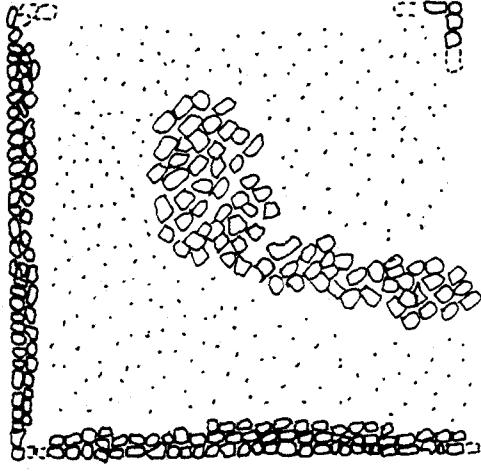
b-Yankale Kule Batı Cephe Görünüşü

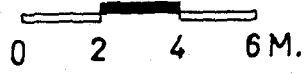
c-Yankale Kule Güney Cephe Görünüşü

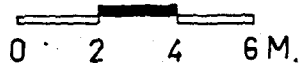
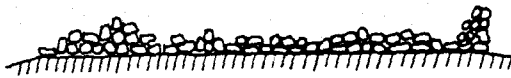

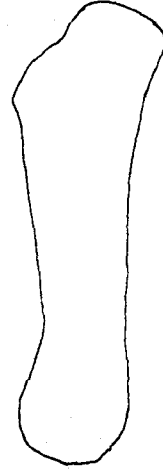
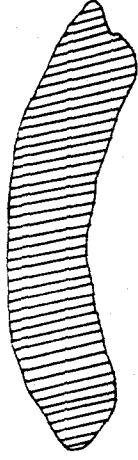
a-Ören T. Kule Planı

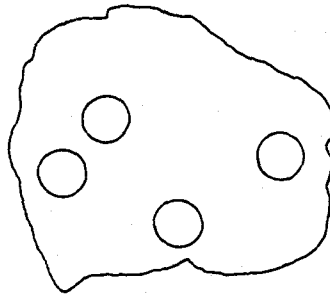
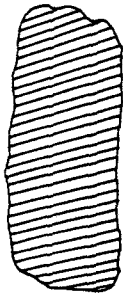
b-Ören T. Kule Güney Cephe Görünüşü

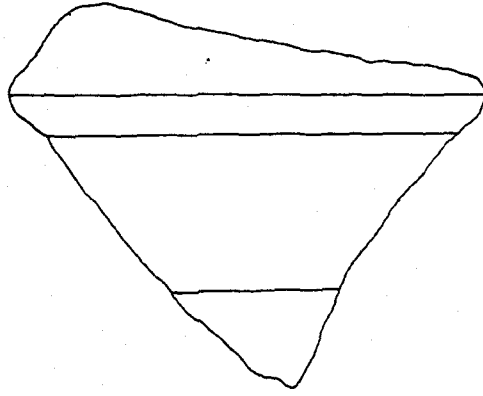
c-Ören T. Kule Batı Cephe Görünüşü

a-Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntu, Kat.1

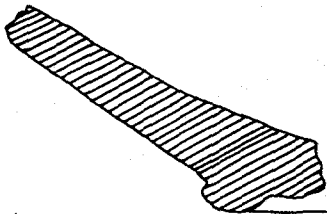
b-Çamlı-Yanikkale Tepe'den Seramik Buluntu, Kat.2

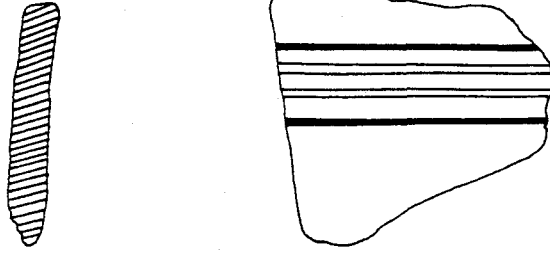
a-Kat.3

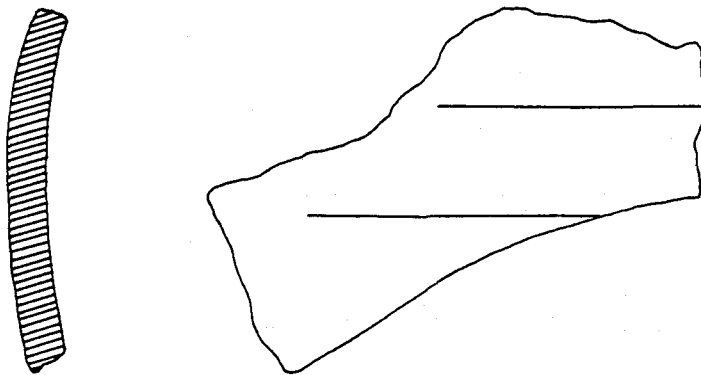
b-Kat.4

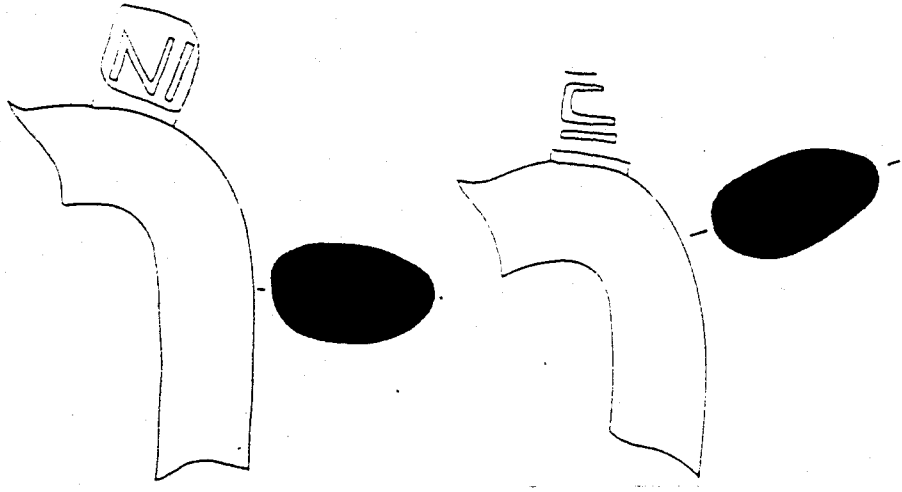
c-Kat.5

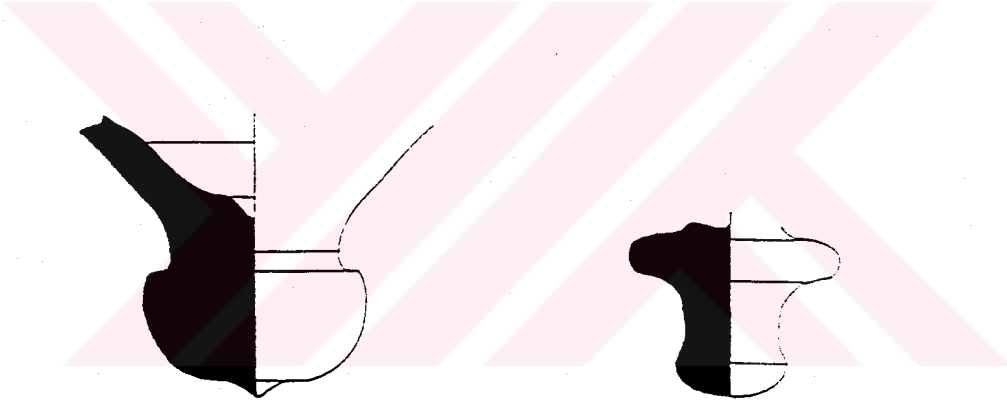
a-Kat.6

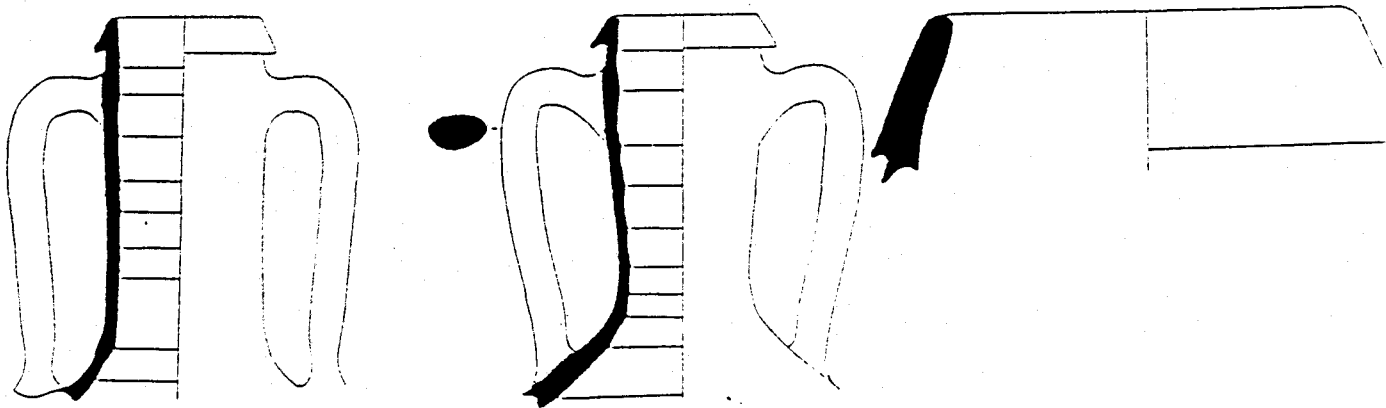
b-Kat.7

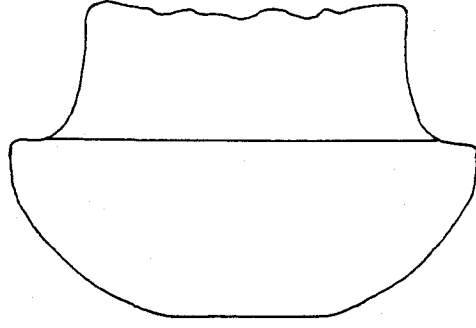
a-Çamli-Amphora Kulpları

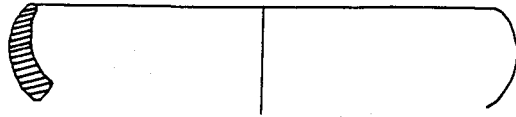
b-Çamli-Amphora Dipleri

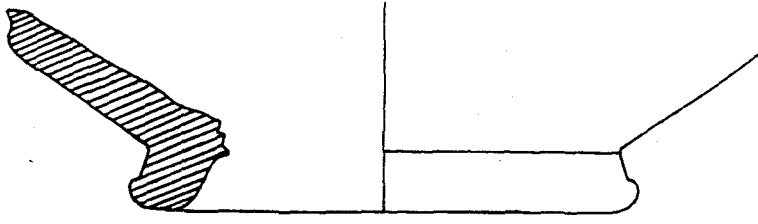
c-Çamli-Amphora Ağız Kenarları

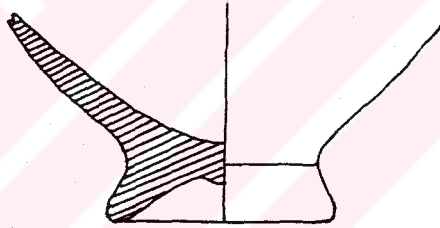
a-Kat.8

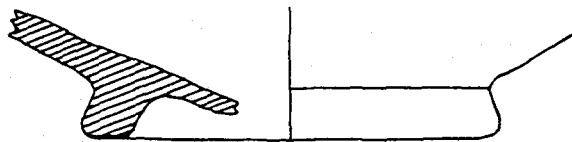
b-Kat.9

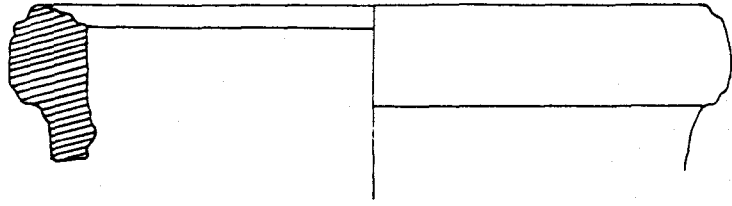
a-Kat.10

b-Kat.11

c-Kat.12

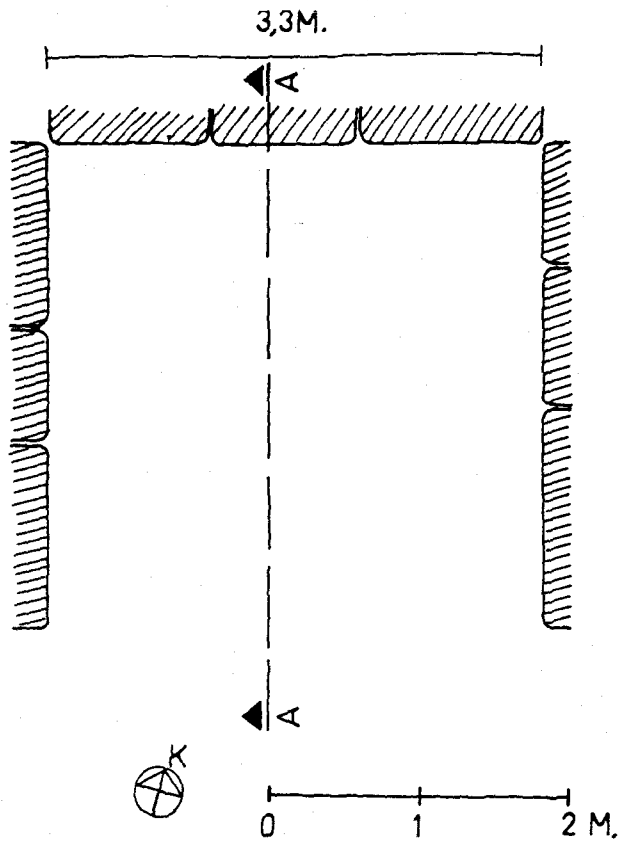

a-Kat.13

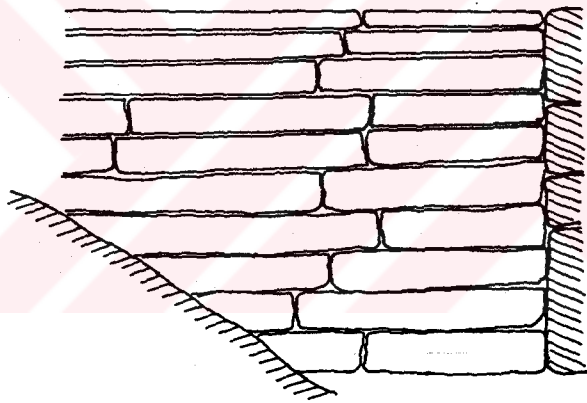

b-Kat.14

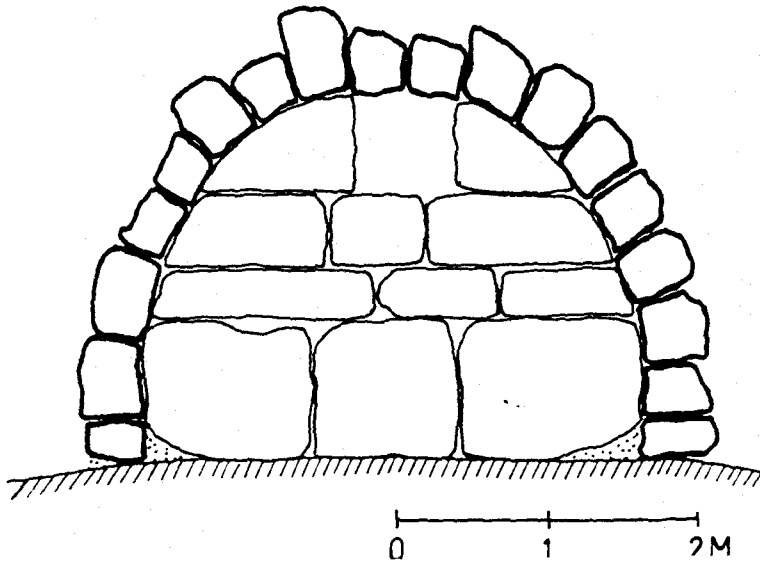

a-Kızılyaka Kurşuncuk T. Oda Mezar Planı

A-A KESİTİ

b-Kızılyaka Kurşuncuk T. Oda Mezar Kesiti

LEVHALAR

a- Çamlı Kezbel Kule genel görünüş

b- Çamlı Kezbel Kule kuzey-batı görünüş

a- Çamlı Kezbel Kule batı duvarı

b- Çamlı Kezbel Kule doğu duvarı

a- Çamlı Kezbel Kule kuzey duvarı

b- Çamlı Kezbel Kule güney duvarı

a- Kızılbaşı Kule'den Kedreai' ye bakış

b- Kızılbaşı Kule'den Gelibolu Koyu'na bakış

a- Kızılbaşı Kule, doğu duvarı

b- Kızılbaşı Kule, nişindeki iç mekan

a- Kızılbaşı Kule, batı duvarı

b- Kızılbaşı Kule, batıdaki iç mekan detayı

Kızılbaşı Kule güney bölümü

a- Kızılbaşı Kule, güneydeki iç mekan

b- Kızılbaşı Kule doğu bölümü

Çamlı Yanıkkale Tepe, kuzey cephesi

a- Çamlı Yanikkale Kule batı duvarı

b- Çamlı Yanikkale Kule güney duvarı

Çamlı Yanıkale Kule'den Gelibolu Vadisi'ne bakış

a- Çamlı Ören Tepe, Kule batı duvarı

b- Çamlı Ören Tepe, Kule güney duvarı

a- Çamlı Ören Tepe, Kule duvar detayı

b- Çamlı Ören Tepe, Kule yüzeyindeki seramik buluntular

a- Çamlı Sandal Tepe, Kule batı duvarı

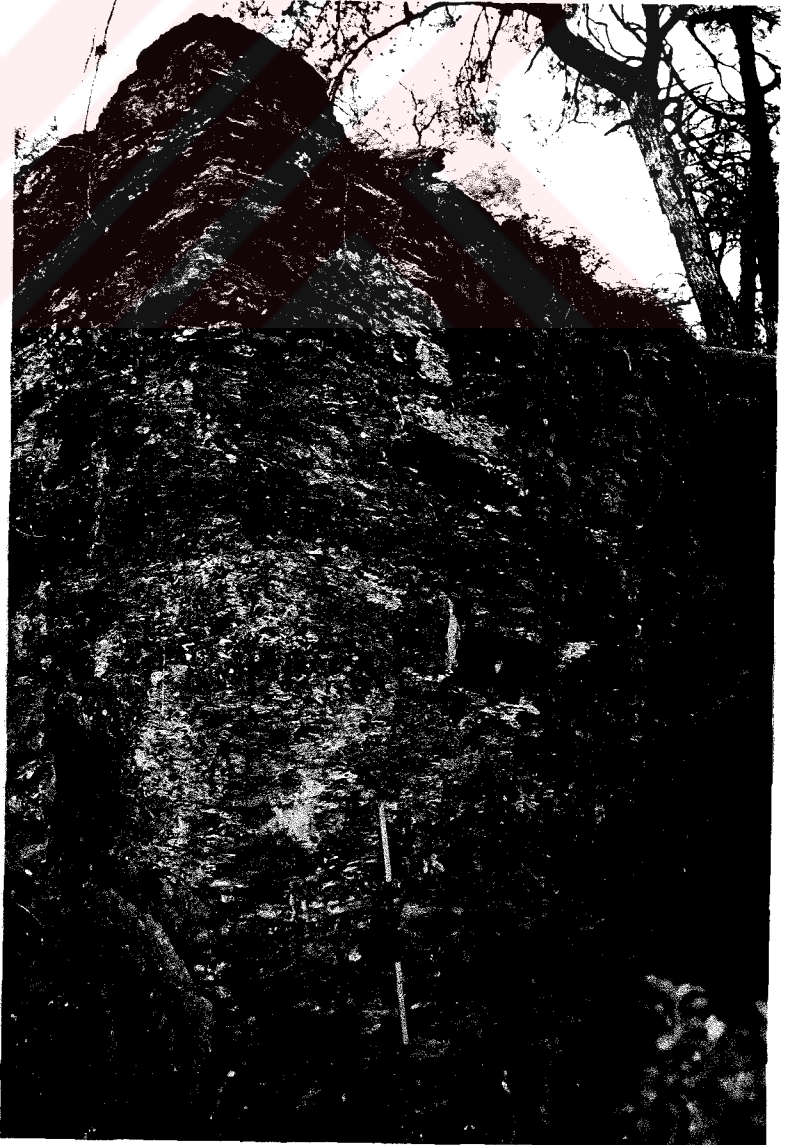

b- Çamlı Sandal Tepe, Kule doğu duvarı ve giriş kapısı

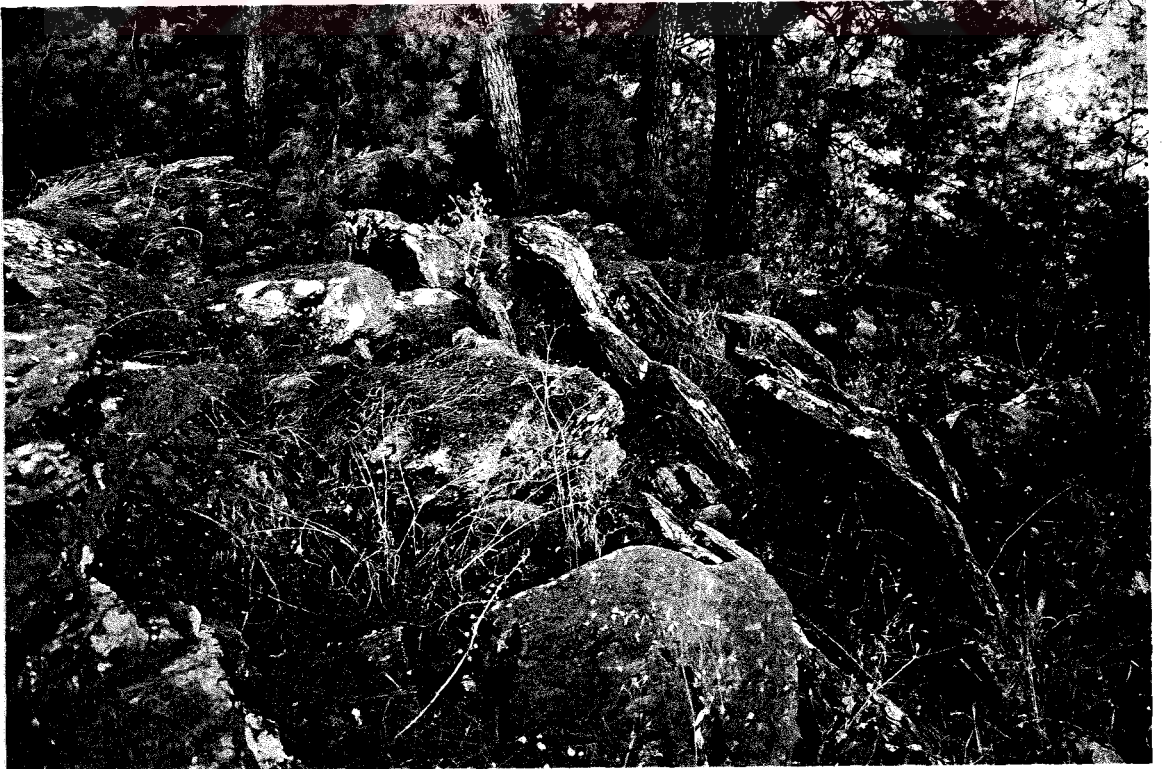
a- Çamlı Sandal Tepe, Kule kuzey duvarı

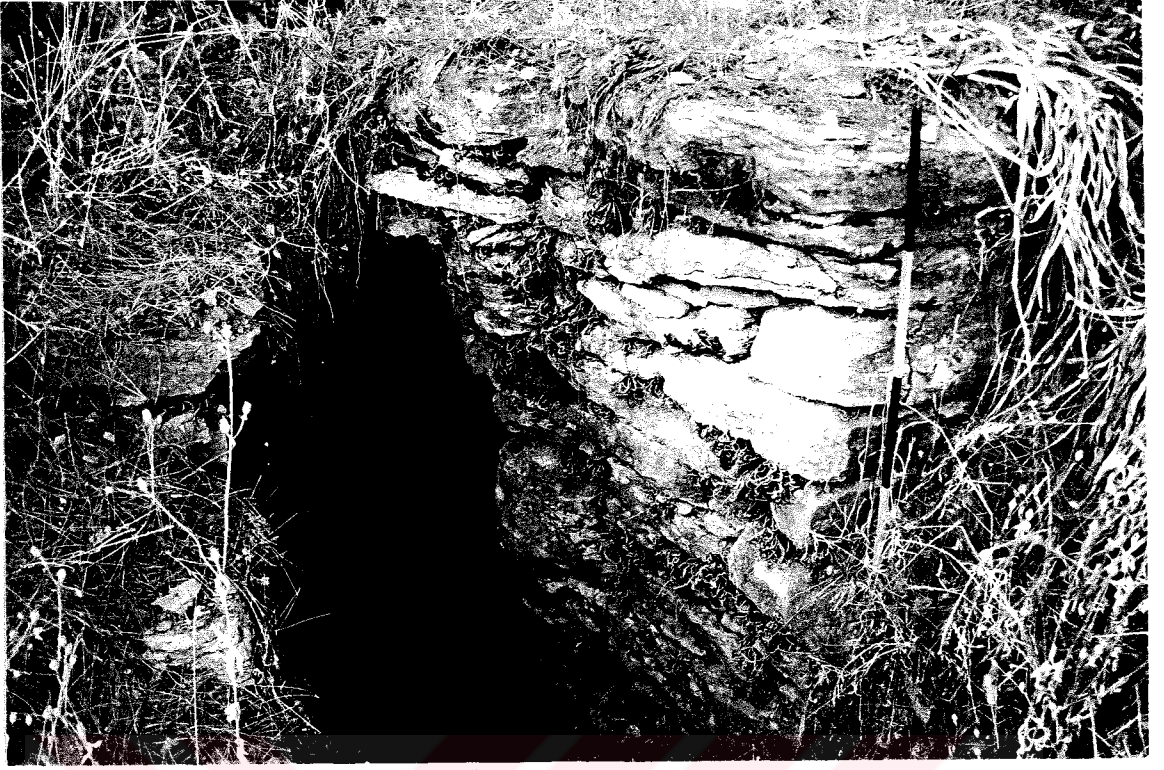
b- Çamlı Sandal Tepe, Kule güney duvarı

a- Çamlı Sandal Tepe'den Gelibolu Koyu'na bakış

b- Çamlı Sandal Tepe, Kule üst yüzeyindeki yıkıntı taşlar

a- Çamlı Sandal Tepe, Kule iç mekan batı bölümü

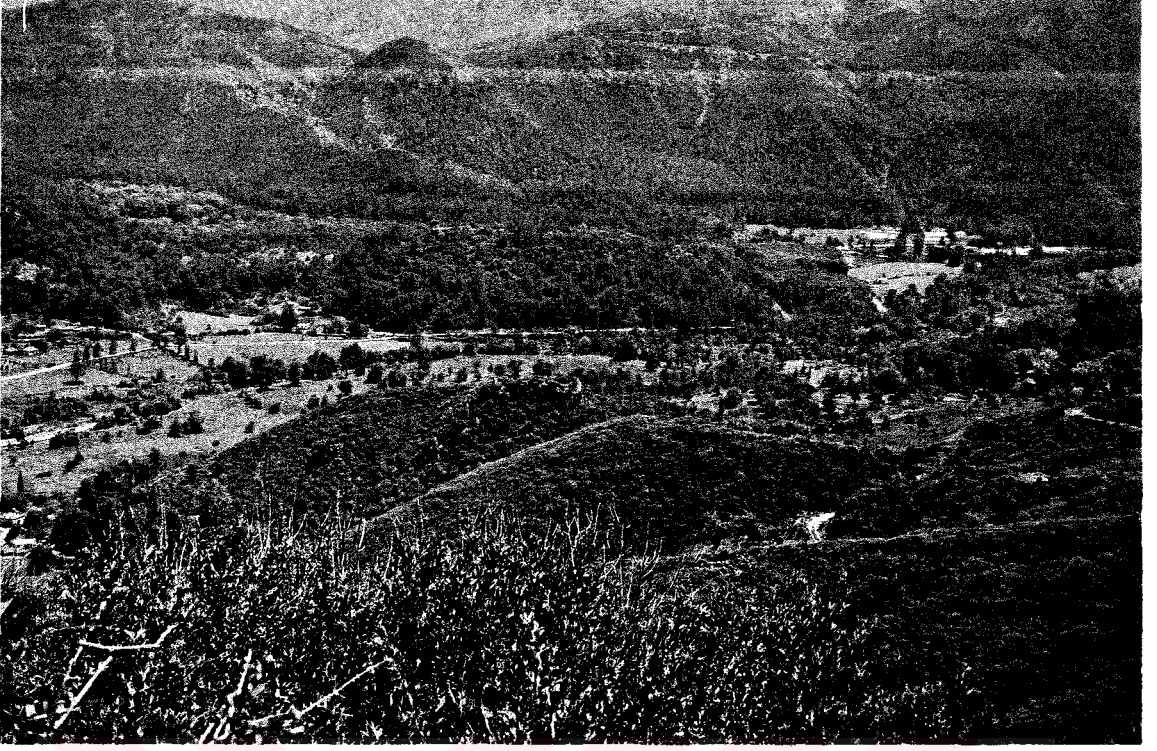
b- Çamlı Sandal Tepe, Kule iç mekanda doğu girişi

a- Camlı Kale kuzey-batı cephesi

b- Camlı Kale güney-batı cephesi

a- Çamlı Kale kuzey-batı cepheden genel görünüm

b- Çamlı Kale güney-doğu cephesi

Çetibeli Kalesi doğuda yer alan dış sur duvarı

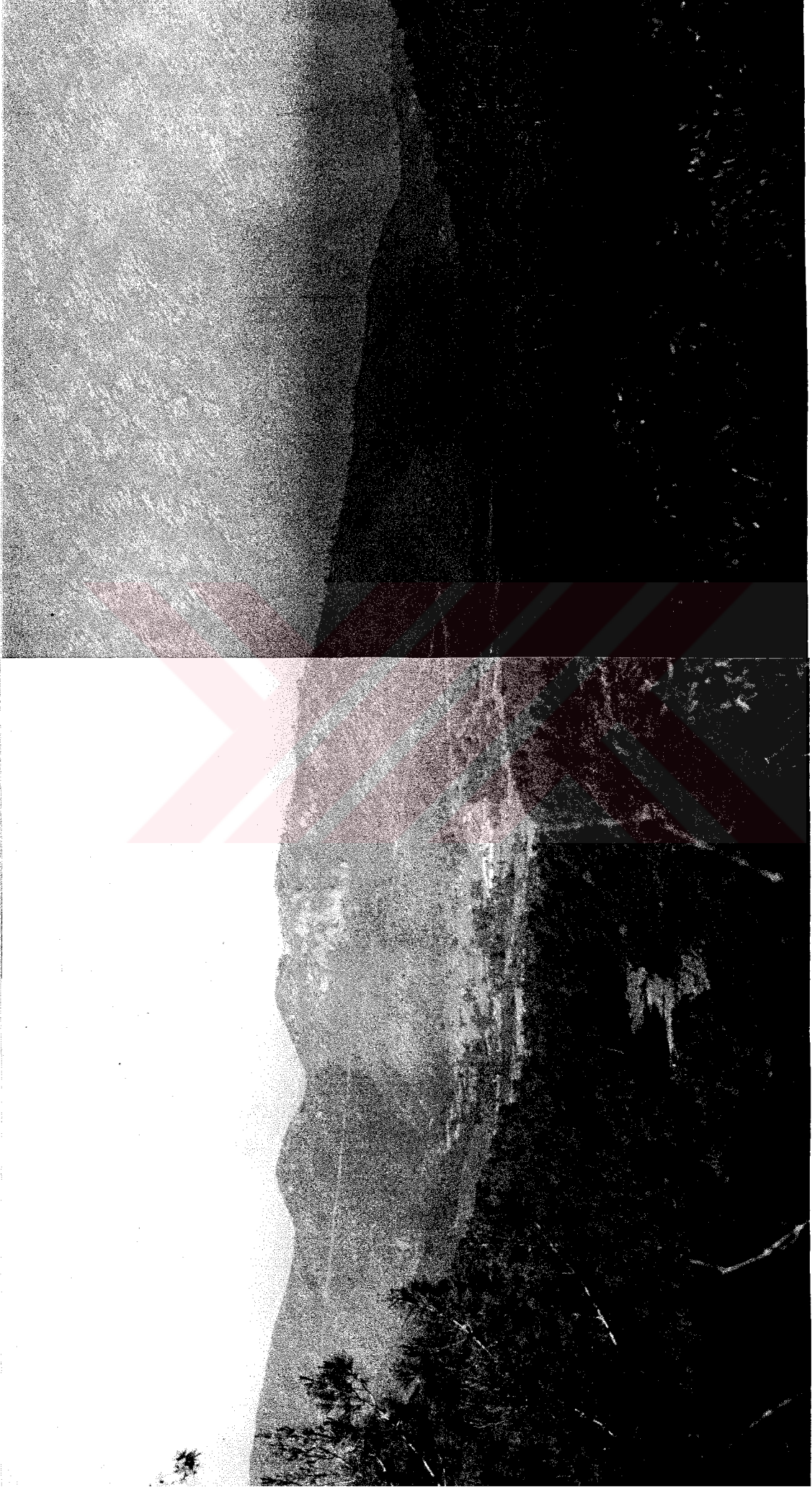

Copyright © 1950 by the American Museum of Natural History

Çetibeli Kalesi doğuda yer alan duvar detayı

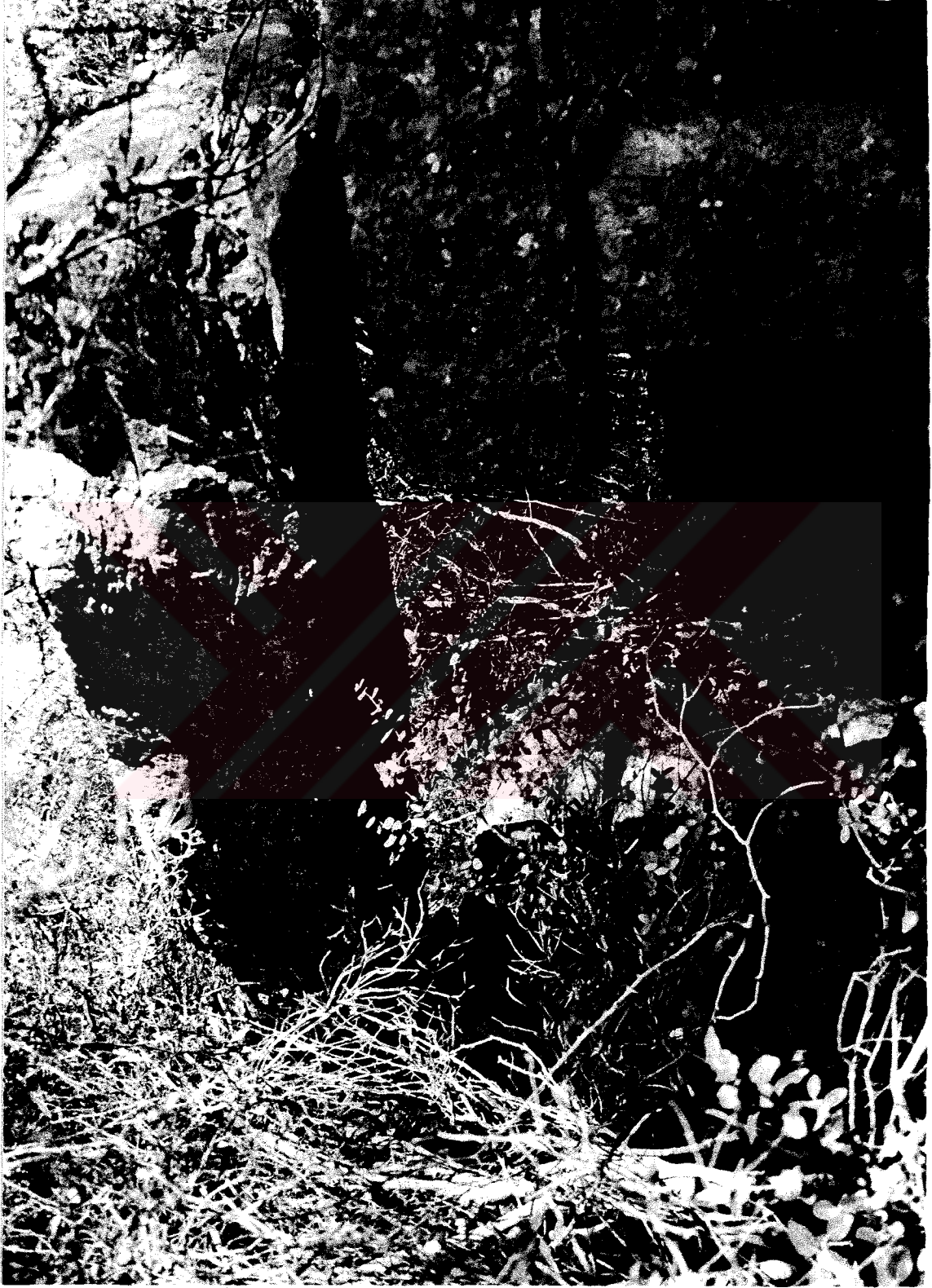

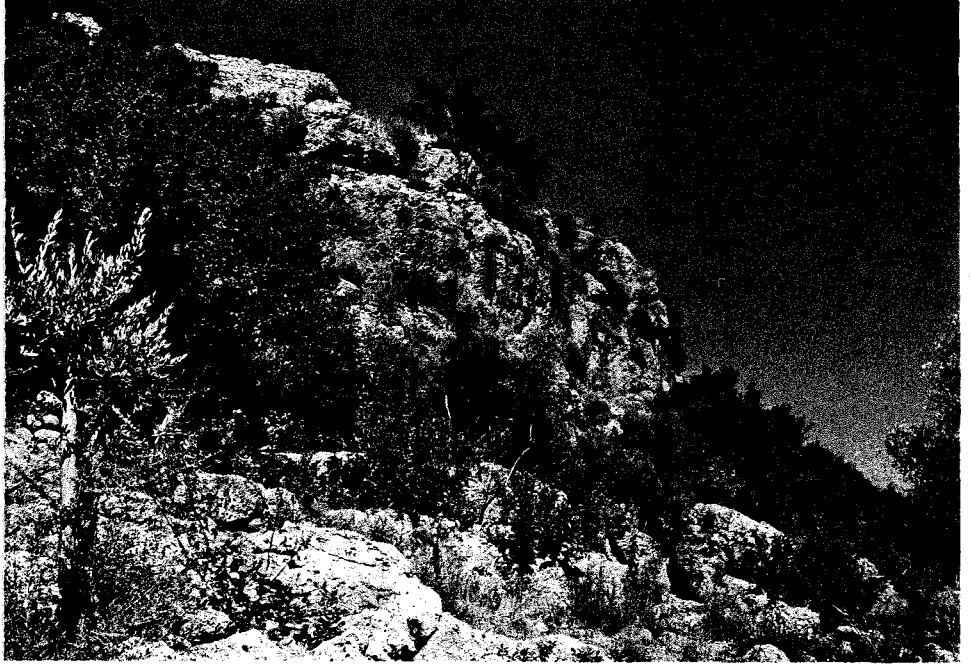
Çetibeli Kalesi'nden Çamlı-Gelibolu Vadisine bakış

Çetibeli Kalesi güney duvarı örgüsü mazgal aralığı

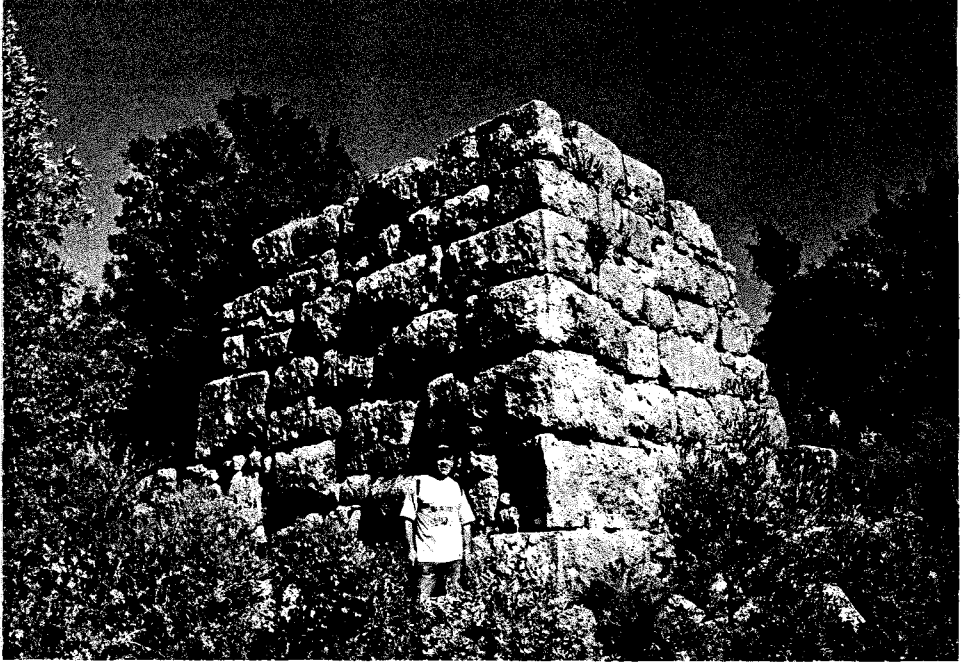
Çetibeli Kalesi doğu cephesinde yer alan kapı

a- Çetibeli Kızılasar Tepe güney yamacı

b- Çetibeli Kızılasar Kalesi güney sur duvarı

a- Çetibeli Kızılasar Kalesi kuzey-batı sur duvarı

b- Çetibeli Kızılasar Tepe güney-batı yamaçtaki kesme blok taş kalıntıları

a- Çetibeli Kızılasar Kalesi doğu sur duvarı

b- Çetibeli Kızılasar Kalesi içinde yer alan yapı kalıntısı

a- Çetibeli Kızılasar Kalesi güney sur duvarı iç kısım detayı

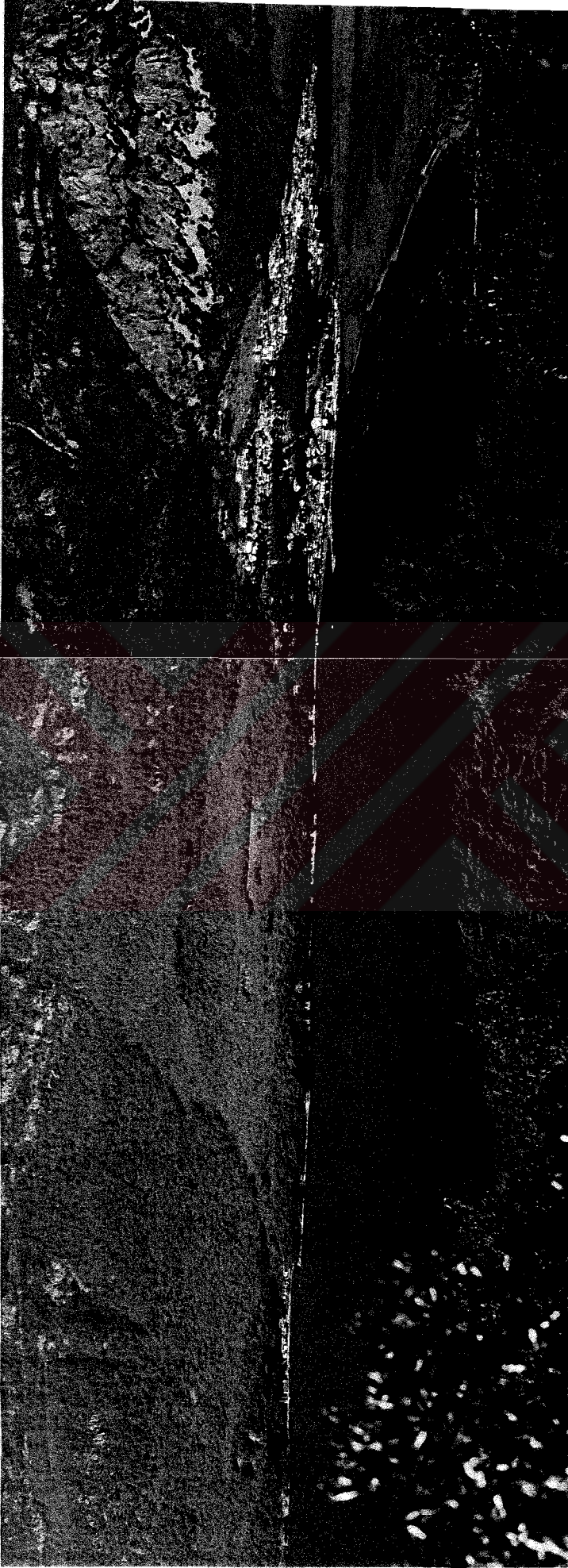

b- Çetibeli Kızılasar Kalesi batı sur duvarı

Çetibeli Kızlasar Kalesi güney dış sur duvarı

Çetibeli Kızılasar Kalesi'nden Idyma Kenti ve Gökova Körfezi'ne bakış

a- Duran Çiftlik Kulesi kuzey-doğu köşe, sur duvarı

b- Duran Çiftlik Kulesi kuzey sur duvarı

a- Duran Çiftlik Kulesi güney sur duvarı

b- Duran Çiftlik Kulesi doğu sur duvarı

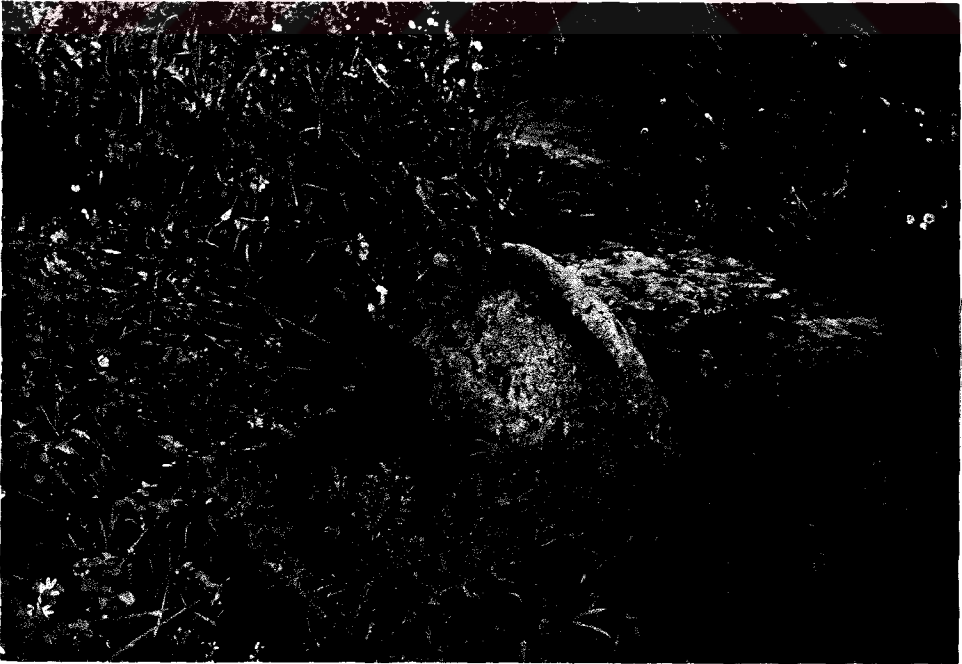
a- Duran Çiftlik, duvar kalıntısı

b- Duran Çiftlik, duvar kalıntısı

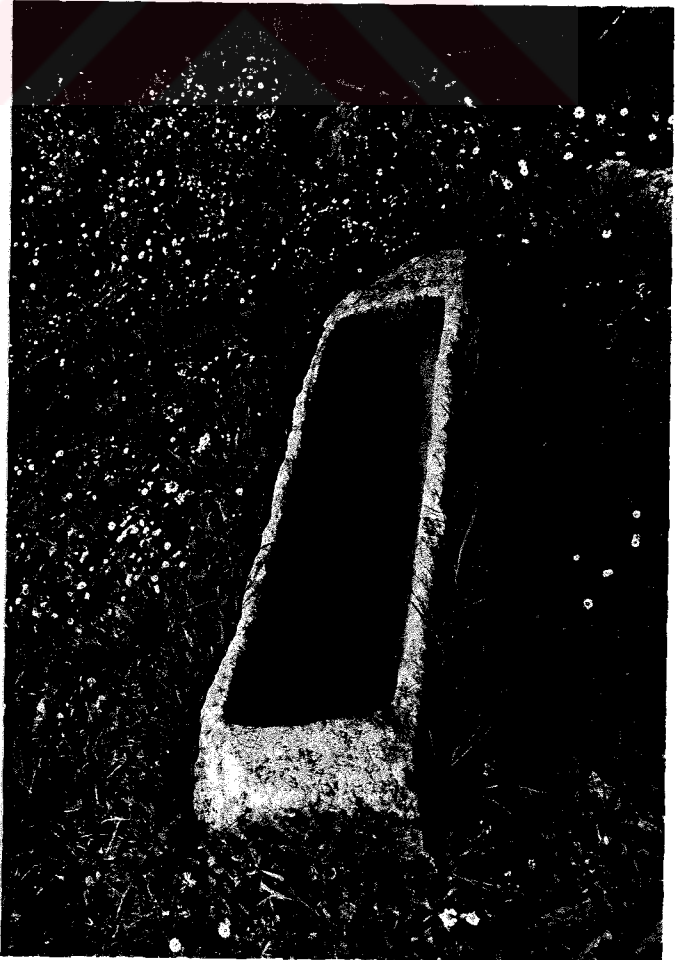
a- Duran iftlik, eski yapıda kullanılan ha işaretli taş

b- Duran iftlik, sunak parçası

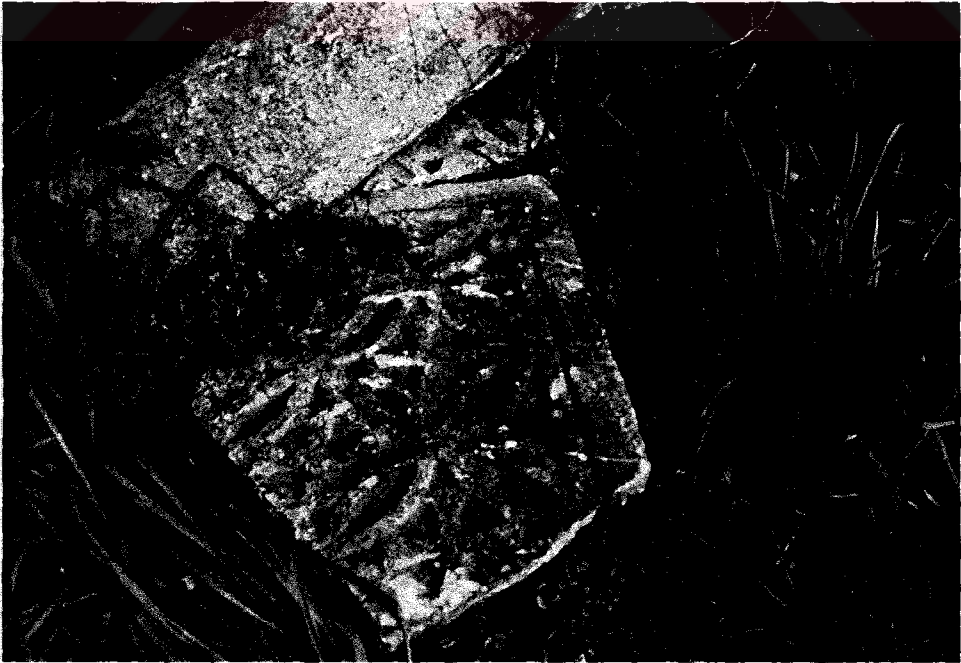
a- Duran iftlik, sandık mezar

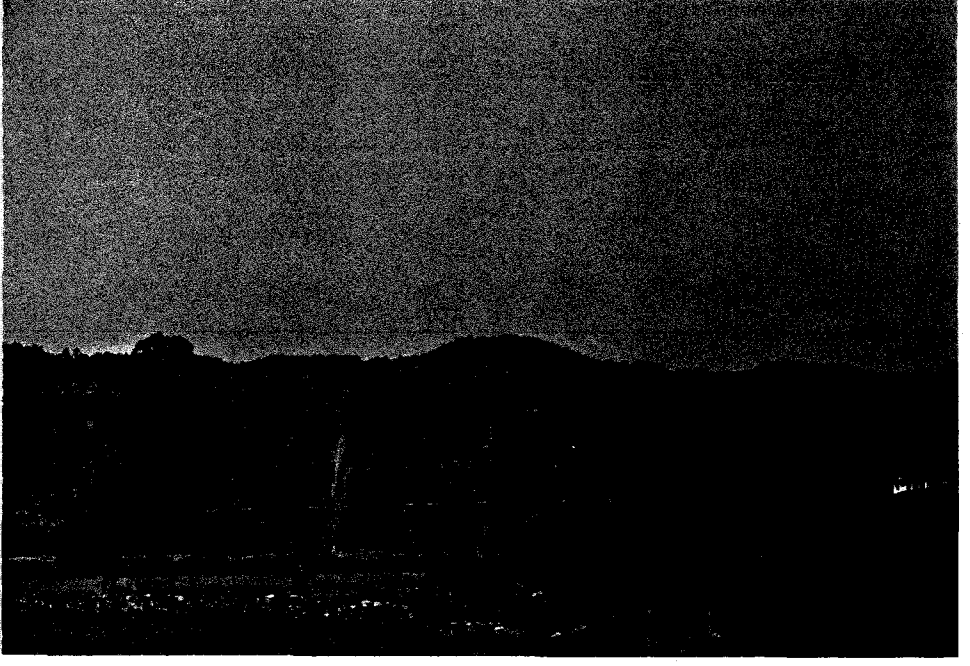
b- Duran Ciftlik. sandık mezar

a- Duran iftlik, mimari buluntular

b- Duran iftlik, mimari buluntular

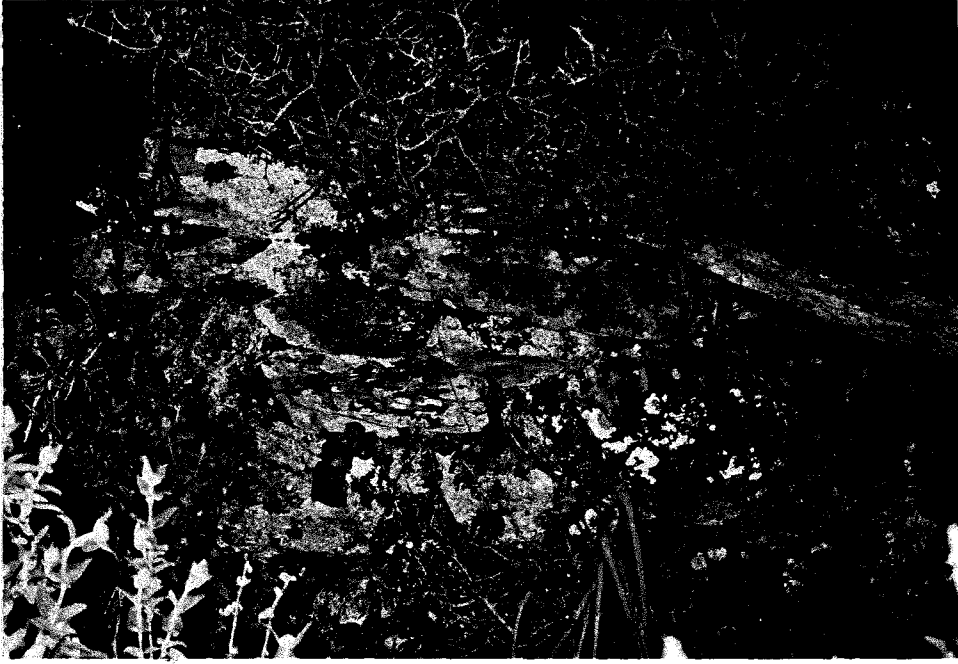

a- Kızılyaka Asar Tepe, güneyden genel görünüm

b- Kızılyaka Asar Tepe Akropol, güney alt yamacından

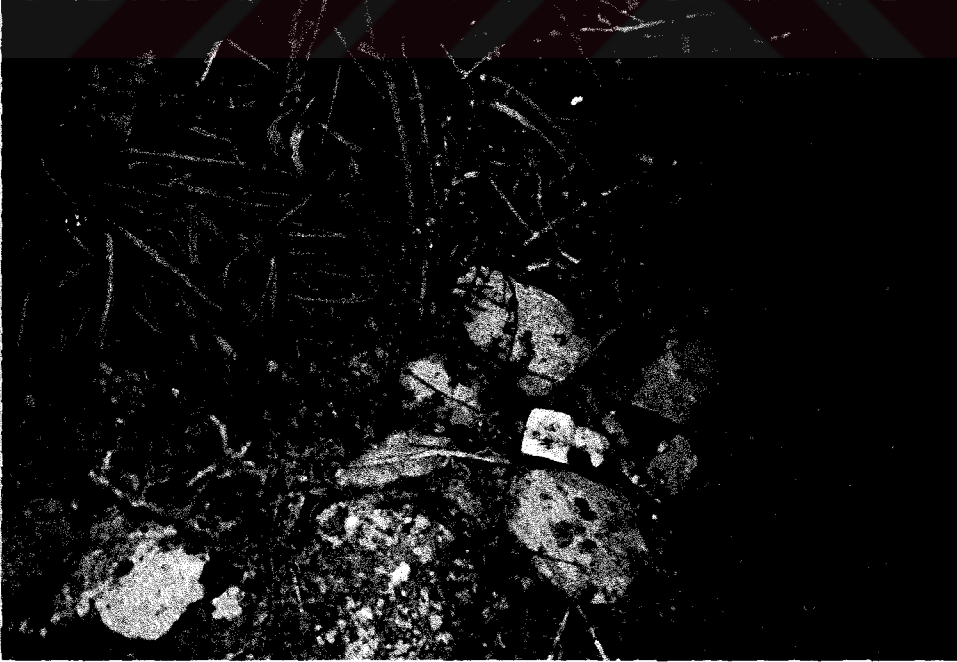
a- Kızılyaka Asar Tepe, zirvede yer alan duvar kalıntısı

b- Kızılyaka Asar Tepe doğusunda sandık mezar

a- Kızılyaka Asar Tepe, zirvede yer alan yıkıntı ve seramik buluntular

b- Kızılyaka Asar Tepe, zirvede kartal protomlu mermer adak

a- Kızılyaka Asar Tepe, Akropol doğusunda tonozlu oda mezar, kuzeyden

b- Kızılyaka Asar Tepe, Akropol doğusunda tonozlu oda mezar, cepheden

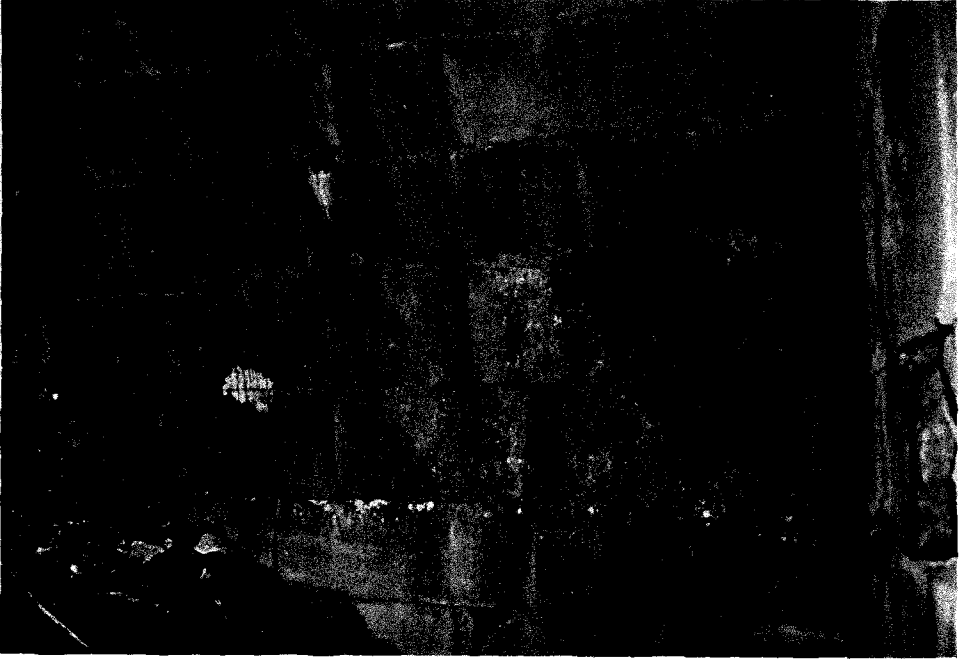
Kızılyaka Asar Tepe, Akropol doğusunda tonozlu oda mezarın içi, solda kline

a- Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar, cepheden

b- Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezarın içi

a- Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar, batı iç duvarı

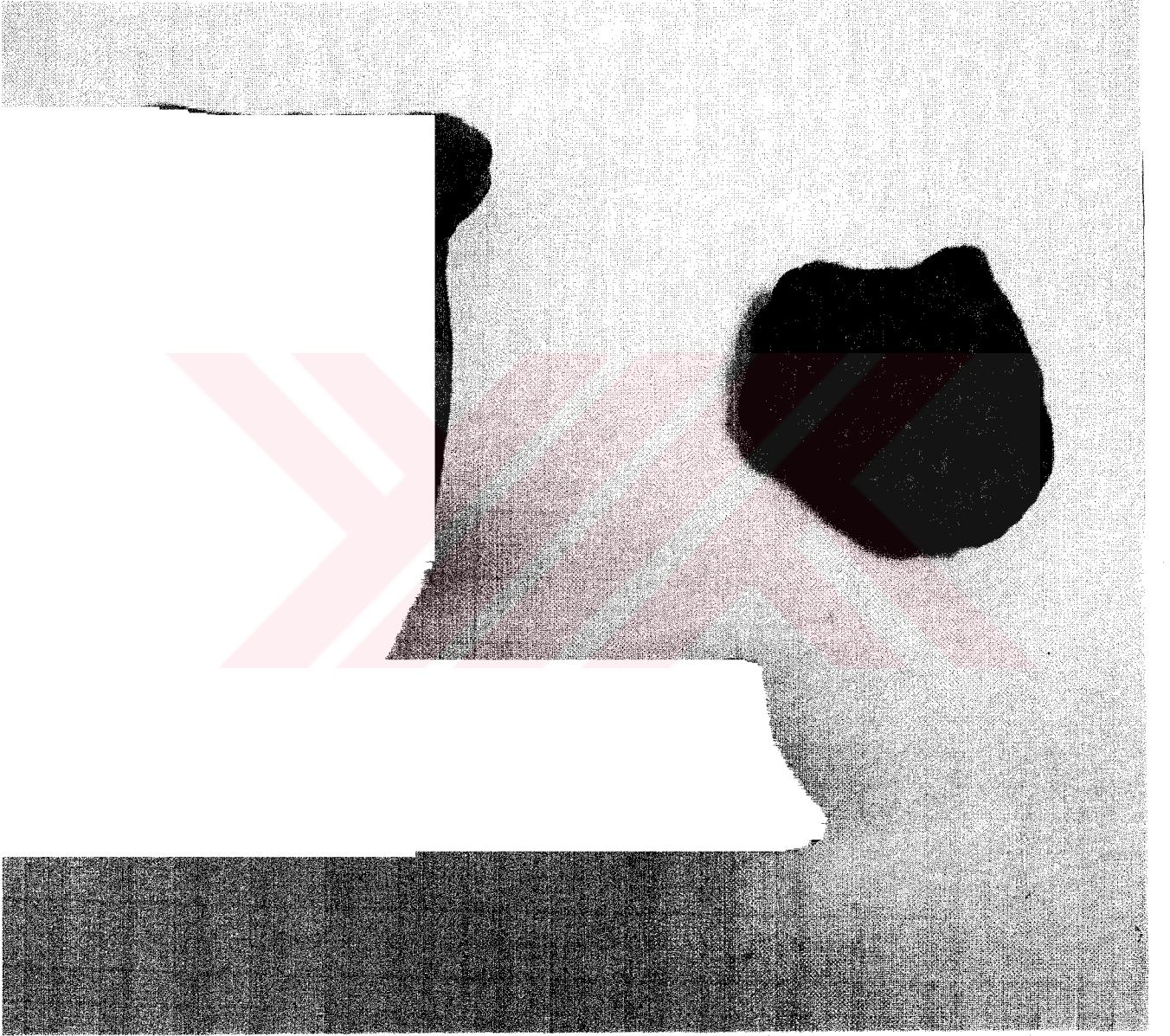
b- Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar, doğu iç duvarı

a- Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, duvar kalıntısı

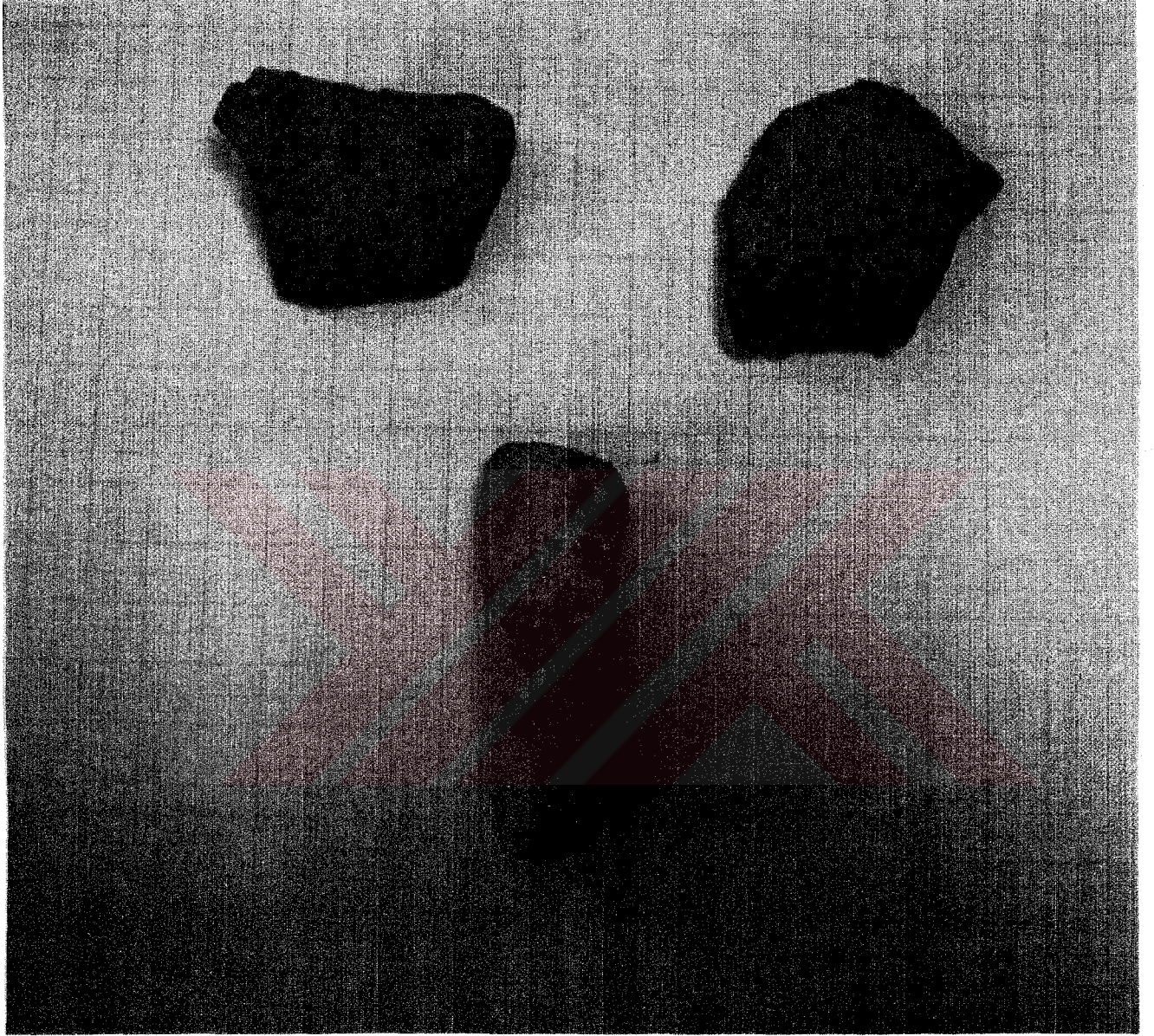

- Kızılyaka Kurşuncuk Tepe güneyinde, tonozlu oda mezar çevresinde, yüzeydeki seramik buluntular

Çamlı-Yanıkkale Tepe'den Seramik Buluntular

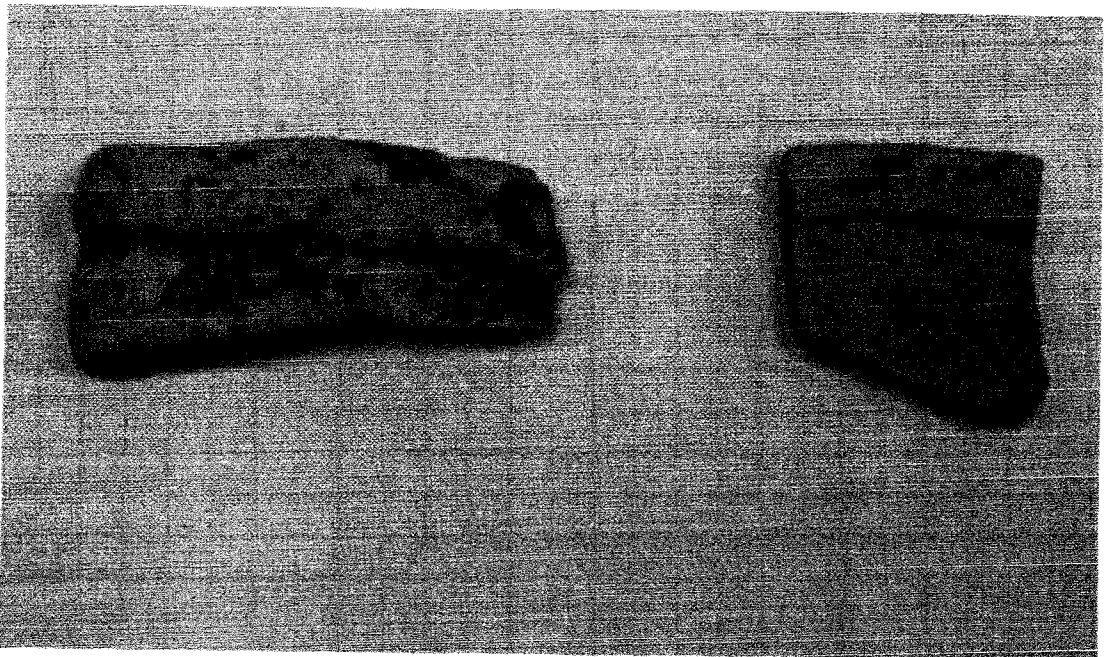

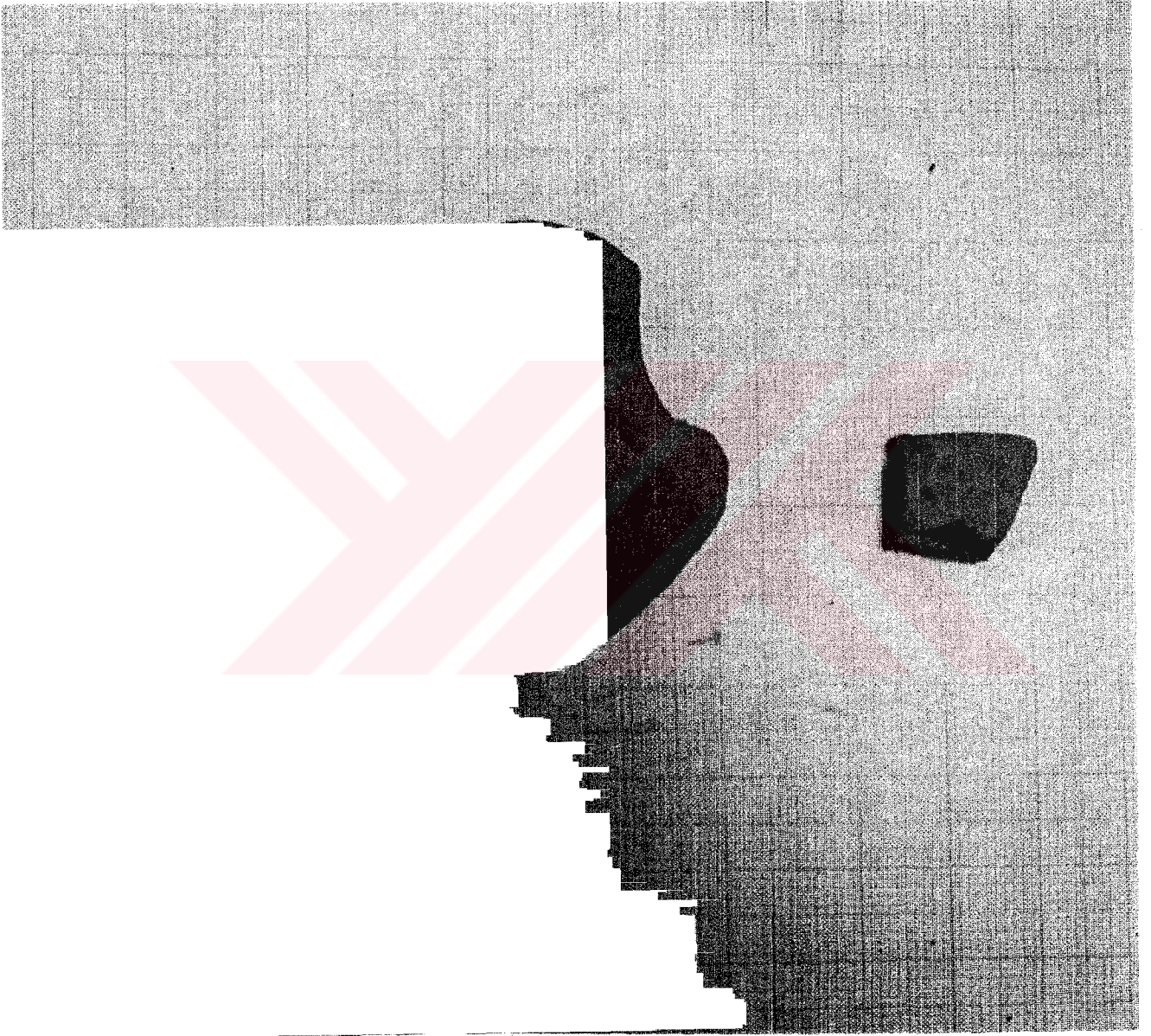
Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntular

a-Çamlı-Ören Tepe'den Seramik Buluntular

b-Durançiftlik-Kale Tepe'den Seramik Buluntular

Çetibeli-Asar Tepe'den Seramik Buluntular

Çetibeli-Kızılasar Tepe'den Seramik Buluntular

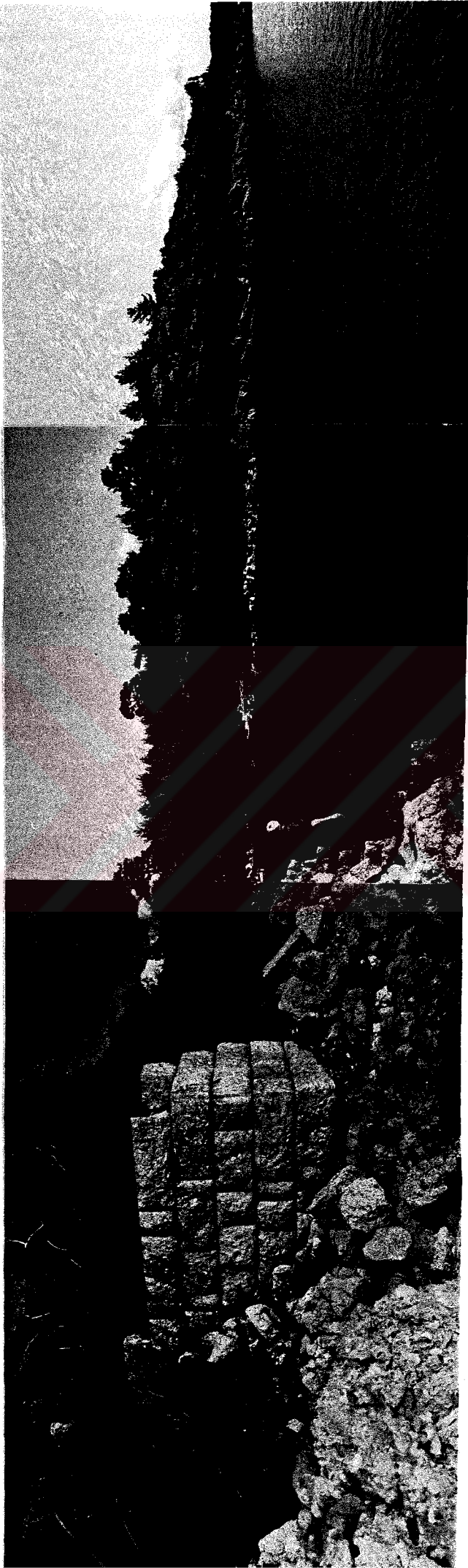
a-Çamlı Kale, Kule Detayı

b-Çamlı Kale Sur Detayı

Kedreai Nekropolü-Sur Duvanı

Kedrai Nekropolü-Sur Duvarı ve Kule Kalıntısı

a-Sedir Adası (Kedreai)

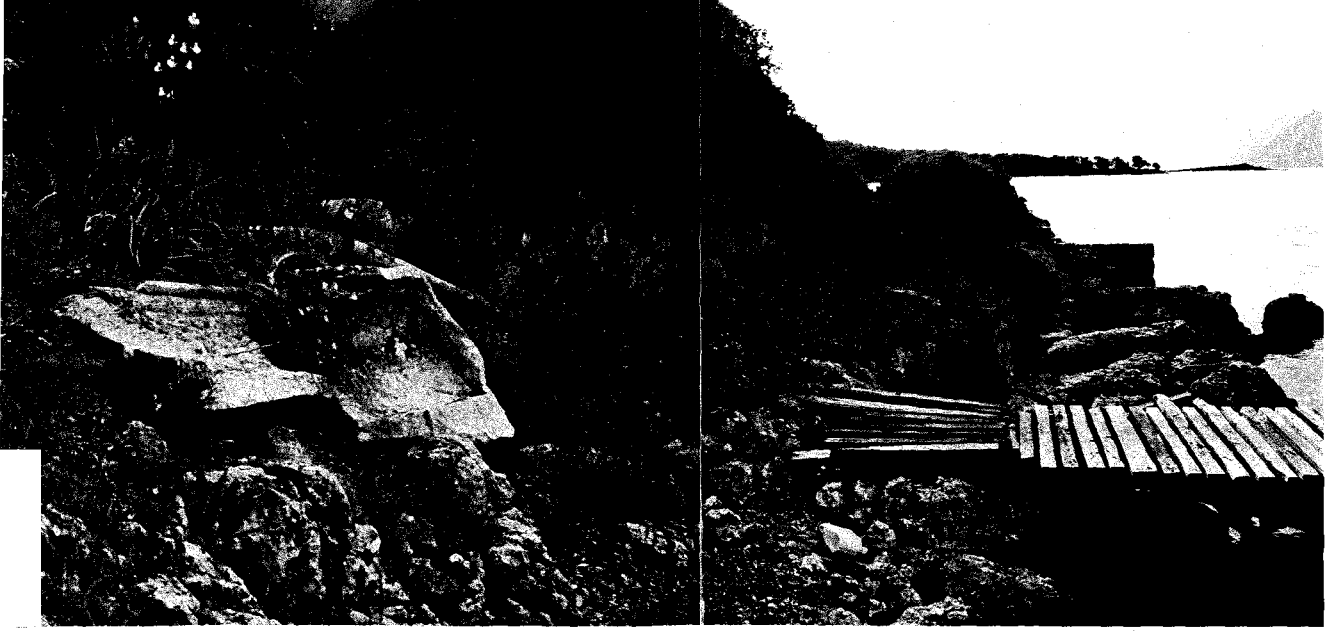

b-Sedir Adası (Kedreai) - Tiyatro

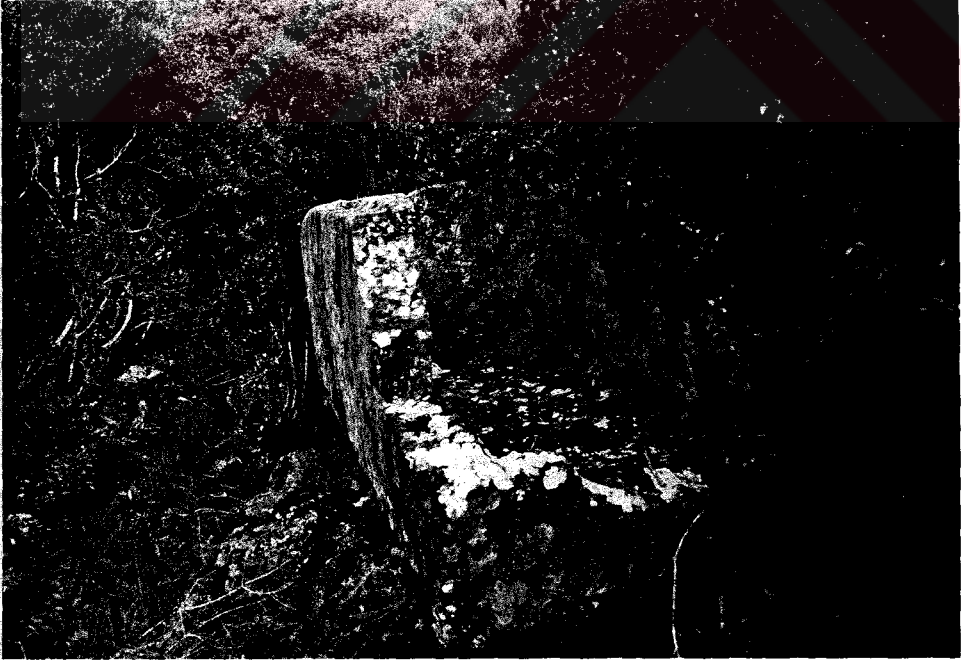

Sedir Adası (Kedreai) ve Karşısındaki Ankaradaki Kedreai Nekropolü

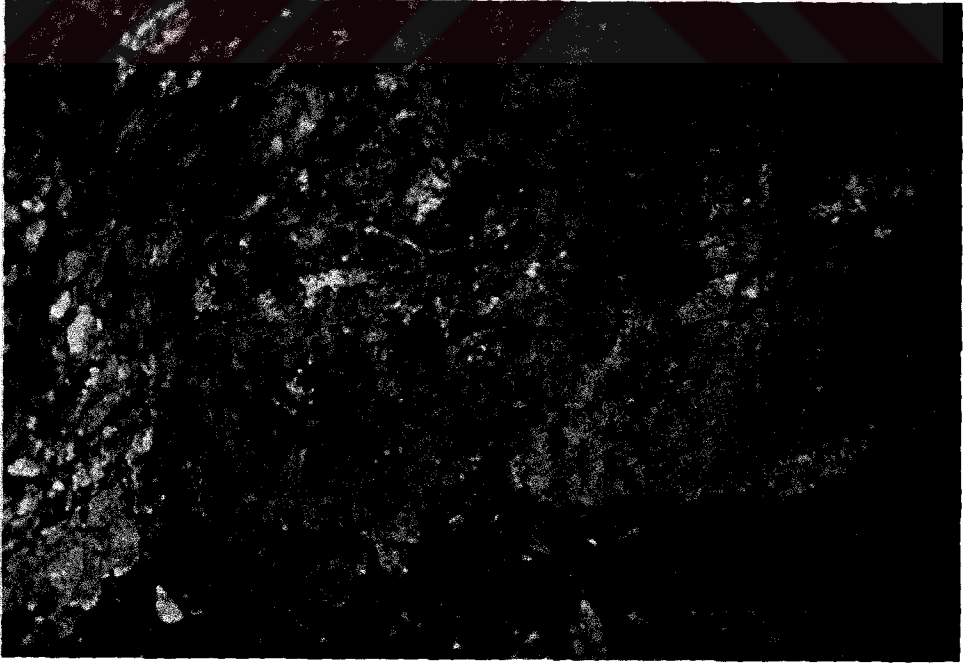
Kedreai Nekropolü-Lahit Kapağı ve Sur Duvarı

b-Kedreai Nekropolü-Lahit Mezar

a-Kedreai Nekropolü-Tonozlu Mezar

b-Kedreai Nekropolü-Tonozlu Mezar İç Görüntü

a-Kedreai Nekropolü-Oda Mezar

b-Kedreai Nekropolü-Mimari Kahntılar

a-Kedreai Nekropolü-Mezar Kalıntısı

b-Kedreai Nekropolü-Oda Mezar

a-Kedreai Nekropolü-Oda Mezar

b-Kedreai Nekropolü-Oda Mezar İç Görünüş

ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI : Evrim GÜNER
DOĞUM YERİ VE TARİHİ : İstanbul 10.10.1977

EĞİTİM

İstanbul 60. Yıl Sarıgazi İlkokulu 1983-1988
İstanbul Nevzat Ayaz Lisesi Orta Öğrenim 1988-1991
Marmaris Sabancı Lisesi 1991-1994
İstanbul Y.T.Ü. Mim. Fak. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü(1 yıl ingilizce hazırlık)1994-1999
Muğla Üniversitesi Sos. Bil. Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Yüksek Lisans 2001-2004

YABANCI DİL

İngilizce İyi seviyede

LİSANS TEZİ : Kadıköy-Söğütluçeşme-Hasanpaşa Koruma-Yenileme ve Sağlıklaştırma 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı (Basılmamış Lisans Tezi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ : Gelibolu Vadisi ve Çevresinin Arkeolojik Araştırması

KATINILAN ÇALIŞMALAR

İstanbul Sarıyer 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı
İstanbul Bahçeköy-Kilyos 1/5000 ölçekli Nazım İmar ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı
İstanbul Altınzade Gelişim-Dönüşüm MİA Planlaması
Edirne-Kırklareli-Tekirdağ İlleri Trakya Bölge Planlaması
İstanbul Beykoz-Soğuksu İslah İmar Planı
İstanbul Taksim Meydanı-Meydan Düzenleme Araştırma Projesi
Marmaris Belediyesi Staj Çalışması
Muğla Fethiye-Çiftlik 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı
Muğla Milas-Ören 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı
Muğla Milas-Beçin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı
Muğla-Marmaris Kale ve Çevresi Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı
Muğla-Yatağan Eskihisar-Börükçü Mevkii Muğla Müze Müdürlüğü'nce Yapılan Kurtarma Kazısı
Muğla Üniversitesi Karya Araştırma Merkezi Çalışmaları

ADRES

Ev :Emirbeyazıt Mah. Özertürk Cad. Öztürk Apt. Daire:13 Muğla
İş : Muğla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü
Emirbeyazıt Mah. Üçler Sok. No: 42 Muğla

TELEFON

İş: 0252 2130151
Cep: 05422708327